

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om verkställighet av böter och vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om verkställighet av böter som skall ersätta lagen om verkställighet av bötesstraff. För närvarande regleras verkställigheten dessutom i lagen om verkställighet av straff och förordningen om verkställighet av bötesstraff.

Reformen innebär inget ingrepp i Rättsregistercentralens och utökningsmyndigheternas inbördes ställning. Även i övrigt förblir verkställighetsförfarandet i huvuddrag oförändrat.

Strävan med den nya lagen är i synnerhet att precisera lagens tillämpningsområde och Rättsregistercentralens ställning som den som sköter verkställigheten av påföljder, att förenhetliga indrivningen av böter och andra påföljder i penningar som skall verkställas i samma ordning, att ändra procedurbestämmelserna gällande förvandling av böter till fängelse så att de motsvarar den nuvarande straffprocessrätten, att åstadkomma reglering på lagnivå gällande bötesregistret (nuvarande saköresregistret), att förenkla förfarandet för

verkställighet av förverkandepåföljder och att betona domstolsförfarandet i anslutning till indrivning som de statliga myndigheterna själva sköter. Det föreslås också att bestämmelserna om verkställighet av böter förtydligas. En orsak till propositionen är dessutom den tekniska utveckling som ägt rum i fråga om databehandlingen.

Propositionen innehåller dessutom förslag till ändring av strafflagen, lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt, brottsskadelagen, lagen om fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av hyreslägenheter och hyreslokaler, lagen om tillståndsplikt för indrivningsverksamhet samt lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning. I fråga om den sistnämnda föreslås att böter som enligt strafflagen bestämts som dagsböter och vite skall slopas bland de fordringar som skall betalas sist vid konkurs och utökning.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNINGALLMÄN MOTIVERING	2
ALLMÄN MOTIVERING.....	4
1. Inledning.....	4
2. Nuläge	5
2.1. Lagstiftning och praxis.....	5
Allmän reglering av verkställigheten av böter.....	6
Indrivning av påföljder i penningar	7
Förvandlingsstraff.....	8
Förverkandepåföljd.....	9
Den ordning i vilken borgenärer skall få betalning.....	9
Införandet av euron.....	9
2.2. Bedömning av nuläget	10
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen.....	11
3.1. Mål och medel.....	11
3.2. De viktigaste förslagen	11
4. Propositionens verkningar	14
5. Beredningen av propositionen	15
5.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial.....	15
5.2. Utlåtanden	15
6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	16
DETALJMOTIVERING.....	17
1. Motivering till lagförslagen.....	17
1.1. Lagen om verkställighet av böter.....	17
1 kap. Allmänna bestämmelser	17
2 kap. Verkställighet av en fordran	22
3 kap. Förvandlingsstraff.....	35
4 kap. Förverkandepåföljd.....	44
5 kap. Bötesregister.....	50
6 kap. Särskilda bestämmelser	57
7 kap. Ikraftträdelsebestämmelser.....	59
1.2. Strafflagen	60
9 kap. Om straffansvar för juridiska personer.....	60
1.3. Lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt.....	60
1.4. Brottsskadelagen.....	60
1.5. Lagen om fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av hyreslägenheter och hyreslokaler.....	60
1.6. Lagen om tillståndspflicht för indrivningsverksamhet	60
1.7. Lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning	61
2. Närmare bestämmelser och föreskrifter.....	62

3. Ikraftträdande.....	63
LAGFÖRSLAGEN.....	64
om verkställighet av böter	64
om ändring av 9 kap. strafflagen	75
om ändring av 26 § lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt	75
om ändring av 19 § brottsskadelagen	76
om ändring av 17 § lagen om fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av hyreslägenheter och hyreslokaler.....	76
om ändring av 13 § lagen om tillståndsplikt för indrivningsverksamhet.....	77
om ändring av 6 § lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning .	78
BILAGA.....	79
PARALLELLTEXTER.....	79
om ändring av 9 kap. strafflagen	79
om ändring av 26 § lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt	80
om ändring av 19 § brottsskadelagen	81
om ändring av 17 § lagen om fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av hyreslägenheter och hyreslokaler.....	82
om ändring av 13 § lagen om tillståndsplikt för indrivningsverksamhet.....	83
om ändring av 6 § lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning .	84

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

En viktig författning som reglerar verkställigheten av böter och påföljder som skall verkställas i samma ordning är lagen om verkställighet av bötesstraff, ursprungligen lagen om verkställighet i utsokningsväg av bötesstraff samt av vissa andra straffrättsliga påföljder och staten tilldömda ersättningar (318/1963). Förfarandet för verkställighet av böter regleras förutom av nämnda lag även av vissa bestämmelser i 2 kap. samt 6 kap. lagen om verkställighet av straff (39/1889) samt av förordningen om verkställighet av bötesstraff (321/1969). Lagens tillämpningsområde preciseras av ett flertal bestämmelser i annan lagstiftning.

Verkställigheten av böter sker genom utsokning. Till den del inget annat bestäms i lagen om verkställighet av bötesstraff tillämpas utsokningslagen (37/1895). Till verkställighetsförfarandet hör förutom indrivning av påföljder i penningar och verkställighet av förverkandepåföljder som gäller egendom även förvandling av obetalda böter till fängelse i tingsrätten och förpassande av den som ådömts förvandlingsstraff till en straffanstalt. Statens fördel och talan vid verkställigheten av böter övervakas av Rättsregistercentralen, som lyder under justitieministeriet, om inte den statliga myndigheten själv sköter indrivningen i fråga om vissa ersättningar. Yrkande på att förvandlingsstraff skall bestämmas framställs till domstolen av allmänna åklagaren.

Det är svårt att få någon uppfattning om förfarandet för verkställighet av straff på grundval av de nuvarande författningarna. Bestämmelser om verkställighet finns i flera lagar. I förordningen om verkställighet av bötesstraff bestäms om saker som ansluter sig till individens rättigheter och skyldigheter och som därför eller av andra orsaker hör till området för lag. Bestämmelserna om verkställighet av böter uppfyller till många delar inte heller de krav som ställs på modern lagstiftning vad gäller klarheten och indelningen. Det finns inga bestämmelser på lagnivå om saköresregistret, som är ett personregister som innehåller uppgifter som behövs för

verkställighetsuppdrag, trots att det i 10 § 1 mom. grundlagen sägs att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Bestämmelserna om verkställighet har inte heller annars förnyats tillräckligt så att de skulle motsvara de förändringar som inträffat i den övriga lagstiftningen och i den praktiska verksamheten. Det finns också ett behov av större ändamålsenlighet och förenklingar i regleringen av verkställighetsförfarandet.

För att korrigera bristerna i den nuvarande lagstiftningen föreslås att det stiftas en lag om verkställighet av böter, i vilken samlas de bestämmelser om verkställighetsförfarandet som hör till lagstiftningens område med undantag för den allmänna reglering som fortfarande skall ske genom utsokningslagen.

Avsikten med reformen är inte att ingripa i Rättsregistercentralens och utsokningsmyndigheternas inbördes ställning eller i huvuddrag hos själva förfarandet. Det föreslås inte heller något ingrepp i sak i förutsättningarna för bestämmandet av förvandlingsstraff. Förvandlingsstraffets längd, böter som inte förvandlas och åklagarens rätt att inte yrka förvandlingsstraff har nyligen varit uppe till prövning i samband med den bötesreform som trädde i kraft den 1 oktober 1999.

Jämfört med de nuvarande bestämmelserna vore det dock motiverat att göra vissa ändringar, preciseringar och kompletteringar även i sak speciellt i fråga om lagens tillämpningsområde, Rättsregistercentralens ställning, verkställigheten av påföljder i penningar, förfarandet för bestämmande av förvandlingsstraff, saköresregistret, verkställigheten av förverkandepåföljder och domstolsförfarandet i anslutning till indrivning som de statliga myndigheterna sköter själva.

I reformen beaktas i första hand på förordningsnivå den tekniska utveckling som ägt rum i fråga om dataöverföring och databehandling och som fortsätter i och med Rättsregistercentralens nya verkställighetssystem. Strävan är att Rättsregistercentralen i egenkap av den som ansöker om utsokning i så stor utsträckning som möjligt skall vara i samma ställning som en vanlig utsokningsborgenär. Genom reformen framhävs fortfa-

rande en effektiv indrivning före utsökning samt undvikande av förvandlingsstraff eftersom böter till sin natur är en ekonomisk påföljd.

Det föreslås att lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning (1578/1992) ändras så att böter som är bestämda som dagsböter i enlighet med 2 a kap. 3 § 1 mom. strafflagen (39/1889) och vite slopas bland de fordringar som enligt 6 § 1 mom. 2 punkten skall betalas sist vid konkurs och utsökning. Genom ändringen strävar man framför allt efter att undvika att de ekonomiska påföljder som det är fråga om förvandlas till fängelse. Samtidigt minskar åtgärderna gällande stämning och rättegång i anslutning till förfarandet för bestämmande av förvandlingsstraff.

2. Nuläge

2. 1. Lagstiftning och praxis

Antalet ärenden som behandlas i verkställighet av böter

Med avseende på antalet ärenden och penningsummorna är verkställigheten av böter en betydande verksamhet. Den bästa bilden av antalet ärenden som blir föremål för verkställighet och effektiviteten hos handläggningen av dem ger en granskning på längre sikt.

Fram till utgången av 2000 hade 2 336 901 påföljder som dömts ut 1995 – 2000 varit föremål för verkställighet. Penningbeloppet uppgick till ungefär 1,7 mrd. mk. Av nämnda ärenden gällde 7 883 förverkandepåföljder som riktade sig mot egendom.

Med avseende på antalet verkställighetsärenden och penningbeloppen är de flesta böter som dömts ut genom strafforder och annars som dagsböter. Deras gemensamma andel av de påföljder som dömts ut 1995 – 2000 är ungefär 73 % av antalet och ungefär 72 % av penningbeloppet. Under granskningsperioden är antalet strafforderböter som dömts ut ungefär 230 000-300 000 om året och antalet böter som annars dömts ut som dagsböter ungefär 41 000 – 48 000. Penningbeloppen har under motsvarande tid varit sammanlagt ungefär 139-159 milj. mk och

ungefär 55-59 milj. mk. Varje år har det dömts ut ett större antal ordningsböter än böter som dömts ut som dagsböter, men de sammanlagda penningbeloppen har på grund av att ordningsböterna är så små varit klart mindre. De nämnda beloppen bygger på uppgifter från 1995 – 1999, eftersom en stor del av de påföljder som dömts ut 2000 inte hade kommit för indrivning vid utgången av året.

Beträffande de påföljder som dömts ut 2000 och som kommit för indrivning kan man dock dra den slutsatsen att antalet strafforderböter kommer att minska klart och att antalet ordningsböter kommer att öka avsevärt jämfört med tidigare år. Antalet ärenden som redan kommit för verkställighet i slutet av 2000 var 145 372 och 79 639. Även antalet böter som dömts ut på annat sätt än genom strafforder och beloppen av dem håller på att öka.

En annan betydande grupp vid sidan av böterna utgör de ersättningar som tilldömts staten och som också omfattar statens regressfordringar i ersättningsärenden enligt brottskadlagen (935/1973). Av de påföljder som dömts ut 1995 – 2000 och som kommit för verkställighet har ersättningarnas andel utgjort ungefär 8 % av antalet och ungefär 15 % av penningbeloppet. Antalet ersättningar som dömts ut är ungefär 31 000 – 37 000 per år och i pengar uppgår de till sammanlagt ungefär 30-50 milj. mk.

Om verkställighetsverksamhetens effektivitet och snabbhet berättar det faktum att av alla påföljder som dömts ut under granskningsperioden och som kommit för verkställighet hade man vid utgången av 2000 slutbehandlat ungefär 90 % om man ser till antalet och ungefär 77 % som man ser till penningbeloppet. Av de böter som föregående år dömts ut genom strafforder och annars som dagsböter hade man då t.ex. redan slutbehandlat ungefär 89 % om man ser till antalet och ungefär 80 % om man ser till penningbeloppet. Effektiviteten förklaras i stor utsträckning med att en betydande del av påföljderna i penningar betalas innan ärendet går till utsökning genom att den betalningskyldige frivilligt erlägger en förskottsbetalning.

Till förfarandet för verkställighet av böter

hör även förvandlingsstraffförandet för böter som kan förvandlas till fängelse. Det börjar med stämning till tingsrätten för bestämmande av förvandlingsstraff eller efterlysning för stämning och slutar med att den som ådömts förvandlingsstraff förpassas till en straffanstalt.

Antalet fångar som enbart avtjänade förvandlingsstraff var som högst 1993 på grund av depressionen, då ungefär 3 000 bötesfångar kom för att avtjäna sina straff. I slutet av 1990-talet hade deras antal minskat till samma nivå som på 1980-talet, dvs. under 2 000 bötesfångar i året. År 1999 avtjänade 1 264 personer enbart förvandlingsstraff. Förvandlingsstraffen för böter är vanligen korta redan på grund av den lagstadgade övre gränsen på 90 dagar. Av dem som frigavs 1999 avtjänade 70 % förvandlingsstraff på högst 30 dagar. Samtidigt finns det ungefär 100-150 bötesfångar i fängelserna.

Allmän reglering av verkställigheten av böter

Lagen om verkställighet av bötesstraff innehåller centrala bestämmelser om dess tillämpningsområde. Det finns emellertid rikligt med kompletterande och preciserande bestämmelser i annan lagstiftning. Enligt den nuvarande lagstiftningen och dess tillämpningspraxis verkställs i den ordning som föreskrivs i lagen om verkställighet av bötesstraff böter, avgift som omvandlas från arrest eller utegångsstraff i enlighet med militära disciplinlagen (331/1983), straffrättsliga förverkandepåföljder, staten tilldömda ersättningar i brottmål och mål där allmän åklagare har uppträtt på tjänstens vägnar, staten tilldömda ersättningar för kostnader som staten betalat i samband med rättegångar och fordringar som grundar sig på regressrätt enligt brottsskadelagen. I enlighet med det språkbruk som används i lagen om verkställighet av bötesstraff kallas ordningsbot, penningbott och dömts förverkade, staten tilldömda ersättningar och regressfordringar fordringar.

Vid verkställighet genom utsökning enligt lagen om verkställighet av bötesstraff tillämpas i regel utsökningslagens bestämmelser om verkställighet av domar i tvistemål. Lagen om verkställighet av bötesstraff innehåller emellertid också vissa specialbestämmel-

ser om utsökningsförandet. Reglering som gäller påföljders verkställbarhet ingår i flera lagar. Verkställigheten av böter och förverkandepåföljder som riktar sig mot egendom förutsätter i regel ett lagakraftvunnet eller därmed jämförbart avgörande, medan ersättningar kan verkställas även genom ett avgörande som inte vunnit laga kraft.

Enligt lagen om verkställighet av bötesstraff åligger det länsstyrelsen såsom högsta verkställande myndighet att sörja för sådan verkställighet som avses i lagen. Med stöd av en bestämmelse om bemyndigande i den nämnda lagen och lagen om Rättsregistercentralen (1287/1995) är Rättsregistercentralen numera den myndighet som sköter verkställigheten.

Enligt lagen om verkställighet av bötesstraff kan statliga myndigheter och vissa inrättningar själva sköta indrivningen av skadestånd och ersättning för rättegångskostnader som i ett brottmål tilldömts staten eller en sådan myndighet eller inrättning. Nämnda förfarande kallas i tillämpningspraxis självindrivning. Efter att myndigheten eller inrättningen gett domstolen ett meddelande om självindrivning i ett brottmål skall ett omnämnande därom intas i domslutet, varefter myndigheten eller inrättningen med ett transumt av domen kan ansöka om verkställighet hos utmätningssmannen som redovisar de influtna medlen direkt till sökanden.

Systemet för verkställighet av böter baserar sig på att Rättsregistercentralen av den myndighet som bestämmer påföljder som skall verkställas i den ordning som föreskrivs i lagen om verkställighet av bötesstraff underrättas om dess avgöranden, med undantag av ärenden som går till självindrivning, och av Statskontoret underrättas om ersättningar som det betalt i ärenden som gäller brottsskador. Man har så småningom övergått till automatisk databehandling vid lämnandet av meddelandena. Ett betydande undantag utgör strafforder- och ordningsbotsärenden, där meddelandet om avgörande fortfarande är skriftligt och uppgifterna skall registreras separat vid Rättsregistercentralen i indrivningssystemet.

De uppgifter som behövs för verkställigheten och som fås ur de meddelanden om verkställighet som myndigheterna skickar samlas

i Rättsregistercentralens saköresregister. Viktiga uppgifter som hänför sig till verkställighetsåtgärder regleras dessutom i förordningen om verkställighet av bötesstraff. Rättsregistercentralens saköresregister är för närvarande ett på automatisk databehandling baserat indrivningssystem. Dessutom upprätthåller Rättsregistercentralen med hjälp av data-teknik ett efterlysnings- och fordringsregister för vissa åtgärder som föreskrivs i lagen och förordningen om verkställighet av bötesstraff samt datatillämpningar för förvandlingsstraff och brottsskador, ett straffordersystem och ett ordningsbotsystem för de olika påföljder som framgår av benämningarna. För verkställigheten har Rättsregistercentralen dessutom tillgång till ett domslutssystem för tings- och hovrätternas meddelanden om avgöranden vilket upprätthålls med hjälp av automatisk databehandling.

Rättsregistercentralen har för avsikt att ta i bruk ett nytt datasystem, RAJSA, som skall ersätta indrivningssystemet. Systemet, som baserar sig på ny teknik, kommer att stöda utvecklingen av Rättsregistercentralens verksamhet och effektivisera verkställigheten. Också uppgifterna i det nya datasystemet fås i regel i maskinläsbar form från andra system. Uppgifter om verkställighet kan tas emot och registreras dagligen. Systemet kommer också att ha kontakt i maskinläsbar form till utsökningens datasystem ULJAS, som är under utveckling.

Reglerna om verkställighet av böter baserar sig på Rättsregistercentralens skriftliga ansökan om verkställighet. I praktiken ansöker Rättsregistercentralen om verkställighet hos utmätningsmannen med hjälp av automatisk databehandling. Den verkställighetshandling som hör ihop med det skriftliga förfarandet används numera endast i ärenden som gäller bestämmande av förvandlingsstraff.

Indrivning av påföljder i penningar

En viktig utgångspunkt för systemet för bötesverkställighet är i fråga om påföljder i penningar att en förskottsbetalning kan erläggas innan ärendet går till utsökning. Den baserar sig på en giroblankett som givits den betalningsskyldige av den myndighet som

bestämt påföljden, en myndighet eller inrättning som åtagit sig självindrivning eller Statskontoret, som betalt en ersättning enligt brottsskadelagen.

Till systemet med förskottsbetalning hör också den bötfälldes rätt att betala böterna innan de blir verkställbara och en åtalads rätt att betala ett penningbelopp som yrkats förverkat genast när straffyrkandet har delgivits honom eller henne. Rättsregistercentralen skall innan ett ärende går till utsökning kontrollera om påföljden har betalats på förhand. Den kan också uppmana den betalningsskyldige att betala ett obetalt penningbelopp. Också utmätningsmannen skall uppmana den betalningsskyldige att betala före utsökningen.

De influtna medlen borde med stöd av 18 § förordningen om verkställighet av bötesstraff i första hand användas till betalning av böter. Annars skall prestationerna riktas till de påföljder som dömts ut tidigast. När påföljder i penningar som skall indrivas i den ordning som anges i lagen om verkställighet av bötesstraff verkställs genom utsökning skall man dock först och främst beakta den betalningsordning som anges i lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning och som står i strid med nämnda bestämmelse i förordningen om verkställighet av bötesstraff.

Den som är skyldig att betala en påföljd kan betala påföljden i delar och han eller hon kan också beviljas betalningstid. Vem som beviljar betalningstiden (utmätningsmannen eller Rättsregistercentralen) och betalningstiden bestäms enligt typ av påföljd och de tidigare verkställighetsskedena. Betalningarna skall inom den beviljade betalningstiden erläggas enligt en betalningsplan, om den betalningstid som beviljas är längre än sex månader när det är fråga om böter och längre än ett år när det är fråga om en fordran. Beslutet om betalningstid kan ändras och rätten till betalningstid återkallas. Ändring får inte sökas i ett beslut om betalningstid. Saken kan dock på nytt hänskjutas till den myndighet som beslutar om betalningstid.

Verkställigheten av böter eller en fordring kan hindras av att den betalningsskyldige är medellös eller vistas på okänd ort. Om bägge hindren uppträder vid verkställigheten av bö-

ter, skall Rättsregistercentralen efterlysa den som dömts till böter. Vid verkställigheten av en fordran leder redan det ena hindret till att fordran införs i Rättsregistercentralens efterlysnings- och fordringsregister. Där införs även böter för vilka man enligt lag inte får bestämma förvandlingsstraff, som domstolen inte har förvandlat till fängelse eller beträffande vilka åklagaren har avstått från att yrka förvandlingsstraff.

Utmätningssmannen och Rättsregistercentralen skall när skäl yppar sig fortsätta med verkställigheten av en påföljd som införts i efterlysnings- och fordringsregistret. Om böter inte betalas helt och hållet skall den dömda instämmas till en rättegång för bestämmande av förvandlingsstraff. Å andra sidan får Rättsregistercentralen i vissa fall avstå från verkställighet av en fordran.

Den som dömts att betala böter eller en fordring kan ha betalt mera än vad han eller hon borde har gjort t.ex. på grund av ett misstag eller därför att överklagande lett till ett för honom eller henne önskat resultat. Det överbetalda beloppet skall betalas tillbaka med en årlig ränta på sex procent. För återbetalningen och räntan har dock angetts en undre gräns. De kan också kvittas som betalning för andra böter eller fordringar.

Förvandlingsstraff

Till verkställigheten av böter hör i vid bemärkelse också de åtgärder som ansluter sig till förvandlingsstraff för böter, allt från stämning till en rättegång för bestämmande av förvandlingsstraff till att den som dömts till förvandlingsstraff förpassas till en straffanstalt. I lagen fastställs gränser för böters förvandlingsbarhet.

Stämning till en rättegång för bestämmande av förvandlingsstraff förutsätter att den påföljd som skall förvandlas har vunnit laga kraft. För stämning har dessutom föreskrivits vissa hinder. Stämningen skall inom den en månad långa stämningstiden skötas av utmätningssmannen, biträdande utmätningssmannen eller, när en som är efterlyst för böter påträffas, av polisen genom muntlig stämning, om den bötfälde inte betalar böterna helt och hållet när nämnda tjänsteman

påträffar honom. Den bötfälde ges ett skriftligt bevis över stämningen. I samband med stämningen ges den bötfälde tillfälle att betala påföljden före rättegången för bestämmande av förvandlingsstraff genom att han eller hon får en giroblankett.

Allmänna åklagaren har möjlighet att redan före rättegången med stöd av 6 kap. 10 a § lagen om verkställighet av straff avstå från att yrka att förvandlingsstraff skall bestämmas på de villkor som föreskrivs där.

Ett ärende som gäller bestämmande av förvandlingsstraff skall handläggas i den under rätt inom vars domkrets den bötfälde bor eller påträffas. Saken kan också handläggas i en sammansättning som består av ordföranden ensam. Ett förvandlingsmål anhängiggörs och handläggs i den ordning som gäller för rättegång i brottmål, om inte något annat bestäms i 6 kap. lagen om verkställighet av straff. Om handläggningen av brottmål bestäms i lagen om rättegång i brottmål (689/1997). Dessutom tillämpas rättegångsbalken som komplement.

En specialbestämmelse gällande domstolsförfarandet finns i 6 kap. 10 § lagen om verkställighet av straff, enligt vilken det offentliga talan bevakas av allmänna åklagaren, den bötfälldes närvaro vid rättegångstillfället inte är nödvändig, den bötfälde kan inge ett skriftligt svaromål till domstolen, målet kan uppskjutas för betalning och den bötfälde skall underrättas om tiden för målets fortsatta handläggning om han eller hon uteblivit från domstolen på grund av laga förfall. Det finns också en särskild bestämmelse om protokollet och avgörandet i ett mål om bestämmande av förvandlingsstraff, vilka sammanställs till en särskild akt.

Ändring i ett mål om bestämmande av förvandlingsstraff söks genom besvär. Rättelse i tingsrättens utslag gällande ett mål om bestämmande av förvandlingsstraff blir aktuell, om det efter avkunnandet av utslaget framgår att den bötfälde har betalt en del av böterna innan de förvandlades till fängelse. Över rättelse får man klaga endast i hovrätten. I mål som gäller bestämmande av förvandlingsstraff kan också skriv- och räknefel i utslaget korrigeras.

Efter att ett förvandlingsstraff bestämts får indrivningen av den påföljd som förvandlats

till fängelse inte längre fortsätta genom utsökning. Om något förvandlingsstraff inte har bestämts, fortsätter indrivningen.

Ett utslag gällande bestämmande av förvandlingsstraff är verkställbart när det har vunnit laga kraft. Det är Rättsregistercentralens och utmätningsmannen som skall se till att den dömda förpassas till en straffanstalt.

Den som dömts till förvandlingsstraff kan genom uppskov eller betalning undvika att förpassas till en straffanstalt. Han eller hon kan ännu efter att straffet bestämts betala hela det belopp av de förvandlade böterna som fortfarande är obetalt, varvid förvandlingsstraffet förfaller. I det skedet godkänns inte längre en delbetalning.

Förverkandepåföljd

Verkställigheten av en förverkandepåföljd som avser egendom förutsätter att domen vunnit laga kraft. I vissa fall som föreskrivs i lag kan verkställigheten inledas utan att domen vunnit laga kraft. Då återkallas inte verkställigheten på grund av en senare dom innan den vunnit laga kraft. Verkställigheten sker genom utsökning och riktar sig i praktiken till beslagtagna egendom som är i polisens besittning.

Egendom som dömts förverkad till staten skall övertas för statens räkning eller säljas, om inte egendomen på domstolens förordnande eller av någon annan laglig orsak skall förstöras eller om annat inte har bestämts för något fall. Förordnande om att egendom som dömts förverkad skall övertas för statens räkning meddelas av inrikesministeriet. Ministeriet kan emellertid ge vissa myndigheter och tjänstemän rätt att meddela sådana förordnanden.

I praktiken förmedlar utsökningsmyndigheten endast Rättsregistercentralens begäran om verkställighet till polisen, som sedan vanligen vidtar verkställighetsåtgärden, dvs. förstör egendomen. I vissa fall ser polisen i enlighet med inrikesministeriets förordnande också till att egendom övertas för statens räkning. Därefter tillställer polisen utsökningen en utredning om sina åtgärder. I vissa, mycket sällsynta, fall säljs den egendom som dömts förverkad, vilket utsökningen sköter i

enlighet med bestämmelserna i 5 kap. utsökningslagen.

I bestämmelserna om verkställighet av böter regleras dessutom vissa specialfall i anslutning till verkställigheten av förverkandepåföljder, t.ex. verkställighet efter att den dömda avlidit, värdering av egendomen i vissa fall och förkastande av yrkande om att ett visst föremål skall dömas förverkat till staten i domstolen.

Den ordning i vilken borgenärer skall få betalning

Enligt 6 § 1 mom. 2 punkten i lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning hör till de fordringar som skall betalas sist vid konkurs och utsökning bl.a. böter som bestämts som dagsböter i enlighet med 2 a kap. 3 § 1 mom. strafflagen och vite. På grund av att dessa påföljder kommer sist räcker det vid indrivning genom utsökning sällan medel till för att betala dem när den bötfällde har även andra skulder. När de påföljder som det är fråga om lämnar helt eller delvis obetalda kan de i regel förvandlas till fängelse.

Införandet av euron

Verkställigheten av påföljder i penningar kommer från och med ingången av 2002 att påverkas avsevärt av ibruktagandet av den gemensamma valutan euro.

Den tredje etappen av den Europeiska ekonomiska och monetära unionen inleddes den 1 januari 1999. Då ersatte euron de nationella valutorna i de 11 medlemsstater i Europeiska unionen som var med i den tredje etappen genast från början. Riksdagen har den 17 april 1998 godkänt statsrådets meddelande om Finlands deltagande. I enlighet med det beslut som fattades av Europeiska unionens stats- och regeringschefer den 3 maj 1999 hör Finland till de medlemsstater som deltar i den tredje etappen av den ekonomiska och monetära unionen. Europeiska unionens råd har genom förordning (EG) nr 974/98 om införande av euron, som gavs samma dag, beslutat om införandet av den gemensamma valutan.

Övergångstiden för införandet av euron är tre år. Eurosedlarna och euromyntet sätts i omlopp den 1 januari 2002. Då börjar en två månader lång inväxlingsperiod, varefter euron är den enda gångbara valutan. Ännu efter det växlar Finlands Bank fram till utgången av februari 2012 mark till euron.

Europeiska unionens råd har den 31 december 1998, genom förordning (EG) nr 2866/98 om omräkningskurserna mellan euron och valutorna för de medlemsstater som inför euron, för varje medlemsland i unionen som deltar i den ekonomiska och monetära unionens tredje etapp slagit fast en oåterkallelig växlingskurs, som är den enda kurs som skall användas vid växling i vardera riktningen mellan euron och den nationella valutan. Växlingskursen mellan mark och euro har slagits fast så att en euro är 5,94573 mark. Enligt artikel 5 i rådets förordning (EG) nr 1103/97 om vissa bestämmelser som har samband med införandet av euron skall penningbelopp som skall betalas och redovisas vid omräkning av nationella valutor till euro avrundas till närmaste cent. Om avrundning i samband med kontant betalning bestäms i lagen om avrundning av betalningar i euro (890/2000).

Vid verkställigheten av påföljder i penningar skall påföljder som dömts ut i mark och obetalda delar av dem omräknas till euro och cent med hjälp av den oåterkalleliga växelkursen. Europeiska unionens råds förordningar är förpliktande som sådana och skall tillämpas i alla medlemsstater utan interna lagstiftningsåtgärder. Inte heller i samband med reformen av bötesverkställigheten har det uppdagats något behov av att reglera verkningarna av införandet av den gemensamma valutan.

2.2. Bedömning av nuläget

Det nuvarande förfarandet för verkställighet av böter fungerar i stora drag väl. En betydande del av påföljderna i penningar betalas frivilligt redan före indrivning genom utsökning. Vid verkställigheten är det fortfarande ändamålsenligt att använda utsökningsorganisationen, något som även Utsökning 2000-kommissionen kom fram till i sitt

betänkande 1998:2. Flera av tillvägagångssätten i den nuvarande lagstiftningen om verkställighet av böter, t.ex. tillåtande av delbetalning samt möjligheten att få betalningstid och uppskov med förvandlingsstraff för böter är fortfarande motiverade.

Det är svårt att få någon uppfattning om förfarandet för verkställighet av böter på grundval av de nuvarande bestämmelserna. Bestämmelser som gäller förfarandet finns i ett flertal författningar. Nämnade omständighet föranleder inte bara splittring utan också oklarheter i sak börjande från lagens tillämpningsområde och påföljders verkställbarhet. Dessutom bestäms det i förordningen om verkställighet av bötesstraff om sådana saker som med beaktande av de godtagbara målen för verkställigheten, individens rättsskydd eller sakernas vikt borde regleras i lag.

De bestämmelser som nu granskas motsvarar inte heller till många delar de krav som ställs på modern lagstiftning vad gäller klarhet och indelning. Bestämmelserna, som i huvudsak är från 1960- och 1970-talen borde förbättras i synnerhet när det gäller språkbruket och meningsbyggnaden. Det faktum att paragraferna saknar rubriker och inte är indelade i kapitel enligt sak gör det inte heller lättare att förstå verkställighetsförfarandet.

Det är också till nackdel för förståelsen och tillämpningen av verkställighetsbestämmelserna att bestämmelserna inte har reviderats så att de skulle motsvara de förändringar som inträffat i annan lagstiftning och den praktiska verkställighetsverksamheten. Som en central brist i detta avseende kan påpekas det faktum att det saknas reglering på lagnivå om saköresregistret. Enligt 10 § 1 mom. grundlagen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Regleringen gällande saköresregistret kan inte med beaktande av dess särdrag lämnas beroende av bestämmelserna i den allmänna lagstiftningen om myndigheters personregister, dvs. personuppgiftslagen (523/1999) och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

Enligt 6 § 1 mom. lagen om verkställighet av bötesstraff åligger det länsstyrelsen såsom högsta verkställande myndighet att ombesörja den verkställighet som avses i lagen. Länsstyrelsens ställning baserade sig på dess nu-

mera indragna funktion som överexekutor. På överexekutorn ankom tillsyns- och lagskipningsuppgifter i anslutning till utsökning. Skötseln av verkställigheten har överförts till Rättsregistercentralen, om vars uppgifter bestäms i 1 § 2 mom. i den lag som gäller centralen). Bestämmelserna om bestämmande av förvandlingsstraff har inte heller anpassats till underrättsreformen eller reformen av rättegång i brottmål.

I fråga om förfarandet för verkställighet av böter behövs det också ändamålsenlighet och förenklingar. Detta gäller i synnerhet beviljandet av betalningstid i anslutning till indrivning av påföljder i penningar vad gäller såväl förfarandet som förutsättningarna för beviljande av betalningstid, samt verkställigheten av förverkandepåföljder då ärendena, med undantag av de mycket sällsynta fall där egendom som dömts förverkad säljs, i onödan går omvägen via utsökningen till polismyndigheten, som har beslagtagit egendomen.

De nuvarande bestämmelserna om verkställighet av böter bygger på att man i regel försöker driva in böterna i form av pengar. Böter är en ekonomisk påföljd som det anses vara oskäligt att förvandla till fängelse t.ex. i en situation där den bötfälldes pengar går till andra skulder i enlighet med den ordning i vilken borgenärer skall få betalning. I och med att den dömda avtjänar ett förvandlingsstraff försämras hans eller hennes möjligheter att skaffa fram medel för att betala de andra skulderna. Förfarandet med förvandlingsstraff belastar de stämningsberättigade tjänstemännen samt domstolarna. Möjligheten att undvika förvandlingsstraff har även annars framhävts i lagstiftningen under de senaste åren genom att domstolarnas prövningsrätt beträffande möjligheten av inte förvandla böter har utökats och genom att åklagaren har getts möjlighet att inte yrka att förvandlingsstraff skall bestämmas. Med beaktande av nämnda omständigheter kan det anses motiverat att ändra 6 § 1 mom. 2 punkten lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning så att böter och vite som i regel kan förvandlas till fängelse slopas bland de fordringar som skall betalas sist vid konkurs och utsökning.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

3.1. Mål och medel

Målet för reformen är att bringa klarhet i bestämmelserna om verkställighet av böter genom att koncentrera bestämmelserna till en ny lag om verkställighet av böter med undantag för de bestämmelser som reglerar utsökning förfarandet. Avsikten är inte att göra något ingrepp i de grundläggande strukturerna för systemet för bötesverkställighet vad gäller myndigheter eller förfarande eftersom det fungerar bra.

Trots att den nya lagen bygger på gammal grund måste man beakta de ändringar som inträffat i annan lagstiftningen och i den praktiska verkställighetsverksamheten. Med tanke på verkställighetens effektivitet kan man också se det som ett mål att åstadkomma ett så ändamålsenligt och enkelt verkställighetsförfarande som möjligt.

Med tanke på målen och uppnåendet av dem är det viktigt att lagens tillämpningsområde definieras noggrant, att ställningen för den myndighet som sköter verkställigheten, dvs. Rättsregistercentralen, preciseras, att tonvikten läggs på indrivning före utsökning, att indrivningen av påföljder i penningar för enhetligas, att bestämmelserna om förfarandet för bestämmande av förvandlingsstraff ändras så att de motsvarar underrättsreformen och reformen av rättegång i brottmål, att undvikande av förvandlingsstraff för böter betonas, att saköresregistret regleras i lag och att domstolsförfarandet i anslutning till självindrivning betonas.

3.2. De viktigaste förslagen

I den föreslagna lagen definieras lagens tillämpningsområde noggrant med avseende på de verkställbara påföljderna. Till denna del föreslås att det till 9 kap. strafflagen fogas en ny 10 §, där det beträffande samskade hänvisas till att verkställigheten sker i den ordning som föreskrivs i den föreslagna lagen om verkställighet av böter. För närvarande finns hänvisningen i 6 kap. 1 § 3 mom. lagen om verkställighet av straff, som upphävs i samband med denna reform.

Påföljdernas verkställbarhet regleras noggrant med beaktande av att hovrättens avgörande på grundval av 30 kap. 22 § rättegångsbalken och 3 kap. 13 § 2 mom. utsökningslagen i regel kan verkställas på samma sätt som en lagakraftvunnen dom.

I den nya lagen om verkställighet av böter anges det mera exakt att det är Rättsregistercentralens uppgift att sörja för verkställighet. Dess ställning vid verkställigheten motsvarar i stor utsträckning en vanlig utsökningsborgenärs ställning. Ett undantag i detta avseende utgör fortfarande förfarandet med förvandlingsstraff för böter, där Rättsregistercentralen i fråga om anhängiggörandet (efterlysningen) och förpassandet av den till förvandlingsstraff dömd till en straffanstalt (ansökan om verkställighet hos utmätningssmannen) fungerar som tvångsverkställighetsmyndighet. Verkställighet som utförs av Rättsregistercentralen grundar sig fortfarande på de meddelanden om avgöranden som myndigheterna tillställer den.

Enligt lagen skall det fortfarande vara möjligt att statliga myndigheter i brottmål själva åtar sig att sköta indrivningen av en ersättning, vilket betyder ansökan om utmätning och redovisning av ersättningen direkt till myndigheten. I övrigt sker självindrivningen i den ordning som föreskrivs i den föreslagna lagen. Lagens tillämpningsområde och således inte heller självindrivningen omfattar inte ersättningar som i brottmål tilldömts självständiga offentlighetsrättsliga inrättningar och statliga affärsverk. På grund av de bristfälligheter som iakttagits i praktiken tas bestämmelser om domstolsförfarandet i anslutning till självindrivning in på lagnivå till skillnad från tidigare.

Med tanke på verkställighetens effektivitet är det av väsentlig betydelse att den som ålagts att betala en påföljd i penningar genast i samband med beslutet ges tillfälle att betala påföljden, att han eller hon också har rätt att betala påföljden innan den blir verkställbar och att det sänds en betalningsupmaning till den betalningsskyldige, om det inte leder till något resultat att han eller hon har beretts tillfälle att betala påföljden. Betydelsen av de nämnda förfaringsätten framhävs i reformen genom att bestämmelser om dem intas i den föreslagna lagen.

Vid verkställighet genom utsökning av en påföljd i penningar, eller enligt den nya lagens språkbruk en fordran, skall i tillämpliga delar iaktas utsökningslagens bestämmelser om verkställighet av en betalningsskyldighet.

Den betalningsskyldige skall fortfarande ha rätt att betala en påföljd delvis och han eller hon skall kunna beviljas betalningstid. Där emot slopas den minsta betalning som tas emot. I regel beviljas högst ett års betalningstid på begäran. Om betalningstiden är längre skall betalningarna ske i enlighet med en betalningsplan. Vem som beviljar betalningstid skall inte längre vara beroende av arten av påföljd i penningar utan av indrivningsskedet. Till övriga delar motsvarar den föreslagna lagens bestämmelser om beviljande av betalningstid i huvudsak de nuvarande.

Det föreslås också bestämmelser på lagnivå om efterlysning samt återkallande och rättelse av en efterlysning. Efterlysning är fortfarande nödvändigt för indrivning hos svårantäffbara personer och bestämmande av förvandlingsstraff. Efterlysning blir nu också möjligt om den betalningsskyldige drar sig undan indrivningsåtgärderna.

Enligt nuvarande lagstiftning skall en fordran anmälas till Rättsregistercentralens efterlysnings- och fordringsregister, om ett hinder i form av medellöshet eller okänd vistelseort upptäckts i samband med utsökning. I fordringsregistret antecknas också böter som inte förvandlas till fängelse. Utmätningssmannen skall sedan när han anträffar en som är efterlyst för en fordran vidta indrivningsåtgärder. Även polisen kan ta emot betalning för en sådan fordran.

Den föreslagna lagen innehåller inget förfarande som skulle motsvara fordringsefterlysning. De betalningar som erhållits på detta sätt har enligt erfarenhet varit ringa. I samband med reformen av utsökningslagen (justitieministeriets lagberedningsavdelning förslag av den 11 maj 2000 till regeringens proposition med förslag till lag om ändring av utsökningslagen) är avsikten dessutom att ta i bruk ett förfarande med så kallad passivfordran, där ett utsökningsärende på begäran av den som ansökt om utmätning överförs till utsökningsregistret som en passivfordran sedan det konstaterats att ett hinder i form av medellöshet eller okänd vistelseort förelig-

ger. Utmätningssmannen skall när han i samband med ett annat utmätningssärende påträffar utmätningssbar egendom utmäta den även för en passivfordran, om det blir någon del över för passivfordran. Registreringen av en passivfordran är i kraft ett år från dagen för undertecknandet av hinderintyget. I och med reformen av utsökningslagen är avsikten att även i bestämmelserna om verkställighet av böter ta in ett förfarande som motsvarar behandlingen av passivfordringar och som skall ersätta den nu tidsmässigt obegränsade fordrings efterlysningen.

Med stöd av de nuvarande bestämmelserna skall utmätningssmannen och Rättsregistercentralen när skäl yppar sig, dvs. när en efterlyst person eller egendom som tillhör honom eller henne anträffas vidta verkställighetsåtgärder. Nämda självklara principer behöver inte skrivas in i någon lagbestämmelse.

Det föreslås att i lagen intas en bestämmelse anligt vilken betalningar i första hand skall riktas till böter som kan förvandlas till fängelse och vilken för närvarande finns i förordningen om verkställighet av bötesstraff i syfte att undvika förvandlingsstraff. Det föreslås att lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning ändras på ett sätt som möjliggör detta förfarande i fråga om alla medel som inflyter för fordringar som skall indrivivas genom utsökning i den ordning som anges i den föreslagna lagen.

Enligt den föreslagna lagen skall Rättsregistercentralen kunna avstå från verkställighet av alla påföljder i penningar, alltså också böter, eller en obetald del av dem, under vissa förutsättningar som föreskrivs närmare genom förordning. I lagen intas också fortfarande bestämmelser om återbetalning av ett penningbelopp och kvittning i anslutning därtill.

Den föreslagna lagens bestämmelser om förfarandet för bestämmande av förvandlingsstraff avviker inte mycket från de nuvarande. Det föreslås att kretsen av stämningssberättigade tjänstemän utvidgas så att stämning verkställs av den tjänsteman som nämns i 1 eller 6 § lagen om stämningssmän (505/1986). Till de stämningssberättigade tjänstemännen börjar sålunda höra även t.ex. stämningssmännen, gränsbevakningsmännen samt direktörerna för straffanstalterna och av

dem förordnade tjänstemän vid straffanstalterna. För närvarande är utmätningssmännen, biträdande utmätningssmännen och polismän som anträffar en efterlyst stämningssberättigade.

I syfte att undvika förvandlingsstraff bibehålls också särdragen hos domstolsbehandlingen vid bestämmandet av förvandlingsstraff, t.ex. möjligheten att lämna in skriftligt bemötande och uppskov med behandlingen som domstolen beviljar för att påföljden skall kunna betalas. Enligt förslaget skall det också vara möjligt att skjuta upp behandlingen för att reda ut betalningssituationen. Det är inte nödvändigt med särskilda bestämmelser om ändringssökande, eftersom det sker i den ordning som anges i 25 kap. 1 § rättegångsbalken. Klagan över rättelse sker åter i enlighet med 11 kap. 9 § lagen om rättegång i brottmål.

I fråga om verkställigheten av förverkandepåföljder klarläggs inrikesministeriets behörighet på så sätt att ministeriet kan bestämma inte bara om ibruktagande, som motsvarar övertagande för statens räkning enligt nuvarande lag, utan också om att egendomen i stället skall säljas eller förstöras.

Förfarandet för verkställighet av förverkandepåföljder förnyas så att Rättsregistercentralen ansöker om verkställighet direkt hos den polisinspektion i häradet som innehar den förverkade egendomen eller inom vars verksamhetsområde egendomen annars finns. Verkställigheten av förverkandepåföljder i penningar sker dock i regel genom utsökning. Utsökningsorganisationen skall inte längre sköta om försäljningen av egendom som dömts förverkad, utan försäljningen sköts av polisen i enlighet med inrikesministeriets föreskrifter. I lagen bibehålls fortfarande möjligheten att överföra ministeriets bestämmanderätt till länsstyrelsen, häradets polisinspektion eller Tullstyrelsen. Om förutsättningarna för värdering av egendom, vilka har nära anknytning till individens rättigheter, och förfarandet vid förkastande av yrkanden gällande förverkandepåföljder bestäms i lag.

I fråga om saköresregistret är utgångspunkten att personuppgiftslagen och, i fråga om utlämnandet av uppgifter, lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet skall till-

lämpas. I den föreslagna lagen intas dock bestämmelser som gäller saköresregistrets särdrag. I lagen föreslås bestämmelser om bl.a. registrets datainnehåll, registeransvarige Rättsregistercentralens skadeståndsansvar samt hemlighållande, utlämnande och utplånande av uppgifter i registret. I den nya lagen registrets namn är bötesregister, som bättre än nuvarande namn motsvarar dess användningsändamål och datainnehåll.

Förslaget om ändring av 6 § 1 mom. 2 punkten lagn om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning så att böter och vite slopas bland de fordringar som skall betalas till sist vid konkurs och utsökning anknyter till undvikandet av förvandlingsstraff. Nämnade fordringar börjar då omfattas av borgenärernas lika rätt till betalning enligt lagens 2 §. I den sägs att om de tillgångar som fördelas vid verkställigheten inte förslår till betalning av alla fordringar har borgenärerna lika rätt till betalning ur dessa tillgångar i förhållande till beloppet av sina fordringar, om inte annat stadgas nedan i lagen i fråga (vissa fordringar är prioriterade och vissa skall betalas till sist) eller särskilt.

Dessutom föreslås vissa ändringar av teknisk natur i 26 § lagen om verkställighet av beslut om vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996), 19 § brottsskadelagen, 17 § lagen om fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av hyreslägenheter och hyreslokaler (1075/2000) samt 13 § lagen om tillståndsplikt för indrivningsverksamhet (517/1999).

4. Propositionens verkningar

Reformen baserar sig på det nuvarande förfarandet för verkställighet av böter. Inga nya myndigheter inrättas och inga betydande förändringar inträffar i myndigheternas uppgiftsfördelning.

Det pågår ett separat projekt mellan Statskontoret och Rättsregistercentralen där man planerar att statens regressfordringar enligt brottsskadelagen skall börja överföras till Rättsregistercentralen för indrivning tidigare än för närvarande. Genom överföringen av uppgifter kan detta ha verkningar för den offentliga ekonomin och personalen. Dessa

verkningar utreds i samband med det projektet. Nämnade projekt har beaktats i detta lagförslag i bestämmelserna om tillfälle att erlagga en betalning (5 § i den föreslagna lagen om verkställighet av böter).

Att verkställigheten av förverkandepåföljder koncentreras till polismyndigheterna förorsakar antagligen inte någon betydande ökning av polisens arbetsbörda. Rättsregistercentralen ansöker om verkställighet utan att saken går omvägen via utsökningsmyndigheterna. Polisen skickar också utredningen om sina åtgärder direkt till Rättsregistercentralen. Polisen sköter den praktiska verkställighetsverksamheten, dvs. i första hand förstör man egendom som tilldömts staten på samma sätt som hittills. Att polisen säljer egendom i samband med verkställigheten av förverkandepåföljder förekommer i några enstaka, ytterst sällsynta fall.

Att 6 § 1 mom. 2 punkten lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning ändras så att böter som bestämts som dagsböter och vite slopas bland de fordringar som skall betalas till sist vid konkurs och utsökning medför att de influtna medlen styrs från andra fordringar till nämnda påföljder. Vid konkurs är verkningen marginell eftersom antalet privatpersoner som går i konkurs och böterna därvidlag är mycket få. Inte heller vid utsökning kan ändringen ha annat än ringa inverkan på den offentliga ekonomin eller andra allmänna ekonomiska verkningar. Däremot kan verkningarna vara betydande för dem som dömts till böter och de personer som är beroende av dem för sin försörjning.

På årsnivå är det sammanlagda beloppet av böter och vite som förvandlas till fängelse 10-16 miljoner mark. Den exakta inverkan på andra fordringar av att nämnda påföljder inte längre kommer i sista hand vid utsökning är svår att uppskatta. Verkan kan dock av grundad anledning antas vara mindre än det totala beloppet av böter som förvandlas till fängelse.

Den ordning i vilken betalning skall erläggas vid utmätning är endast en av de faktorer som leder till att förvandlingsstraff kan bestämmas. Betydande inverkan har också medlöshet, som ordningen för erläggande av betalning inte kan inverka på. En betydande del av böterna betalas först efter att förvand-

lingsstraff har bestämts. Mindre än 10 procent av de böter som förvandlats avtjänas i fängelse. Ändringen av den ordning i vilken betalning skall erläggas kan medverka till att böter oftare än för närvarande betalas eller indrivs innan förvandlingsstraff bestäms, vilket minskar antalet ärenden som handläggs i förvandlingsstraffförfarande.

De genomsnittliga markbeloppen av straffrättsliga påföljder som indrivs genom utsökning är också små, vilket leder till att deras relativa andel enligt 2 § lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning blir liten. Exempelvis var brottmål som kom för utsökning år 2000 i genomsnitt i storleksklassen 1 500 mk, medan motsvarande belopp i fråga om t.ex. skatter, underhållsbidrag och andra privaträttsliga mål var 8 200, 27 840 och 27 980 mk. Man bör också lägga märke till att inverkningarna av ändringen av den ordning i vilken borgenärer skall få betalning på betalningen av andra borgenärsfordringar vid utsökning inte nödvändigtvis är slutliga utan vid upprepad utmätning är det enda som händer att betalningen av fordran fördröjs.

I vissa fall kan förbättringen av indrivningen av böter och vite genom utsökning ha gynnsamma inverknings på den offentliga ekonomin och den kan främja andra borgenärs möjligheter att få in sin fordringar. Avtjänandet av ett förvandlingsstraff kan t.ex. genom förlust av arbetsplatsen medföra behov av utkomststöd eller annat samhällligt stöd för den bötfällda och hans eller hennes familj och att borgenärerna får in mindre för sina fordringar genom att förvärvsförmågan försämras eller går förlorad.

På grund av de saker som är föremål för lagförslaget har reformen inga miljökonsekvenser och inga verkningar för medborgarna.

5. Beredningen av propositionen

5.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet. Propositionen baserar sig på ställningstaganden från en grupp

experter på utsökning och dataadministration från justitieministeriet samt från Rättsregistercentralen. I beredningsskedet har man dessutom redan innan utlåtanden begärts haft informell kontakt med myndigheter och sakkunniga.

5.2. Utlåtanden

Angående förslaget till regeringsproposition har 52 myndigheter, domstolar och organisationer beretts tillfälle att ge utlåtande. 27 utlåtanden har avgivits. Remissinstanserna har i huvudsak haft en positiv inställning till förslaget. Inte i ett enda utlåtande har man motsatt sig reformen av lagstiftningen om verkställighet av böter. I flera utlåtanden framförs ändå anmärkningar om detaljer i lagförslaget och strävan har varit att beakta dem vid beredningen av regeringspropositionen. I förslaget har även i övrigt efter remissrundan gjorts vissa sakliga ändringar förutom lagtekniska och skrivtekniska ändringar.

Angående förslaget till regeringsproposition har skriftligt utlåtande begärts separat av 23 myndigheter, inrättningar och organisationer beträffande ändringen av lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning. Nämda ändringsförslag fogades till förslaget efter den första remissbehandlingen. 17 utlåtanden har inlämnats. Största delen anser det motiverat att böter och vite slopas bland de fordringar som kommer i sista hand. Centralhandelskammaren, Bankföreningen i Finland, Merita Bank Abp, Contant Oy, Intrum Justitia Oy, Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry och Luottomiehet-Kreditmännen r.y. har motsatt sig lagändringen. Förutom att andra borgenärs betalningar minskar har dessa instanser i sina utlåtanden påpekat att böter och vite utgör straff och att det finns en möjlighet att som sanktion bestämma förvandlingsstraff. Dessutom har man hänvisat till att det i vissa fall är möjligt att avstå från att bestämma förvandlingsstraff. Också i de utlåtanden där man motsätter sig reformen konstateras att en ändring av lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning på förslaget sätt inte avsevärt minskar de medel som inflyter till andra borgenärer vid utsökning.

Ett sammandrag över utlåtandena från bägge remissbehandlingarna har utarbetats vid justitieministeriet.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Vid justitieministeriet bereds som bäst en ändring av utskottslagen. Lagberedningsavdelningens förslag av den 11 maj 2000 har redan varit på remiss. Avsikten är att regeringen skall avlåta propositionen till riksdagen hösten 2001. Föremål för reformen är i första hand bestämmelserna gällande utskottslagens grundernas verkställbarhet, det allmänna utskottsförfarandet och vräkning. Avsikten är att reformen skall träda i kraft den 1 mars 2003.

Riksdagen har den 27 februari 2001 godkänt ett förslag till lag om ändring av 8 kap. strafflagen. Republikens President har inte stadfäst lagarna i förslaget och till riksdagen har avlåtit en ny regeringsproposition 45/2001 rd om ändring av övergångsbestämmelsen. Hur verkställigheten påverkas av att den som dömts till en förverkandepåföljd avlidit regleras i 8 kap. 16 § strafflagen, som även ingår i den nya regeringspropositionen och som i sak till sina centrala delar motsvarar nuvarande 8 kap. 15 §. Den nämnda bestämmelsen är av betydelse för 44 § i den föreslagna nya lagen om verkställighet av böter.

Riksdagen behandlar som bäst regeringens proposition 80/2000 rd med förslag till revidering av lagstiftningen om förverkandepåföljder. Propositionen innehåller vissa myndighetsbestämmelser som gäller verkställigheten av förverkandepåföljder, vilka påver-

kas av de avgöranden som man stannar för vid reformen av bötesverkställigheten.

Statsrådet har den 23 september 1999 tillsatt en kommitté som skall bereda ett förslag till revidering av lagstiftningen om fängelsestraff och deras verkställighet. Avsikten är att den lag om verkställighet av fängelsestraff som skall ersätta lagen om verkställighet av straff skall träda i kraft 2003. Nämnda reform har beaktats i reformen av bötesverkställigheten för att undvika överlappningar och motstridigheter.

Till riksdagen har också avlåtit regeringens proposition 83/2001 rd med förslag till ändring av rättegångsbalkens bestämmelser om hovrättsförfarandet samt av vissa lagar som har samband med dem. Det föreslås bl.a. att 2 kap. 8 § rättegångsbalken ändras så att där bestäms att hovrätten är domför i en sammansättning med en ledamot när ärendet gäller bestämmande av förvandlingsstraff för böter. Nu bestäms om detta i 6 kap. 14 § 2 mom. lagen om verkställighet av straff. Nämnda kapitel upphävs i samband med denna reform av bötesverkställigheten.

Vid beredningen av reformen av bötesverkställigheten har strävan varit att den nya lagstiftningen skall träda i kraft vid ingången av 2002, då avsikten är att ta i bruk det nya verkställighetssystemet vid Rättsregistercentralen. Avsikten har varit att utarbeta propositionen så att den kan behandlas och de lagar som ingår i den kan träda i kraft oberoende av de andra reformer som pågår. Dessa reformer har dock beaktats i mån av möjlighet. Även i övrigt förutsätts det att de andra reformerna följs upp vid den fortsatta beredningen av lagstiftningen om verkställighet av böter, eftersom det kan uppstå behov av att ändra bestämmelserna på bägge hållen när de framskrider.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslagen

1.1. Lagen om verkställighet av böter

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. *Lagens tillämpningsområde.* Tillämpningsområdet definieras i denna paragraf. I den gällande lagen är tillämpningsområdet svåröverskådligt. Området bestäms i 1–3 § lagen om verkställighet av bötesstraff. Emellertid kompletteras och preciseras dessa bestämmelser av 6 kap. 1 § 3 mom. lagen om verkställighet av straff för samfundsbotens del, 10 § 3 mom. viteslagen (1113/1990) för de vitespåföljders del som hör till lagens tillämpningsområde, 15 § lagen om strafforderförfarande (692/1993) för böter som fastställts genom strafforder, 45 § militära disciplinlagen för disciplinbotens och avgifters del, och av 3 § lagen om samarbete mellan Finland och de övriga nordiska länderna vid verkställighet av domar i brottmål (326/1963) för vissa påföljder som utdömts i de nordiska länderna.

Enligt paragrafens 1 punkt skall lagen tillämpas på verkställighet av böter. Med böter avses i detta sammanhang inte endast bötesstraff som bestämts som dagsbot enligt 2 a kap. 3 § 1 mom. strafflagen med eventuella förhöjningar enligt 7 § förordningen om dagsbotens belopp (609/1999). Med böter avses även vite, samfundsbot, ordningsbot och disciplinbot, vilka redan nu omfattas av lagens tillämpningsområde.

För samfundsbotens del föreslås att strafflagens 9 kap. kompletteras med en ny 10 §. Denna skall på samma sätt som 6 kap. 1 § 3 mom. lagen om verkställighet av straff, som nu upphävs, konstatera att verkställigheten av samfundsboten skall ske i den ordning som den föreslagna lagen om verkställighet av böter föreskriver och förbjuda att obetald samfundsbot förvandlas till fängelse.

Paragrafens 2 punkt föreskriver att en avgift som avses i 44 § 2 mom. och 45 b § militära disciplinlagen omfattas av lagens tillämpningsområde. Det är fråga om en avgift som bestäms genom förvandling av arrest el-

ler utgångsstraff som inte har verkställts när hemförlovning sker.

Enligt paragrafens 3 punkt tillämpas lagen vid förverkandepåföljd som avser egendom eller ett penningbelopp.

Paragrafens 4 punkt berör skadestånd och ersättning för rättegångskostnader som på grund av ett brott döms till staten. Grunden finns när domstolen har konstaterat att den ersättningskyldiga har gjort sig skyldig till ett brott. Ersättning på grund av brott kan dömas ut även i en civilrättslig rättegång. En domstol som behandlar ett straffrättsligt mål kan i enlighet med 3 kap. 3 § lagen om rättegång i brottmål avskilja ett privaträttsligt krav för behandling i den ordning som gäller för tvistemål. Målsäganden kan även av andra skäl driva ett ärende om en sådan fordran i en skild civilrättslig rättegång.

Ersättningar som döms till staten och som omfattas av 4 punkten är också i domslutet specificerade ersättningar på grund av brott som tilldöms någon av statens myndigheter. En sådan specificering kommer i fråga närmast då myndigheten själv har hand om indrivningen. Till den föreslagna lagens tillämpningsområde hör ersättningar som tilldömts en statlig myndighet vars uppgift är att bevaka statens intressen i saken enligt lag eller bestämmelser på lägre nivå. Med statens myndigheter avses i detta sammanhang statens förvaltningsmyndigheter samt andra ämbetsverk och inrättningar. Förvaltningsmyndigheter är i första hand myndigheterna för centralförvaltningen, dvs. statsrådet, ministerierna och andra förvaltningsmyndigheter som är underställda statsrådet och har allmänna befogenheter. Under myndigheterna för centralförvaltningen finns länsstyrelserna och regionförvaltningsmyndigheterna. På lokal nivå hör häradsämbetena och skilda ämbetsverk med motsvarande uppgifter till förvaltningsorganisationen. Viktiga ämbetsverk och inrättningar med hänsyn till tillämpningsområdet är statens forskningsanstalter och –centraler samt expertinrättningar, såsom Meteorologiska institutet samt Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården (STAKES). Ersättningar

som tilldömts riksdagens ämbetsverk och inrättningar samt landskapet Ålands myndigheter i de fall där landskapsmyndigheterna har hand om riksmyndigheternas uppgifter i landskapet skall även omfattas av lagens tillämpningsområde. Betydelsefulla myndigheter som själva driver in ersättningar enligt lag är i praktiken de allmänna rättshjälpsbyråerna och skattemyndigheterna. De allmänna rättshjälpsbyråerna har kostnader som orsakats av att de fungerat som målsägandebyrå och de driver in dem av den som gjort sig skyldig till brottet. Skattemyndigheterna driver in sina kostnader när de är målsäganden i brottmål.

Däremot är ersättningar som tilldömts självständiga offentlighetsrättsliga inrättningar som sköter den indirekta offentliga förvaltningen inte sådana ersättningar som avses i denna lag. Dessa självständiga offentlighetsrättsliga inrättningar har en organisationsform, organ och uppgifter som bestäms i lag. Sådana inrättningar är bl.a. Finlands Bank, Folkpensionsanstalten, Helsingfors universitet, Institutet för arbetshygien och Pensionsskyddscentralen. Med stöd av 3 § 2 mom. lagen om verkställighet av bötesstraff hör för närvarande ersättningar som tilldöms de två förstnämnda verken till lagens tillämpningsområde. Det finns ingen grund för denna åtskillnad mellan de nämnda inrättningarna. De brottmål som berör Finlands Bank är i praktiken få. Folkpensionsanstalten, för sin del, sköter i allmänhet indrivningen av ersättningar som hänför sig till missbruk av sociala förmåner förvaltningsvägen. Med hänsyn till dessa omständigheter föreslås att ersättningar som tilldöms dessa inrättningar utesluts från lagens tillämpningsområde och att dessa inrättningar inte ges möjlighet till självindrivning inom ramen för förfarandet för verkställighet av bötesstraff.

Ersättningar som tilldöms statens affärsverk skall likaså vara uteslutna från lagens tillämpningsområde. Affärsverken regleras av lagen om statens affärsverk (627/1987) och specifikt av lagarna om respektive verk. Centralen för förvaltningsutveckling, Forststyrelsen, Luftfartsverket och Senatfastigheter (tidigare: Statens fastighetsverk) är affärsverk. En affärsverk bedriver näringsverksamhet och finansierar sin verksamhet hu-

vudsakligen med verksamhetsintäkter och lån. På grund av verksamhetens natur är affärsverken i så hög grad jämförbara med privaträttsliga juridiska personer som bedriver näringsverksamhet att det inte finns skäl att tillämpa skilda förfaranden för verkställighet av skadestånd på grund av brott och ersättning för rättegångskostnader. Problemen med gränsdragningen medför att här förslås att även ersättningar som hänför sig till affärsverkens skötsel av myndighetsuppgifter faller utanför lagens tillämpningsområde.

Enligt paragrafens 5 punkt tillämpas lagen på andra ersättningar som tilldöms staten än ersättningar i brottmål om allmänna åklagare har uppträtt i målet på tjänstens vägnar. Det förekommer sällan att en allmän åklagare för statens talan i andra ärenden än brottmål. Enligt 4 a § lagen om dödförklaring (15/1901) är åklagaren i vissa fall skyldig att vidta åtgärder för att få en person dödförklarad. Enligt 27 § äktenskapslagen (234/1929) och 8 § lagen angående vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur (379/1929) kan åklagaren i vissa fall väcka talan för att upplösa ett äktenskap genom äktenskapsskillnad. Enligt lagen om ersättning av statens medel som till följd av frihetsberövande skall betalas till oskyldigt häktad eller dömd (422/1974) skall åklagaren föra statens talan om ett skilt ombud inte har utsetts för ärendet. Enligt 44 § patentförordningen (669/1980) skall åklagaren driva en talan för att ogiltigförklara ett patent enligt 52 § 3 mom. patentlagen (550/1967) om statsrådet inte utser en annan myndighet att sköta ärendet. Domstolen kan på åklagarens yrkande meddela ett näringsförbud enligt lagen om näringsförbud (1059/1985) även om personen inte gjort sig skyldig till ett brott. När åklagaren driver andra mål än brottmål är det, på grund av ärendenas art, snarast rättegångskostnader som har karaktären av utgifter som staten kan få ersättning för.

Enligt paragrafens 6 punkt tillämpas lagen på ersättning som döms till staten för kostnader som betalas av statens medel i samband med en rättegång. Det är fråga om ersättningsskyldighet som grundar sig på bestämmelser om bevisning, hämtning av en person till rätten, fri rättegång och allmän rättshjälp. Skyldigheten att ersätta statens kostnader för

bevisning i ett brottmål regleras i 9 kap. 1 § lagen om rättegången i brottmål. Enligt 12 kap. 32 § rättegångsbalken skall den som hämtats till rätten i regel ersätta staten kostnaderna för hämtning. Enligt 21 § lagen om fri rättegång (87/1973) kan motparten till den som beviljats fri rättegång åläggas att ersätta de kostnader som på grundval av denna lag betalats med statsmedel då motparten förlorar målet. 24 § lagen om allmän rättshjälp (104/1998) reglerar motpartens skyldighet att ersätta staten de kostnader som uppstått vid skötseln av ärendet för den som beviljats allmän rättshjälp.

Ersättningar som hänför sig till en rättegång enligt paragrafens 6 punkt kan dömas ut även i andra ärenden än brottmål. Som exempel kan nämnas ett tvistemål där motparten till den som beviljats fri rättegång åläggs att ersätta staten det arvode som betalats till rättegångsbiträdet med statsmedel då motparten förlorar målet. Med tanke på verkställigheten skall även domstolsbeslut om sådana ersättningar på föreskrivet sätt sändas Rättsregistercentralen för kännedom.

Paragrafens 7 punkt gäller statens regressrätt enligt brottsskadelagen. Staten har en regressfordran på den som ansvarar för skadan. Statskontoret betalar ut ersättningen till den som lidit skadan och ger i detta nu skadevårdaren tillfälle att betala statens regressfordran innan ärendet sänds vidare till Rättsregistercentralen för indrivning. Enligt 19 § 1 mom. brottsskadelagen omfattar regressfordran de ersättningar Statskontoret betalat ut till den skadelidande dels som skadestånd, dels som ersättning för rättegångskostnader. Enligt lagförslagets 5 § 1 mom. skall Rättsregistercentralen även i fortsättningen ge den som ansvarar för skadan tillfälle att betala statens fordran.

Enligt 1 § lagen om samarbete mellan Finland och de övriga nordiska länderna vid verkställighet av domar i brottmål kan även domar och beslut där någon dömts till bötesstraff eller vite, där egendom eller ett penningbelopp dömts förverkade eller där någon ålagts att ersätta rättegångskostnaderna i ett brottmål i Danmarks, Islands, Norges och Sveriges domstolar verkställas i den ordning som den föreslagna lagen föreskriver.

2 §. *Påföljders verkställbarhet.* Den före-

slagna paragrafen innehåller bestämmelser om i vilket skede man inleder verkställigheten av de påföljder som lagen tillämpas på. Med uttrycket att inleda verkställigheten avses de åtgärder Rättsregistercentralen vidtar för att börja verkställa påföljden, nämligen en betalningsuppsmaning eller en ansökan om verkställighet av en förverkandepåföljd. Definitionerna på verkställbarhet av de påföljder som den föreslagna lagen omfattar har, med vissa preciseringar, samlats i paragrafer. I motiveringen till denna paragraf och även i språkbruket i övrigt i den föreslagna lagen används ordet "avgörande" som ett övergripande begrepp som omfattar domar, beslut och andra myndighetsavgöranden som förpliktar till att fullgöra en påföljd.

För verkställbarhetens del är det skäl att notera att den som ålagts en penningpåföljd alltid skall ges tillfälle att frivilligt fullgöra sin betalningsskyldighet innan Rättsregistercentralen verkställer indrivning genom ut-sökningsåtgärder. I regel uppsmanas den betalningsskyldige ännu två gånger att betala penningbeloppet före utmätning sker. I lagens 2 kap. behandlas förfarandet för verkställighet av en påföljd som anges i form av ett penningbelopp närmare.

I paragrafens 1 mom. finns en bestämmelse om verkställbarheten av böter och förverkandepåföljder som avser egendom. Till denna del svarar bestämmelsen 6 kap. 1 § 1 mom. lagen om verkställighet av straff samt 21 § 1 mom. lagen om verkställighet av bötesstraff. Böter och förverkandepåföljder som avser egendom och som lagen tillämpas på, med undantag för böter som fastställs genom strafforder och ordningsbotsföreläggande, är verkställbara när de vunnit laga kraft.

Som en precisering konstateras dock att verkställigheten skall inledas när avgörandet kan verkställas som en lagakraftvunnen dom. Preciseringen hänför sig till 30 kap. 22 § rättegångsbalken som stiftats efter de nu gällande bestämmelserna om verkställbarhet. Enligt denna bestämmelse kan ett hovrättsavgörande, som kan överklagas endast med ett besvärstillstånd, verkställas som en lagakraftvunnen dom. Besvär hos högsta domstolen förutsätter således att besvärstillstånd beviljas i dessa ärenden. Högsta domstolen kan förbjuda eller avbryta verkställigheten på

eget initiativ eller på begäran av ändringssökanden enligt 30 kap. 23 § rättegångsbalken. Högsta domstolen skall sedan informera den myndighet som sköter om verkställigheten om sitt beslut. Man kan utgå från att även den som ålagts ett bötesstraff fäster utmätningensmannens eller Rättsregistercentralens uppmärksamhet vid att ett ärende om avbrytande av eller förbud mot verkställighet är anhängigt eller redan avgjort. Syftet med preciseringen är inte att effektivisera verkställigheten. I oklara fall, då skäl till det framgår, skall de myndigheter som deltar i verkställigheten se till att den till böter dömda personens rättsskydd tryggas genom att utreda påföljdens verkställbarhet.

När det gäller förvandling av böter till fängelse är påföljdens verkställbarhet ett villkor för att inleda förfarandet för förvandlingsstraff, vilket framgår av den föreslagna lagens 24 §.

Böter och ordningsbot som fastställs genom strafforder respektive ordningsbotsföreläggande följer andra bestämmelser om verkställbarhet. Enligt 6 kap. 1 § 1 mom. lagen om verkställighet av straff kan verkställigheten av böter, som fastställts genom strafforder, inledas när ärendet har avgjorts genom strafforder. I 18 § ordningsbotslagen (66/1983) föreskrivs att i fråga om verkställighet av ett ordningsbotsföreläggande gäller vad som är stadgat om verkställighet av laga kraft vunnit dom. För böter som bestämts genom strafforder och ordningsbot föreslås en enhetlig reglering enligt vilken verkställigheten kan inledas när ärendet slutligt har avgjorts genom strafforder eller ordningsbotsföreläggande.

En strafforder kan verkställas efter att den utfärdats. Innan strafforder utfärdas kan den som delgetts straffanspråket motsätta sig det enligt 8 § lagen om strafforderförfarande. Därefter behandlas ärendet i domstol enligt den allmänna rättegångsordningen i brottmål och böter som eventuellt döms ut är verkställbara på samma sätt som böter som bestämts som dagsböter i allmänhet enligt 2 a kap. 3 § 1 mom. strafflagen.

Enligt 9 § ordningsbotslagen skall en ordningsbot betalas inom två veckor efter det att personen fick del av föreläggandet. Han eller hon kan emellertid föra saken till domstols-

behandling inom en vecka från föreläggandet enligt 12 §. I tingsrättens avgörande i ett ärende som gäller ordningsbot får ändring inte sökas enligt 17 § 2 mom. lagen om ordningsbotsförfarande. Ett ärende om ordningsbot har således avgjorts slutligt så att den utgör grund för verkställighet när den som delgetts föreläggandet inte har fört saken till domstolsbehandling inom den frist som lagen föreskriver eller när tingsrätten har avgjort ordningsbotsärendet så att påföljden fastställts. Den som förelagts ordningsbot kan undvika att verkställigheten framskrider genom att betala ordningsboten.

I paragrafens 2 mom. föreslås en reglering av verkställbarheten av den avgift som avses i den militära disciplinlagen. De arreststraff och utgångsstraff som avses i 44 § 2 mom. och 45 b § militära disciplinlagen och som förvandlats till en avgift är inte disciplinstraff i vilka ändring enligt lagens 34 § kan sökas genom besvär till tingsrätten. Endast en anhållan om granskning är möjlig. Avgiften är sålunda verkställbar genast då den förvandlats.

Paragrafens 3 mom. reglerar verkställbarheten av förverkandepåföljder som avser penningbelopp eller ersättningar enligt 1 § 4 – 6 punkten i lagförslaget. Enligt förslaget är situationen fortfarande den att de kan verkställas även innan avgörandet vunnit laga kraft utan att staten ställt säkerhet. Denna reglering utgår från 3 kap. 1 §, 7 § 1 mom. och 20 § 3 mom. utskökningslagen. Verkställbarheten har inte uttryckts entydigt i dessa bestämmelser, vilket har medfört oklarheter i indrivningsskedet. Därför konstateras uttryckligen i lagförslaget att påföljderna i fråga verkställs på samma sätt som utskökningslagen föreskriver om verkställighet av en dom som gäller en betalningsskyldighet och som inte har vunnit laga kraft.

Paragrafens 4 mom. innehåller en hänvisning till brottsskadelagens bestämmelser om en regressfordrans verkställbarhet. 19 § 2 mom. brottsskadelagen föreskriver att indrivningen av en regressfordran inte kan inledas förrän det domstolsavgörande med vilket den som svarar för skadan har ålagts ersättningsskyldighet har vunnit laga kraft.

3 §. *Ombesörjande av verkställigheten och förande av statens talan.* Enligt 6 § 1 mom.

lagen om verkställighet av bötesstraff skall länsstyrelsen i egenskap av högsta verkställande myndighet sörja för den verkställighet som lagen avser. 1977 intogs ett bemyndigande i lagens 25 § 3 mom. och 1981 ändrades den så att länsstyrelsens uppgifter enligt 6 § 1 mom. samt 20 § (efterlysning av den bötfällda) och 20 a § (anmälan av fordran till fordringsregistret) kan överföras till justitieministeriet. Överföringen av verkställighetsuppgifterna från länsstyrelserna började redan 1977 då justitieministeriets datacentral i Tavastehus övertog indrivningen av böter som förelagts genom strafforder och fordringar. I takt med att automatisk databehandling togs i bruk och dess användningsområde utvidgats har verkställigheten av böter småningom helt flyttats bort från länsstyrelserna. Länsstyrelsernas ställning som verkställighetsmyndighet anslöt sig till deras funktion som överexekutor, en funktion som upphörde med att utsökningen omorganiserades på lokal nivå. Reformen av den lokala förvaltningen trädde i kraft den 1 december 1996. Överexekutors funktion inbegrep övervakning av och rättsskipning i utsökningen.

Enligt 1 § 2 mom. lagen om Rättsregistercentralen har Rättsregistercentralen, som är underställd justitieministeriet och verkar i Tavastehus, till uppgift att sköta bl.a. verkställighetsuppgifter enligt lagen om verkställighet av bötesstraff. Rättsregistercentralen är även den statliga myndighet som naturligtast lämpar sig för att föra statens talan i ärenden som gäller de påföljder som den skall verkställa. Skuldsanering för privatpersoner och ärenden i samband med konkurs hör till de viktigaste av detta slags frågor.

Enligt 1 mom. skall Rättsregistercentralen sörja för den verkställighet som lagförslaget avser. Rättsregistercentralen är inte en till utsökningorganisationen hörande övervaknings- och rättsskipningsmyndighet i motsats till länsstyrelsen, som länge var den högsta verkställande myndigheten och som fortfarande nämns som sådan i lagen om verkställighet av bötesstraff. Rättsregistercentralens ställning i förhållande till utsökningmyndigheterna, när det gäller verkställighet som sker genom utmätning av påföljder som bestäms i penningar, skall vara densamma som vid förvandling av bötesstraff med undantag för

ställningen som vanlig utsökningborgenär, om annat inte bestäms.

När det gäller förvandlingsstraffen skall Rättsregistercentralen däremot fortfarande fungera som tvångsverkställighetsmyndighet med uppgift att sörja för att förfarandet för förvandlingsstraff inleds och att förvandlingsstraffet verkställs. I praktiken innebär det att Rättsregistercentralen sörjer för att den bötfällda efterlyses för att stämmas in till en rättegång om bestämmande av förvandlingsstraff och ansöker om verkställighet hos en utmättningsman. Rättsregistercentralen skall dessutom söka verkställighet av avgöranden som gäller egendom som dömts förverkad. Det sker hos polisen.

Utöver att svara för verkställigheten skall Rättsregistercentralen enligt förslaget till 1 mom. även i övrigt föra statens talan i ärenden som har samband med de påföljder som centralen skall verkställa. Talerätten skall gälla alla ärenden som kan påverka möjligheten att i den ordning som lagförslaget avser driva in påföljden av den som förelagts påföljden.

2 mom. innehåller ett förslag som motsvarar 6 § 2 mom. lagen om verkställighet av bötesstraff. Bestämmelsen reglerar de statliga myndigheternas möjlighet att sörja för indrivningen av sådana skadestånd som grundar sig på brott eller ersättningar för rättegångskostnader som tilldömts staten eller myndigheten i fråga (självindrivning). De statliga myndigheter som kommer i fråga och brott som grund för skadeståndet har redan behandlats i motiveringen till 1 § 4 punkten.

En indrivning som myndigheten själv sköter om är en naturlig förlängning på att myndigheten fört statens talan i en rättegång där ersättningarna har fastställts. Genom självindrivning kan myndigheten även följa upp den indrivning som sker genom utsökning i enlighet med sina egna behov och resultatmål. Utmättningsmannen redovisar de influtna medlen direkt till myndigheten i fråga.

En jämlik behandling av dem som dömts till ersättningsansvar förutsätter att indrivningsförfarandet inte till sitt innehåll styrs slumpmässigt beroende på om en statlig myndighet själv sköter om indrivningen eller inte. Det är därför motiverat att bestämma i

lag att även självindrivningen sker i den ordning som lagen föreskriver. Beträffande myndigheten gäller då, med undantag för efterlysning, det som i 2 kap. bestäms om Rättsregistercentralen. Efterlysning kommer inte i fråga för påföljder som omfattas av självindrivning. Den myndighet som sköter om självindrivningen skall ge den förpliktade tillfälle att betala och utöver det skicka en betalningsuppsmaning, söka utmätning, bevilja betalningstid och besluta om att avstå från verkställighet. Utmätningens mannen skall redovisa de influerna medlen direkt till den statliga myndighet som sökt utmätning.

Det föreslås att domstolsförfarandet i ett ärende där självindrivning är aktuell regleras skilt i 53 §.

4 §. *Meddelanden om verkställighet.* Enligt lagförslaget baseras verkställighetssystemet fortfarande på att den myndighet som bestämmer påföljder lämnar Rättsregistercentralen meddelande om sina avgöranden. Likaså skall Statskontoret lämna Rättsregistercentralen meddelande om sådana ersättningar som kontoret har betalat i ärenden som gäller brottsskador. Undantaget från detta är ärenden som sköts genom självindrivning. Den information som behövs för verkställighet lämnas mellan myndigheterna. Det föreslås att meddelanden för verkställighet lämnas på det sätt som närmare bestäms genom förordning.

Förordningen skall, liksom i lagförslaget övriga bemyndiganden, utfärdas av statsrådet. Eftersom det gäller frågor som berör individens rättigheter och skyldigheter ges bemyndiganden även i andra hänseenden än i frågor av teknisk natur eller frågor som annars är av mindre betydelse i sakligt hänseende.

2 kap. Verkställighet av en fordran

5 §. *Tillfälle att erlägga betalning.* Merparten av de påföljder som fastställs i form av penningbelopp och som skall verkställas i den ordning som föreskrivs i lagen om verkställighet av bötesstraff betalas före indrivningen i utsköningsväg. Utgångspunkten för indrivning före utsköning finns i 9 § förordningen om verkställighet av bötesstraff. Således skall domstolen eller en annan myndig-

het, som i första instans har dömt påföljden, en statlig myndighet eller inrättning som åtar sig att sköta om självindrivning och Statskontoret som erlagt ersättning enligt brottskadlagen ge den som dömts till böter eller betalningsskyldighet tillfälle att genast betala penningbeloppet med ett inbetalningskort.

Det är skäl att även i fortsättningen inta en föreskrift i verkställighetsbestämmelserna om att den dömda skall ges tillfälle att betala. Med hänsyn till att frågan är av central betydelse och för att uppnå en heltäckande, enhetlig reglering av verkställighetsbestämmelserna föreslås att bestämmelsen intas i lagen.

Paragrafens 1 mom. skall först och främst innehålla en definition som klarlägger lagens språkbruk. En påföljd som anges i penningbelopp och som skall verkställas i den ordning som lagen föreskriver kallas *fordran*. Sålunda avlägsnas skillnaden mellan böter och fordran som finns i den nuvarande regleringen av bötesverkställighet. Det föreslås att böter särskilt nämns i lagrummet för att understryka att böter i verkställighetsförfarandet jämföras med andra påföljder som anges i penningbelopp.

Jämfört med de gällande bestämmelserna om att ge den dömda tillfälle att betala är ändringen i sakligt hänseende den, att en fordran som grundar sig på statens regressrätt enligt brottskadlagen överförs från Statskontoret till Rättsregistercentralen tidigare än nu. Detta sker enligt myndigheternas egna planer, vilkas förverkligande tidigare läggts. Förverkligandet av planerna har föregripits och beaktats i lagförslaget genom att paragrafens 1 mom. nämner att Rättsregistercentralen skall ge den betalningsskyldige tillfälle att betala en regressfordran frivilligt. Enligt förslaget till övergångsstadgande i 56 § skall Rättsregistercentralen ge den betalningsskyldige tillfälle att betala i alla de fall där detta inte gjorts då lagen träder i kraft. Enligt förslaget till 4 § skall Statskontorets meddelanden för verkställighet till Rättsregistercentralen regleras närmare i en statsrådsförordning.

Fullföljdsdomstolen räknas som myndighet i första instans när den dömer ut påföljden eller höjer den.

I strafforderförfarandet delger en polisman, tullman eller någon annan tjänsteman som utför lagstadgad övervakning straffyrkandet till

den åtalade. Samtidigt skall tjänstemannen i fråga ge den åtalade tillfälle att betala. Det är således inte den åklagare som utfärdar påföljden genom strafforder som sörjer för att den åtalade ges tillfälle att betala. Denna omständighet föreslås preciserad i paragrafens 2 mom. Om åklagaren anser att strafforderförfarandet skall tillämpas i fallet kan han eller hon ge den ovan nämnda tjänstemannen i uppdrag att framställa straffanspråket och i det sammanhanget bereds den åtalade även tillfälle att betala.

Den betalningsskyldige skall få alla uppgifter som behövs för betalningen i samband med att han eller hon ges tillfälle att betala. Detsamma gäller för Rättsregistercentralens eller utmätningsmannens betalningsuppmaningar. De uppgifter som skall lämnas till den betalningsskyldige har samlats i 11 §.

6 §. *Rätt att betala en fordran.* En effektiv indrivning av fordran före utsökningsskedet förutsätter att en betalningsskyldig som beretts tillfälle att betala har rätt att betala fordran även då fordran inte enligt 2 § ännu är verkställbar. Den betalningsskyldiges rätt att betala en fordran som inte är verkställbar skall regleras i denna paragrafs 1 mom. som motsvarar 6 kap. 2 § i den gällande lagen om verkställighet av straff och 5 § i den gällande lagen om verkställighet av bötesstraff. Den betalningsskyldige skall ha rätt att betala sina böter innan avgörandet om påföljden är verkställbart. Vid strafforderförfarandet har den åtalade rätt att betala det penningbelopp som dömts förverkat när straffyrkandet har delgivits honom eller henne.

Enligt 2 mom. utgör betalning inget hinder för den betalningsskyldige att söka ändring i det avgörande genom vilket påföljden i fråga har bestämts eller att få saken prövad av domstol.

3 mom. föreskriver om i vilket skede verkställigheten skall anses avslutad i de fall då fordran har betalats innan avgörandet blivit verkställbart. Verkställigheten är avslutad när avgörandet vunnit laga kraft eller ärendet slutligt har avgjorts genom strafforder eller ordningsbotsföreläggande. Avgörandets slutlighet vid strafforder och ordningsbotsförelägganden har behandlats ovan i motiveringens till 2 § 1 mom.

Om ärendet förs till domstolsbehandling el-

ler överklagas kan detta leda till att den betalningsskyldige befrias från att betala en sådan fordran eller del av fordran som han eller hon redan har betalat utan att avgörandet varit verkställbart. Återbetalning av ett penningbelopp regleras i en skild bestämmelse (lagförslagets 22 §) eftersom återbetalning kan förekomma även i andra fall än då en fordran betalats utan att avgörandet varit verkställbart.

7 §. *Rättsregistercentralens betalningsuppmaning.* Paragrafen handlar om den betalningsuppmaning som Rättsregistercentralen skall skicka till den betalningsskyldige efter att den betalningsskyldige redan har getts tillfälle att betala. Den betalningsskyldige har getts tillfälle att betala av den myndighet som fastställt fordran eller av Rättsregistercentralen själv då det är fråga om statens regressfordran i enlighet med brottsskadelagen. Ett motsvarande stadgande finns för närvarande i 10 § förordningen om verkställighet av bötesstraff. Frågan gäller omständigheter som har så stor betydelse för den betalningsskyldiges rättsliga ställning att det finns anledning att inta denna bestämmelse i lagen i samband med att den revideras.

1 mom. föreskriver att Rättsregistercentralen först skall kontrollera huruvida en fordran som centralen skall verkställa har betalats på förhand. Om fordran inte har betalats i sin helhet skall Rättsregistercentralen skicka den betalningsskyldige en skriftlig betalningsuppmaning under den adress som är känd. I uppmeningen anges en kort frist för betalningen. Betalningsfristens längd lämnas till Rättsregistercentralens prövning för varje enskilt fall, varvid faktorer som fordrans storlek eller kända uppgifter om den betalningsskyldiges betalningsförmåga inverkar. En jämlik behandling av de betalningsskyldiga skall eftersträvas då betalningsfristerna fastställs. Den tvåveckorsfrist som bestäms i den gällande 10 § förordningen om verkställighet av bötesstraff torde kunna tas som någon form av utgångspunkt.

Förfarandet avviker från nyss nämnda 10 § även så, att Rättsregistercentralen är skyldig att sända en betalningsuppmaning. För närvarande, med stöd av nämnda 10 §, beror en betalningsuppmaning på Rättsregistercentralens prövning. Med hänsyn till de särskilda

fall som nämns i 2 mom. kan man dock inte förutsätta att denna ändring på lagstiftningsnivå medför någon ändring i verkställighetspraxis, åtminstone inte så att den ökar antalet betalningsuppsmaningar. I regel skickar Rättsregistercentralen redan nu en betalningsuppsmaning då den betalningsskyldiges adress är känd.

I paragrafens 2 mom. finns de undantagsfall där en betalningsuppsmaning inte behöver sändas till den betalningsskyldige. Det kan inte anses ändamålsenligt att sända en betalningsuppsmaning till en betalningsskyldig om erfarenheterna vid tidigare indrivningar har varit att flera betalningsuppsmaningar inte har lett till betalning.

En betalningsuppsmaning behöver inte heller sändas då det av någon annan orsak kan anses uppenbart onödigt. En betalningsuppsmaning är uppenbart onödig t.ex. då den betalningsskyldige enligt de uppgifter som är tillgängliga för Rättsregistercentralen inte har en stadigvarande bostadsadress eller ett annat ställe till vilket post kan sändas på hans eller hennes namn. I dessa fall kan visserligen även utmätningsmannens möjligheter att nå den betalningsskyldige anses små.

Ett ytterligare undantag från huvudregeln om att sända en betalningsuppsmaning är de fall där verkställigheten genom utsökning kan äventyras p.g.a. det dröjsmål som betalningsuppsmaningen medför. Det kan exempelvis gälla fall där utmätningsmannen har fått tag på en svåränträffbar betalningsskyldig som just vid detta tillfälle har penningmedel i sin besittning. Ett dröjsmål medför en risk för att medlen förskingras. I de fall där Rättsregistercentralen exempelvis p.g.a. erfarenheter i tidigare indrivningsärenden känner till att läget är det nyss beskrivna skall myndigheten omedelbart föra det nya indrivningsärendet till utmätningsmannen.

De uppgifter som skall ges i samband med betalningsuppsmaningen regleras i 11 §.

8 §. *Ansökan om utsökning.* För att uppnå en enhetlig och heltäckande reglering av verkställighetsförfarandet föreskrivs här om Rättsregistercentralens skyldighet att söka utsökning. Rättsregistercentralen skall söka utsökning om, en betalningsuppsmaning inte sänds med stöd av 7 § 2 mom. eller om en betalningsuppsmaning som sänts inte har lett

till full betalning av fordran.

Utsökning söks på det sätt som utsökningslagen föreskriver (för närvarande 3 kap. 21 § utsökningslagen). Regleringen av verkställigheten av böter utgår nu från att Rättsregistercentralen skriftligen söker verkställighet, varvid utmätningsmannen ges en verkställighetshandling eller en motsvarande handling som innehåller de uppgifter som behövs i verkställigheten enligt 8 c § förordningen om verkställighet av bötesstraff. I praktiken söker Rättsregistercentralen verkställighet med användning av automatisk databehandling. En verkställighetshandling används numera endast i ärenden som gäller fastställande av förvandlingsstraff.

9 §. *Tillämpning av utsökningslagen.* Enligt denna paragraf skall utsökningslagens bestämmelser om verkställighet av en betalningsskyldighet iaktas i tillämpliga delar när verkställigheten av en fordran sker genom utsökning, om inte något annat bestäms i den föreslagna lagen. Det finns inga skäl att hänvisa till verkställighet av en dom i ett tvistemål som i den gällande 4 § lagen om verkställighet av bötesstraff. De påföljder som kommer i fråga har inkluderats i utsökningslagens tillämpningsområde (3 kap. 1 § 2 mom. utsökningslagen).

Utsökningslagen innehåller bl.a. bestämmelser som är väsentliga för det förfarande som skall följas vid verkställighet av böter. Det gäller den allmänna regleringen av frågor som att begära utsökning, utmätning, försäljning av utmätt egendom samt redovisning och fördelning av medel som influtit genom försäljning av egendom. Den biträdande utmätningsmannens befogenheter bestäms av 1 kap. 4 och 5 § utsökningslagen. Den föreslagna lagen innehåller emellertid bestämmelser som beror på verkställighetsförfarandets särdrag. Dessa bestämmelser hänför sig till utmätningsmannen vid indrivningen av fordran och 3 kapitlets bestämmelser om förfarandet vid förvandlingsstraff.

När det gäller verkställigheten av böter och de bestämmelser som gäller utsökning i anslutning till det måste man beakta att den myndighet som sörjer för verkställigheten avskiljs från utsökningsorganisationen. Rättsregistercentralen är inte en övervaknings- och rättsskipningsmyndighet i utsökningen

såsom länsstyrelsen var vid tidpunkten för stiftande av lagen om verkställighet av bötesstraff. Centralen kan inte heller ges en bestämmanderätt i utsökningförfarandet som utsträcker sig till utmätningsmannen i motsats till den gällande lagens 19 §.

Utöver den rätt att undanta egendom från utmätning som föreskrivs i utsökninglagen skall den bötfällda ha rätt att vid utmätningen undanta sådan lös och fast egendom som den bötfällda behöver för bostad och utkomst (9 § 1 mom. lagen om verkställighet av bötesstraff). Den bötfälldes behov omfattar hans eller hennes egna och makens behov samt behoven för de egna och makens barn samt adoptivbarn som den bötfällda försörjer. Bakgrunden till denna undantagsförmån, som fanns redan i 1734 års lag, var att trygga bondens ställning i ett agrarsamhälle. Bestämmelsen är nedärvd sedan gammalt och har tagits in i många stadganden och sedan, utan närmare motivering, också tagits in i lagen om verkställighet av bötesstraff. Undantaget för bostad har sitt ursprung i en tid då den bötfälldes rättsskydd i utmätningen var helt obefintligt jämfört med dagens förhållanden. T.ex. kan den bötfällda genom bestämmelserna om betalningstid ordna sina förhållanden så att hans eller hennes bostad inte utmäts. Utmätningar av det här slaget behöver i praktiken inte heller göras av det skälet att sådana bötfällda som äger en bostad i allmänhet betalar sina böter innan man skriker till utsökningståtgärder. Bostäder har inte utmätts för böter heller p.g.a. att böter enligt lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning hör till de fordringar som skall betalas sist. Med försäljningsintäkterna från den utmäta egendomen betalas först den bötfälldes övriga skulder och sålunda är det inte ofta böterna blir betalda. Visserligen föreslås att den bestämmelse som föreskriver att böter, som dömts i form av dagsböter, och viten är efterställda i utsökningen upphävs.

Böter som grund för utmätning av bostad begränsas även av utsökningens förbud mot en överdriven utmätning, vilket innebär att föremålet för utmätningen skall motsvara fordrans storlek, och av utmätningens ordning där egendom i form av bostad kommer sist. Dessutom är det möjligt att en överskuldssatt

gäldenär som bl.a. har böteskulder kan behålla sin bostad i en skuldsanering. Med hänsyn till dessa omständigheter kan man inte anse att det finns grund för att i den föreslagna lagen inta en undantagsrätt som motsvarar 9 § 1 mom. lagen om verkställighet av bötesstraff.

I 9 § 2 mom. lagen om verkställighet av bötesstraff konstateras att 4 kap. 6 a och 6 b § utsökninglagen tillämpas även vid utmätning av lön och pension för verkställighet av böter och fordringar. Denna hänvisning kan anses onödig eftersom utsökninglagen i vilket fall som helst skall följas i tillämpliga delar, om annat inte bestäms.

Enligt 8 § lagen om verkställighet av bötesstraff och 11 § förordningen om verkställighet av bötesstraff skall indrivning av böter och fordringar genom utmätning och slutredovisning ske inom en viss tidsfrist. Förordningen föreskriver att medlen för betalning av böterna skall redovisas inom sex månader och för betalning av fordringar inom ett år från det att ärendet kommit in till utmätningsmannen. I motsats till gällande 8 § innehåller lagförslaget inte ett bemyndigande att genom förordning fastställa vissa tidsfrister. Man kan anse att utgångspunkten för utmätningsmannens verksamhet är att han eller hon inleder verkställigheten så snabbt som möjligt med hänsyn till hans eller hennes totala arbetsbörda. Därtill är de fordringar som enligt lagförslaget skall verkställas genom utmätning sådana att det i praktiken inte är möjligt att redovisa intäkterna inom den i förordningen 11 § fastställda tidsfristen eftersom de till betalning förpliktade ofta är dels svåra att nå, dels mindre bemedlade. Emellertid är andra tidsfrister i utsökningens bestämmelserna tillämpliga. Den viktigaste av dem är 32 § utsökningförordningen (37/1896) och dess 1 mom. som föreskriver att utsökningens ärenden skall verkställas skyndsamt.

10 §. *Utmätningens betalningsuppmaning och upplysningsplikt.* Paragrafen skall reglera utmätningsmannens betalningsuppmaning och den informationsskyldighet som anknyter till det. Paragrafen bottenar i 11 § 2 och 3 mom. förordningen om verkställighet av bötesstraff. Eftersom det handlar om omständigheter som har en stor betydelse för

den betalningsskyldiges rättsliga ställning, särskilt med hänsyn till intresset att undvika förvandlingsstraff, finns det skäl att förordna om förfarandet på lagnivå på samma sätt som visavi Rättsregistercentralens betalningsuppmaning.

Paragrafens 1 mom. motsvarar i huvudsak 7 § som gäller Rättsregistercentralens skyldighet att skicka en betalningsuppmaning och undantagen från det. I enlighet med allmän praxis i utsökningsförfarandet behöver en betalningsuppmaning fortfarande inte göras skriftligen. Den betalningsskyldige skall emellertid få de uppgifter som bestäms i paragrafens 2 mom. och 11 § i samband med betalningsuppmaningen, vilket i praktiken leder till att man använder sig av skriftliga betalningsuppmaningar. Utmätningssmannen skall inte behöva framställa en betalningsuppmaning t.ex. då den betalningsskyldige vid en utmätning som nyligen verkställts har konstaterats vara medellös.

Paragrafens 2 mom. förordnar om informationsskyldigheten i samband med en betalningsuppmaning. På samma sätt som den myndighet som fastställer påföljden och Rättsregistercentralen skall utmätningssmannen meddela den betalningsskyldige de uppgifter som behövs för att betala fordran och rikta den rätt på det sätt som närmare framgår av en förordning. Den betalningsskyldige skall vidare informeras om möjligheten att verkställa fordran genom utmätning, inleda en rättegång för att bestämma ett förvandlingsstraff och på begäran få betalningstid. Till övriga delar bestäms utmätningssmannens informationsskyldighet i 11 §.

11 §. *Uppgifter som skall lämnas till den betalningsskyldige.* Enligt paragrafen skall den betalningsskyldige med giroblankett eller på något annat motsvarande sätt få de uppgifter som behövs för att betala fordran och styra betalningen på ett rätt riktigt sätt när den betalningsskyldige ges tillfälle att betala enligt 5 § och delges en betalningsuppmaning enligt 7 och 10 §. Uppgifterna skall vara sådana att betalningen styrs till den verkställande myndighetens konto och att den inriktas på den fordran som betalningsuppmaningen gäller med beaktande av lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning och den föreslagna lagens 13 § om

riktande av betalningar. I praktiken ges uppgifterna på en giroblankett som innehåller indrivningsbeteckningen och grundläggande uppgifter om påföljden. Det föreslås att närmare bestämmelser om de uppgifter som skall ges utfärdas i statsrådets förordning.

12 §. *Betalning av en fordran.* Paragrafen innehåller bestämmelser om en korrekt betalning och om det kvitto som skall ges till en betalningsskyldig som erlagt betalningen kontant.

Enligt paragrafens 1 mom. skall den betalningsskyldige i samband med betalningen ge de uppgifter som han eller hon erhållit för betalningen och styrande av betalningen på ett riktigt sätt. I enlighet med 11 § har den betalningsskyldige fått dessa uppgifter av den myndighet som fastställt påföljden, den tjänsteman som delgett straffanspråket, Rättsregistercentralen eller utmätningssmannen. I praktiken görs betalningen så att den betalningsskyldige använder sig av den giroblankett han eller hon fått eller en egen blankett som innehåller samma uppgifter. Uppgifterna kan också ges muntligt till den utmätningssman eller polisman som tar emot betalningen och dessa tjänsteman skall i det sammanhanget i mån av möjlighet sträva efter att klarlägga oklarheter och brister i uppgifterna.

Enligt förslaget skall betalning kunna läggas till en bank, en utmätningssman och, när det gäller böter som förvandlas till fängelse, en tjänsteman som enligt 25 § 1 mom. har rätt att delge stämningar när tjänstemannen påträffar den betalningsskyldige. 25 § 1 mom. skall föreskriva att en tjänsteman som enligt 1 eller 6 § lagen om stämningssmän är berättigad att delge stämningar kan stämma in den betalningsskyldige till en rättegång för bestämmande av förvandlingsstraff för böter. Kretsen av stämningssberättigade tjänstemän utvidgas från utmätningssman, biträdande utmätningssman och polis till att omfatta även stämningssman, gränsbevakningssman och direktören för en straffanstalt samt en tjänsteman i straffanstalten som direktören för straffanstalten har utsett till denna uppgift. Utmätningssmannen skall fortfarande vara skyldig att ta emot betalning även om den inte vid betalningstidpunkten kan verkställas genom utmätning.

Det föreslås därtill att paragrafens 1 mom.

föreskriver att även en delbetalning av fordran skall tas emot. Eftersom en delbetalning inte till fullo motsvarar någon fordran som drivs in understryks betydelsen av att vid betalningen ge de uppgifter som hänför sig till fordran. I den gällande lagstiftningen bestäms skyldigheten att ta emot betalning av böter i 6 kap. 3 § 2 mom. lagen om verkställighet av straff. Enligt 14 § 2 mom. förordningen om verkställighet av bötesstraff kan en delbetalning göras även för fordringarnas del. De nuvarande bestämmelserna fastställer en nedre gräns för den betalning som skall tas emot och den gäller både för böter och fordringar. Beroende på påföljden är den antingen en dagsbot eller 20 mark.

Systemet med delbetalning är fortfarande oundviklig eftersom den möjliggör betalning oberoende av gäldenärens betalningssvårigheter. Det är dock ändamålsenligt att den betalningsskyldige begär betalningstid med stöd av lagförslaget 14 § i de fall som den betalningsskyldige kan bedöma sin betalningsförmåga på längre sikt. Det föreslås att man avstår från ett lägsta belopp som tas emot. Det finns inte tillräckliga grunder för att vägra ta emot en betalning som underskrider en särskild gräns om den annars är korrekt, dvs. försedd med tillräckliga uppgifter och sker till rätt mottagare.

Paragrafens 2 mom. föreskriver om det kvitto som skall ges till den betalningsskyldige när han eller hon erlägger kontant betalning till en stämningsberättigad tjänsteman. För utmätningens och polisernas del finns för närvarande bestämmelser om kvitto i 48 § och 52 a § förordningen om verkställighet av bötesstraff. Förfarandet regleras närmare i förordningen om statens indrivningskvitton (468/1978). Den betalningsskyldige skall på begäran få en skriftlig utredning om hur betalningen riktats och det belopp som är utestående om den betalningsskyldige inte känner till det. En sådan utredning kan fås åtminstone från Rättsregistercentralen.

Enligt paragrafens 3 mom. närmare bestämmelser om deponering och redovisning av betalningar inom och mellan myndigheterna utfärdas genom en förordning på samma sätt som nu. Den föreslagna regleringen skall omfatta betalningar enligt lagförslaget

oberoende av i vilket skede av indrivningen de görs, dvs. den skall omfatta exempelvis betalningar som görs såväl innan man inlett förfarandet för att fastställa ett förvandlingsstraff som efter att ett förvandlingsstraff bestämts. Efter att ett förvandlingsstraff har fastställts kommer dock inte en delbetalning längre i fråga (35 § i lagförslaget).

13 §. *Fördelning av betalningar.* Paragrafen skall reglera hur betalningen skall fördelas mellan fordringar som samtidigt drivs in i utsokningsväg i den ordning som lagförslaget föreskriver.

Böter och fordringar som verkställs i den ordning som lagen om verkställighet av bötesstraff föreskriver fördelas för närvarande enligt specialbestämmelsen om fördelningen i 18 § förordningen om verkställighet av bötesstraff. Influtna medel skall sålunda i första hand användas för betalning av böter och fördelas mellan flera påföljder så att den som först dömts ut betalas först. Bakgrunden till denna reglering är en strävan att undvika att böter, som är en påföljd som riktas mot förmögenhet, verkställs som fängelse. Regleringen avviker från lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning (6 § 1 mom. 2 punkten), som bestämmer, att böter, vite, penningbelopp som dömts förverkade samt andra jämförbara offentligrättsliga betalningspåföljder som utdömts eller påförts på grund av ett brott eller ett lagstridigt förfarande hör till dem som skall betalas sist. Enligt 2 mom. i samma paragraf har de i 1 mom. 2 punkten avsedda påföljderna lika rätt till betalning. Punkten gäller även andra fordringar än dem som lagförslaget tillämpas på.

Enligt 2 § lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning har de ovan nämnda påföljderna en sämre ställning i betalningsordningen än andra fordringar som fastställs i pengar och som skall verkställas i den ordning som lagen om verkställighet av bötesstraff föreskriver, dvs. ersättningar som tilldömts staten i brottmål. Vid verkställighet genom utsokning är en utmätningssman skyldig att på tjänstens vägnar beakta betalningsordningen enligt lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning. 18 § förordningen om bötesstraff kan inte tillämpas till den del den står i konflikt med betalningsordningen enligt nämnda lag eftersom

den, som förordning, i normhierarkin står på lägre nivå än lagen. I denna regeringsproposition föreslås att lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning ändras så att böter som bedömts som dagsböter i enlighet med 2 a kap. 3 § 1 mom. strafflagen, liksom viten, inte längre är efterställda fordringar.

Förslaget till denna paragraf innehåller först en bestämmelse om att, när de medel som den betalningsskyldige erlagt inte räcker till för betalning av samtliga fordringar som samtidigt drivs in av honom eller henne genom utsökning i den ordning som föreskrivs i denna lag, skall de medel som inlutar i första hand användas till betalning av sådana böter som kan förvandlas till fängelse. I verkställigheten genom utsökning riktas inluta medel först till betalning enligt lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning. Därefter riktas de medel som gemensamt skall användas för de fordringar som drivs in i enlighet med detta lagförslag först till betalning av böter som kan förvandlas till fängelse.

Denna skyldighet att styra inluta medel till betalning av böter som kan förvandlas till fängelse gäller ända tills böterna förvandlas till fängelse. Även efter det kan den som dömts till ett förvandlingsstraff rikta sin betalning till de förvandlade böterna genom att erlagga full betalning av dem.

För att hindra preskription av straffrättsliga påföljder föreslås även att de dömda påföljdernas tidsföljd beaktas då betalningen riktas. Betalningen skall riktas till den påföljd som är äldst dels mellan böter som kan förvandlas till fängelse, dels mellan andra fordringar. Den äldsta påföljden är den som först har bestämts så att den är verkställbar.

14 §. *Beviljande av betalningstid.* Paragrafen innehåller bestämmelser om beviljande av betalningstid. Betalningstid kan enligt 1 mom. beviljas om den betalningsskyldige inte utan oskäligt besvär genast förmår betala en fordran som avses i lagförslaget och det beror på sjukdom, arbetslöshet, fullgörande av värnplikt eller en annan motsvarande orsak. Redan nu är oskäligt men en förutsättning för betalningstid enligt 10 § lagen om verkställighet av bötesstraff. Denna bedömningssgrund skall enligt förslaget kompletteras med

en exempelförteckning med utgångspunkt i tillfälliga livssituationer som medför att verkställigheten särskilt kan medföra oskäligt besvär. Sådana svårigheter inträffar t.ex. då en omedelbar verkställighet till fullt belopp skulle äventyra den betalningsskyldiges och hans eller hennes familjs utkomst eller om man p.g.a. en tillfällig betalningsoförmåga skulle vara tvungen att realisera värdefull egendom för att betala en fordran av mindre storlek.

Enligt huvudregeln är betalningstiden som längst ett år, i likhet med den gällande lagstiftningen. Av synnerligen vägande skäl skall man kunna bevilja en längre betalningstid. Synnerligen vägande skäl för en längre betalningstid kan vara t.ex. att fordran är av ansevärd storlek i förhållande till den betalningsskyldiges betalningsförmåga. Även värnplikt och en svår sjukdom kan inverka på den betalningsskyldiges förvärvsförmåga så att en betalningstid om ett år inte kan anses tillräcklig.

När man fattar beslut om att bevilja betalningstid behöver man fästa uppmärksamhet vid att fordran inte skall preskriberas och vid att det skall finnas tid för det förfarande som leder till förvandlingsstraff.

Paragrafens 2 mom. föreskriver att betalningstid inte skall beviljas om det föreligger orsak att anta att den betalningsskyldige inte kommer att fullgöra sin betalningsskyldighet i sin helhet trots att betalningstid har beviljats. Motsvarande bestämmelse finns i 11 § lagen om verkställighet av bötesstraff. I samband med att den betalningsskyldige anhåller om betalningstid skall han eller hon framställa en utredning över sin betalningsförmåga som visar att han eller hon kan förutsättas klara av att betala fordran inom ramen för betalningstiden. Den myndighet som beviljar betalningstid skall i sin prövning beakta även andra uppgifter om betalningsförmågan som har kommit till myndighetens kännedom i samband med verkställigheten. Det finns inte skäl att ha en särskilt hög tröskel för beviljande av betalningstid åtminstone i sådana fall där det är fråga om en kortvarig sådan.

Då betalningstid beviljas kan man ställa villkor som gäller betalningsskyldigheten enligt paragrafens 3 mom. Momentet motsvarar andra meningen i 12 § lagen om verkställig-

het av bötesstraff. Villkorens nödvändighet och innehåll hör till den beslutande myndighetens prövning.

15 §. *Förfarandet vid beviljande av betalningstid.* Paragrafen föreskriver om den myndighet som beslutar om beviljande av betalningstid och de uppgifter som behövs för att avgöra ärendet.

En anhållan om betalningstid skall fortfarande kunna vara fritt formulerad. Om den betalningsskyldiges anhållan är oklar eller bristfällig i fråga om betalningstiden eller grunderna för den skall myndigheten uppmana den betalningsskyldige att komplettera sin ansökan.

Enligt 13 och 14 § lagen om verkställighet av bötesstraff beviljar en utmätningsman betalningstid när det gäller alla påföljder som angetts i penningbelopp medan länsstyrelsen (Rättsregistercentralen) avgör frågan när det gäller fordringar. Emellertid är endast en utmätningsman berättigad att bevilja betalningstid för fordringar som fastställts genom strafforder. Ur den betalningsskyldiges synpunkt är det inte på basis av dess bestämmelser klart vilken den beviljande myndigheten är. Den myndighet som skickar betalningsuppsmaningen och den myndighet som har rätt att bevilja betalningstid för samma fordran är inte nödvändigtvis en och samma myndighet. Att den myndighet som driver in fordran vid den tidpunkt som en anhållan om betalningstiden framställs också beslutar om betalningstiden kan även i övrigt anses vara en klar och tydlig regel.

I paragrafen föreslås sålunda att utmätningsmannen beviljar på begäran betalningstid i ärenden som är föremål för utsökning. Rättsregistercentralen beviljar på begäran betalningstid i andra ärenden. I fall där utmätningsmannen har returnerat ärendet till Rättsregistercentralen med hindersintyg blir det Rättsregistercentralens sak att besluta om betalningstid.

Den betalningsskyldige skall i sin anhållan ge myndigheten de uppgifter och utredningar som behövs för beslutet. Myndigheten i fråga skall dock på tjänstens vägnar beakta även sådana uppgifter om den betalningsskyldiges ekonomiska ställning som den annars har kännedom om. För att få fram de uppgifter som behövs kan även ett samarbete mellan

myndigheterna vara nödvändig. Utmättningsmännen har ofta kunskap som de fått vid indrivningen i andra ärenden och som kan vara till nytta för Rättsregistercentralen när den beslutar om betalningstid. I momentet föreskrivs att utmätningsmannen är skyldig att lämna Rättsregistercentralen de uppgifter som den behöver för att fatta sitt beslut. Rättsregistercentralen prövar i vilka fall den begär uppgifter och vilka uppgifter den behöver.

Det är också möjligt att utmätningsmannen behöver uppgifter som Rättsregistercentralen har. För sådana uppgifters del som behövs mer sällan och som enligt den föreslagna lagens 50 § skall vara sekretessbelagda gäller paragrafens 3 mom. enligt vilken bl.a. utsökning myndigheterna har rätt att av Rättsregistercentralen få sekretessbelagda uppgifter som de behöver för att fullgöra de verkställighetsuppgifter som lagförslaget avser.

Efter att myndigheten fått de uppgifter och den utredning som behövs som beslutsunderlag skall den sträva till att avgöra ärendet om betalningstid genast när myndighetens arbetsbörda tillåter det med hänsyn till ärendets skyndsamhet. Beslutet i ett ärende om betalningstid skall vara skriftligt, vilket för Rättsregistercentralens del följer 23 och 24 § lagen om förvaltningsförfarande (598/1982) och för utmätningsmännens del 3 kap. 32 a § utsökninglagen. I förvaltningsförfarandet behöver beslutet inte motiveras om beslutet bifaller ett anspråk som inte berör en annan part eller om en motivering av andra skäl är uppenbart onödig. Enligt utsökningens ovan nämnda bestämmelse skall utmätningsmannens beslut motiveras. Den betalningsskyldiges rättsskydd förutsätter att han eller hon får vetskap om de omständigheter som inverkat på beslutet i det fall att anhållan inte i sin helhet godkänns. Även om den betalningsskyldige enligt 18 § i den föreslagna lagen inte får söka ändring i ett beslut som gäller betalningstid skall den betalningsskyldige dock kunna anhålla om betalningstid på nytt. En motivering i sak förebygger å ena sidan en onödig ny anhållan och styr å andra sidan den betalningsskyldige till att på nytt anhålla om betalningstid som han eller hon enligt lagen har rätt att få t.ex. då den betalningsskyldiges förhållanden har ändrats.

Av beslutet om betalningstid skall även i övrigt klart framgå hur ärendet har avgjorts. Den betalningsskyldige skall informeras på ett tillräckligt entydigt sätt t.ex. om villkoren för betalningstiden enligt 14 § 3 mom. och om betalningsplanen enligt 16 §. I beslutet om betalningstid kan därtill meddelas att beslutet kan återkallas på de grunder som framgår av 17 § 1 mom. I ett sådant fall kan beslutet om återkallande fattas utan att den betalningsskyldige hörs.

Enligt 25 § lagen om förvaltningsförfarande och 3 kap. 27 § utsökningslagen skall beslutet om betalningstid delges den betalningsskyldige på det sätt som lagen om delgivning i förvaltningsärenden (232/1966) föreskriver. I praktiken skickas beslutet till den betalningsskyldige som ett vanligt brev på posten under hans eller hennes kända adress.

16 §. *Betalningsplan.* Paragrafen innehåller bestämmelser om en betalningsplan för mer långvariga betalningstider. I den gällande lagstiftningen finns en motsvarande bestämmelse i 16 § lagen om verkställighet av bötesstraff. Enligt denna bestämmelse skall betalningsplanen utgöra ett villkor för beslutet om den betalningsskyldige beviljas en längre tid en sex månader för betalning av böter respektive ett år för betalning av en fordran. För att förenkla indrivningsförfarandet föreslås även här att man avstår från denna skillnad mellan böter och andra påföljder som anges i penningbelopp..

Enligt paragrafens 1 mom. skall ett beslut om beviljande av en betalningstid som är längre än ett år fattas med villkoret att betalningen skall ske enligt en betalningsplan. I praktiken innebär det att en betalningstid som är längre än normalt har beviljats p.g.a. synnerligen vägande skäl enligt 14 § 1 mom. i lagförslaget. Skälen i fråga har behandlats ovan i motiveringen till paragrafen. Betalningsplanen skall innehålla föreskrifter om tidtabellen och betalningsraterna.

Den betalningsskyldige kan redan ha en betalningsplan för andra utsökningsärenden. Enligt 2 mom. kan den betalningsplan som lagförslaget avser tas i den tidigare betalningsplanen. Detta, liksom i praktiken redan beviljandet av betalningstid, förutsätter dock att man kan förmoda att de fordringar som drivs in i den ordning som lagförslaget före-

skriver får en andel av de medel som inflyter genom den betalningsskyldiges betalningar med tillämpning av lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning.

17 §. *Ändring och återkallande av ett beslut om betalningstid.* På motsvarande sätt som 17 § 1 mom. lagen om verkställighet av bötesstraff föreskriver 1 mom. att den myndighet som beviljat betalningstid kan ändra beslutet eller återkalla det om den betalningsskyldige underlåter att uppfylla ett villkor som ingår i beslutet om beviljande av betalningstid, om det blivit uppenbart att den betalningsskyldige inte kommer att uppfylla villkoret eller att han eller hon inte förmår fullgöra sin betalningsskyldighet eller om det finns någon annan särskild orsak att ändra eller återkalla beslutet.

En ändring av ett beslut om betalningstid kommer närmast i fråga när en försummelse av betalningsskyldigheten redan har skett eller kan förutses och det inte ansluter sig till felaktiga uppgifter eller betalningsovilja från den betalningsskyldiges sida utan till verkliga betalningssvårigheter som uppenbarar sig efter att beslutet fattats. Betalningsplanen kan också ändras exempelvis när den myndighet som fattat beslutet om betalningstid har missat sig i fråga om den betalningsskyldiges betalningsförmåga trots att den betalningsskyldige har gett myndigheten riktiga uppgifter om sin förmåga. När det är fråga om att den betalningsskyldige gjort sig skyldig till ett klandervärt förfarande kan myndigheten i stället för återkalla sitt beslut om betalningstid skärpa villkoren i beslutet om en sådan lösning kan anses ändamålsenlig.

Förutsättningarna för ändring respektive återkallande av ett beslut om betalningstid kan inte regleras uttömmande. Det kan uppstå orsaker att ingripa i ett tidigare beslut p.g.a. mycket varierande omständigheter som inverkar på den betalningsskyldiges betalningsförmåga. Därför intas i 1 mom. en möjlighet att ändra eller återkalla ett beslut om betalningstid om det finns andra särskilda skäl till det.

I paragrafens 2 mom. finns bestämmelser om det förfarande som skall tillämpas då beslutet ändras eller återkallas. Förfarandet i 15 § skall följas i tillämpliga delar. Ett beslut om betalningstid kan återkallas utan att höra

den betalningsskyldige om han eller hon upplysts om denna möjlighet i beslutet.

När den betalningsskyldige anhåller om ändring av betalningstiden kan ärendets behandling inte leda till att villkoren i beslutet om betalningstid skärps till nackdel för den betalningsskyldige eller att beslutet återkallas. Det är rätt vanligt att de betalningsskyldiga försummar att fullgöra sin betalningsskyldighet enligt beslutet utan att meddela något till den som beviljat betalningstid. Med tanke på sådana fall är det ändamålsenligt att det ursprungliga beslutet om betalningstid innefattar information om att beslutet om betalningstid kan återkallas under de förutsättningar som nämns i 1 mom. I så fall kan det ursprungliga beslutet om betalningstid återkallas utan att höra den betalningsskyldige. I andra fall skall man sträva efter att ge den betalningsskyldige möjlighet att svara i fri form.

Även om den betalningsskyldige enligt lagförslagets 18 § 1 mom. inte kan söka ändring i myndighetens beslut om att ändra eller återkalla beslutet om betalningstid skall han eller hon ha möjlighet att anhålla om en ny ändring enligt 17 § 1 mom. respektive på nytt anhålla om betalningstid enligt 18 § 2 mom om beslutet om betalningstid har återkallats.

18 §. *Besvärsförbud samt upptagande av ett ärende som gäller betalningstid till ny behandling.* Paragrafen motsvarar 18 § lagen om verkställighet av bötesstraff. Ändring får inte sökas i ett beslut om betalningstid. Den betalningsskyldige kan utan hinder av ett tidigare beslut begära betalningstid på nytt, när hans eller hennes begäran om betalningstid har avslagits eller när ett beslut om betalningstid har återkallats.

Förbudet mot ändringssökande inbegriper alla beslut om betalningstid vare sig det handlar om huruvida den skall beviljas, ändras eller återkallas. Förbudet mot ändringssökande kan motiveras med att man i indrivningspraxis förhåller sig tillmötesgående till en anhållan om betalningstid. Den betalningsskyldige har också alltid möjlighet att framställa en ny anhållan om betalningstid eller om ändring av villkoren för en redan beviljad betalningstid. I samband med det kan den betalningsskyldige lägga fram nya synpunkter och grunder till stöd för sin an-

hållan.

När den betalningsskyldige kommer in med en ny begäran om betalningstid skall behandlingen följa förfarandet enligt 15 §.

19 §. *Efterlysning.* Vid efterlysning överförs uppgifter om straffrättsliga påföljder från Rättsregistercentralens saköresregister till polisens datasystem. På uppgifterna tillämpas förbudet mot behandling av känsliga uppgifter i 11 § personuppgiftslagen. Enligt lagförslagets 50 § 1 mom. skall uppgifter om brott och en straffrättslig påföljd i bötesregistret hemlighållas. Enligt 12 § 1 mom. 5 punkten personuppgiftslagen kan känsliga personuppgifter överföras om detta regleras i lag. Enligt 10 § 1 mom. grundlagen skall närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter även i övrigt utfärdas genom lag. Med hänsyn till dessa bestämmelser föreslås att bestämmelser om efterlysning samt om återkallande och rättelse av efterlysning tas in i lagen.

Paragrafens 1 mom. föreskriver om Rättsregistercentralens skyldighet att efterlysa en betalningsskyldig om böter som kan förvandlas till fängelse inte kan drivas in genom utsökning ur hans eller hennes egendom och om den betalningsskyldiges vistelseort är okänd eller om han eller hon kan antas dra sig undan indrivningsåtgärderna. Denna utgångspunkt för efterlysning är densamma som gällande 20 § 1 mom. lagen om verkställighet av bötesstraff till den del det gäller egendom och okänd vistelseort.

När den betalningsskyldige drar sig undan indrivningsåtgärderna är det inte fråga om samma sak som då vistelseorten är okänd och därför tillåter den gällande lagen inte efterlysning i sådana fall. I den praktiska indrivningsverksamheten är det dock vanligt att den som dömts till böter har en giltig adress till vilken betalningsuppsmaningar har skickats och där utmätningssmannen utan framgång har försökt nå honom eller henne eftersom han eller hon håller sig undan. Med hänsyn till indrivningens effektivitet borde en efterlysning vara möjlig även i sådana fall. Efterlysning skall komma i fråga när det inte finns skäl att misstänka att den betalningsskyldige har fått vetskap om att böterna drivas in.

I förslaget till 2 mom. definieras efterlysning och dess innehåll regleras. Det är fråga

om en uppmaning att driva in en fordran som avses i 1 mom. när den betalningsskyldige påträffas eller att stämma in den betalningsskyldige till en rättegång för bestämmande av ett förvandlingsstraff. Uppmaningen riktar sig till polismännen och har införts i polisens datasystem. Polisen är inte skyldig att uttryckligen söka efter den efterlysta.

Efterlysningen skall innehålla de uppgifter som behövs för betalning av fordran och redovisning av prestationen samt de uppgifter som nämns i 2 § 5 punkten förordningen om polisens personregister (1116/1995). Efterlysningen skall åtminstone ange vilken myndighet som utfärdar efterlysningen (Rättsregistercentralen), de åtgärder som begärs (indrivning av betalning eller stämning till en rättegång om förvandlingsstraff), åtgärdens orsaker (hinder som observerats i utsökningen: medellöshet och vistelseorten är okänd eller den betalningsskyldige håller sig undan), de personuppgifter om den betalningsskyldige som Rättsregistercentralen har tillgång till, en individualisering av böter som kan förvandlas till fängelse (uppgifter om brottet, den myndighet som dömt ut påföljden, dagen för domen och det utestående beloppet) samt kontaktuppgifter för redovisning till Rättsregistercentralen.

Enligt 20 § lagen om verkställighet av bötesstraff är en utmätningssmans intyg över hinder eller medellöshet en förutsättning för efterlysning. I praktiken utnyttjas efterlysning även utan att intyg över hinder begärs i de fall där man vet att den bötfällda är svår att nå. I paragrafens 3 mom. skall en bestämmelse om ett ändamålsenligt förfarande tas in på lagnivå. Den betalningsskyldige kan efterlysas utan utmätningssmannens intyg över hinder om den betalningsskyldige enligt de uppgifter som Rättsregistercentralen förfogar saknar en stadigvarande bostadsadress, är bosatt utomlands eller om utmätningssmannens möjligheterna att påträffa den betalningsskyldige av andra motsvarande orsaker kan anses dåliga.

Efterlysning enligt 3 mom. kommer således i fråga först och främst om den betalningsskyldige saknar en stadigvarande bostadsadress enligt befolkningsdatasystemet eller enligt uppgifter som kommit fram vid rättegången eller andra uppgifter. Även då den

betalningsskyldige bor utomlands kan efterlysning ske. Med uttrycket att bo avses en så varaktig vistelse att den betalningsskyldige har en känd adress. Verkställighetsåtgärder kan riktas mot en efterlyst betalningsskyldig när han eller hon kommer till Finland och blir anträffbar för polismannen. I de fall som den betalningsskyldige bor i något av de nordiska länderna kan man utöver att efterlysa den betalningsskyldige i Finland skicka en verkställighetsanhållan till den behöriga myndigheten i det land där den betalningsskyldige bor i enlighet med lagen om samarbete mellan Finland och de övriga nordiska länderna vid verkställighet av domar i brottmål. Utmätningssmannens möjligheter att nå den betalningsskyldige kan anses dåliga t.ex. när man har tidigare erfarenhet av att den betalningsskyldige håller sig undan i syfte att undvika utsökning.

Lagförslaget 50 § 3 mom. reglerar en polisens rätt att oberoende av sekretessplikten få uppgifter av Rättsregistercentralen när polismannen vidtar en verkställighetsåtgärd i samband med efterlysningen. Det gäller information utöver de uppgifter som framgår av efterlysningen.

20 §. *Återkallande och rättelse av en efterlysning.* Bestämmelsen om återkallande och rättelse av efterlysning svarar i hög grad mot 22 § 2 mom. i den gällande förordningen om verkställighet av bötesstraff. Det är skäl att reglera de åtgärder som har anknytning till hanteringen av känsliga personuppgifter på lagnivå.

Efterlysningen skall enligt 1 mom. återkallas om verkställigheten har avslutats, om den betalningsskyldige har stämts in till en rättegång om fastställelse av förvandlingsstraff eller om det finns ett lagbestämt hinder för att stämma in den betalningsskyldige till en rättegång om förvandlingsstraff eller för att bestämma ett förvandlingsstraff. Verkställigheten kan avslutas t.ex. med att böterna betalas, med att den betalningsskyldige avlider, med att man avstår från verkställighet eller med att rätten att verkställa preskriberas. Efter att den betalningsskyldige har stämts in till en rättegång om förvandlingsstraff finns det inte längre skäl för Rättsregistercentralen att efterlysa den betalningsskyldige. T.ex. enligt lagförslaget 24 § 2 mom. hindras stäm-

ning av att den betalningsskyldige fullgör sin värnplikt, deltar i reservens repetitionsövningar eller fullgör vapenfri tjänst eller civil-tjänst eller av att den betalningsskyldige har beviljats skuldsanering enligt lagen om skuldsanering för privatpersoner (57/1993). Efter att efterlysningen redan har skickats till polisens datasystem kan det dessutom framgå att det finns ett hinder för förvandlingsstraff t.ex. för att lagen förbjuder förvandling av böterna i fråga till fängelse.

Efterlysningen skall rättas om uppgifterna i efterlysningen ändras. En rättelse kan göras för att trygga såväl riktigheten av de uppgifter som polismyndigheterna har som den betalningsskyldiges rättsskydd. Den betalningsskyldiges personuppgifter och uppgifter om erlagda betalningar är viktiga i detta hänseende.

Ett effektivt återkallande av efterlysningen förutsätter att betalningsmottagaren utan dröjsmål meddelar Rättsregistercentralen om betalningen. Detta föreslås reglerat i paragrafens 2 mom. Även i övrigt är återkallande och rättelse av en efterlysning åtgärder som kräver skyndsamhet.

21 §. *Avstående från verkställighet.* Paragrafen innehåller bestämmelser om att Rättsregistercentralen kan avstå från verkställigheten av en ringa fordran, en ringa obetald del av en fordran eller en sådan fordran eller del av fordran som länge varit föremål för en resultatlös indrivning. Närmare bestämmelser om detta skall utfärdas genom förordning av statsrådet. Initiativet till avståndet kan komma från såväl den betalningsskyldige som Rättsregistercentralen.

För närvarande regleras avstående från verkställighet av 20 a § 2 mom. lagen om verkställighet av bötesstraff och 23 b § förordningen om verkställighet av bötesstraff. Enligt lagbestämmelsen kan man genom förordning föreskriva att länsstyrelsen (Rättsregistercentralen) under vissa förutsättningar får avstå från verkställighet av fordran. I förordningen om verkställighet av bötesstraff föreskrivs att Rättsregistercentralen kan avstå från verkställighet om fordran eller den utstående delen av den är mindre än 40 mark. Förordningen föreskriver därtill att Rättsregistercentralen kan avstå från verkställighet av en fordran som understiger 2000 mark när

det förflutit tio år från ett lagakraftvunnet avgörande och det är sannolikt att fordran inte kan drivas in.

En effektiv skötsel av verkställigheten genom att rikta de resurser som står till buds på ett ändamålsenligt sätt förutsätter att Rättsregistercentralen fortfarande har möjlighet att avstå från verkställighet av små fordringar, liksom fordringar som drivits in utan resultat. När det gäller böter som kan förvandlas till fängelse upphör möjligheten att avstå från verkställighet med att ett förvandlingsstraff förordnas. Därefter skall de till fängelse förvandlade böterna betalas till fullo enligt lagförslagens 35 §.

En väsentlig ändring jämfört med nuläget är att avstående från verkställighet omfattar alla påföljder som fastställs i pengar, dvs. den omfattar även alla böter och avgifter som avses i den militära disciplinlagen. Enligt den gällande lagstiftningen kan man avstå från verkställighet av fordringar, dvs. ordningsbot, penningbelopp som dömts förverkade till staten, ersättningar som tilldömts staten och regressfordringar enligt brottskadlagen.

Den gällande regleringen av bötesverkställighet utgår från att det inte finns skäl att avstå från verkställighet av ett straff före det preskriberats. Denna utgångspunkt kan emellertid inte anses hållbar. Som en inkonsekvens kan man betrakta först och främst det att den gällande lagstiftningen tillåter att man avstår från verkställighet av en ordningsbot, som döms ut som ett allmänt straff enligt 2 kap. 1 § 1 mom. strafflagen. De betalningsskyldiga kan därför godtyckligt hamna i olika ställning i verkställigheten beroende på om ett trafikbrott leder till ordningsbot eller böter som bestäms genom strafforder. Sistnämnda böter omfattas inte av möjligheten att avstå från verkställighet enligt den gällande lagstiftningen. Jämställdheten mellan de betalningsskyldiga främjas inte heller av att gäldenären i en skuldsanering för privatpersoner kan befrias helt eller delvis från att betala böter till anslagna belopp i det betalningsprogram som fastställs.

Även böternas karaktär av en påföljd som riktar sig mot förmögenheten förordar att man skall ha möjlighet att avstå från att verkställa dem eller den del av dem som inte har betalats. Den betalningsskyldiges möjligheter

att betala böterna försvagas av att böter enligt 6 § lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning hör till de fordringar som skall betalas sist, vilket i och för sig föreslås upphävt i detta lagförslag. På lagstiftningsnivå har man även i övrigt strävat till att undvika förvandlingsstraff för böter. Domstolens prövningsrätt i fråga om möjligheten att inte förvandla böterna till fängelse har utökats i det nya 2 a kap. 6 och 7 § strafflagen som trädde i kraft den 1 oktober 1999. Samtidigt infogades en ny 10 a § till 6 kap. lagen om verkställighet av straff. Denna bestämmelse gör det möjligt för en åklagare att avstå från att yrka förvandlingsstraff.

Även i de övriga nordiska länderna möjliggör lagstiftningen och praxis att man avstår från indrivning av böter. I *Sverige* kommer förvandlingsstraff i fråga endast om den betalningsskyldige gör sig skyldig till tredska och det därtill finns särskilda allmänna skäl. I sin egenskap av utsköningsmyndighet beslutar kronofogden om att avstå från indrivningen i de fall där man vid indrivningen har noterat att gäldenären är medellös eller vistelseorten är okänd. Den slutliga prövningen av frågan om avstående från indrivningen av böterna görs av länsstyrelsen till vilken utsköningsmyndigheten anmäler ärendet. En anmälan om avstående från indrivning kan tidigast ske två år från en lagakraftvunnen dom om böter. I de fall som böterna överstiger 300 kronor kan ett beslut om avstående fattas endast om det finns skäl att anta att den bötfälde har gjort allt han eller hon förmår för att betala sin böter.

I *Norge* inleds verkställigheten av ett bötesstraff av polisen. Utsköningsmyndigheterna sköter dock om indrivningsåtgärderna. Ofta räcker den bötfälles egen utredning om betalningsoförmåga som hinder för indrivning av böter. Enligt lagen skall obetalda böter leda till förvandlingsstraff. I praktiken har emellertid antalet förvandlingsstraff minskat väsentligt.

Även i *Danmark* är utgångspunkten att obetalda böter förvandlas till fängelsestraff. Polisen kan emellertid fatta ett beslut om att avstå från indrivningen på den grunden att indrivningen av böterna inte är möjlig eller att den kännbart försvårar det bötfälles levnadsomständigheter. Enligt justitieministeri-

ets anvisningar kan polisen sänka bötesbeloppet eller avstå från indrivningen om det är uppenbart att den bötfälde inte kan betala böterna och den bötfälles omständigheter är sådana att han eller hon utan egen förskyllan inte kommer att kunna betala böterna helt eller delvis inom en rimlig tid. Avståendet från indrivning av böter kan komma i fråga även vid mycket stora bötesbelopp. Polismästaren beslutar om avstående från verkställighet eller sänkning av bötesbeloppet om böterna inte överstiger 100 000 kronor. Om böterna överstiger detta belopp avgörs frågan av justitieministeriet.

Avstående från verkställighet befriar inte den betalningsskyldige från själva straffet. De utdömda böterna framgår oberoende av avståendet från verkställighet av bötesregistret fram till det att uppgifterna om påföljden enligt lag skall avföras ur registret.

På grundval av det ovan sagda kan man anse att det är ändamålsenligt att man kan avstå från verkställighet av böter eller en obetald del av dem när de understiger ett visst belopp i mark under förutsättning att den bristande betalningen beror på faktiska betalningssvårigheter och man inte har anledning att förmoda att den betalningsskyldiges betalningsförmåga förbättras. Avstående från verkställighet av böter kan också komma i fråga när den betalningsskyldiges vistelseort är okänd. De omständigheter som nyss nämnts skall utgöra centrala förutsättningar för avstående från indrivning även av andra fordringar än böter. Man kan avstå från verkställighet av böter som kan förvandlas till fängelse fram till det att förvandlingsstraffet har fastställts.

Syftet är att genom en statsrådsförordning reglera det belopp som är gränsen för avstående från indrivning, liksom de tidsgränser som skall tillämpas vid en bedömning av om indrivningen skall anses resultatlös. Gränserna i belopp och tid skall gälla alla slags fordringar på samma sätt. Ibrukttagandet av euron förutsätter att beloppen avrundas. Tidsgränserna för de fordringar som drivits in en lång tid torde bindas till den tid om fem år som är verkställighetstiden för böter och räknas från den dag en lagakraftvunnen dom gavs. Under denna tid klarnar det hur ändamålsenlig en fortsatt indrivning är, även för andra ford-

ringars vidkommande.

22 §. *Återbetalning av ett penningbelopp.* I paragrafen regleras återbetalningen av det belopp som den betalningsskyldige har betalat utöver fordran, liksom den ränta som skall betalas på detta belopp. Förslaget motsvarar gällande 6 kap. 2 § 3 mom. lagen om verkställighet av straff och 24 § lagen om verkställighet av bötesstraff.

Då ett laga kraft vunnet avgörande av en högre domstol eller andra orsaker medför att det belopp som erlagts för fordran helt eller delvis måste återbetalas till den betalningsskyldige skall den myndighet som tog emot betalningen återbetala beloppet med sex procents årlig ränta från betalningsdagen till återbetalningsdagen. Genom statsrådets förordning kan dock bestäms att återbetalning eller räntebetalning inte görs om betalningen är mindre än ett föreskrivet belopp.

Återbetalning av ett penningbelopp och betalning av ränta kan komma i fråga i fall som skiljer sig avsevärt från varandra. Att den betalningsskyldige erlägger ett för stort belopp händer närmast då den bötfälldes eller den som ålagts en påföljd i pengar genom strafforder betalar denna fordran före den blir verkställbar i enlighet med 6 § i den föreslagna lagen, men fullföljdsdomstolen efter det sänker eller undanröjer påföljden. En överbetalning kan komma i fråga även p.g.a. ett misstag av de myndigheter som sköter om verkställigheten eller bristfällig information mellan dem.

Att staten betalar ränta vid återbetalningen av ett belopp som den utan grund har innehaft kan alltså betraktas som ett korrekt förfarande. Under hela den tid lagen om verkställighet av bötesstraff har varit i kraft har räntesatsen varit sex procent. Räntesatsen på andra belopp som återbetalas p.g.a. överbetalning har i rättspraxis motsvarat en avkastningsränta som överensstämmer med Finlands Banks grundränta fram till det att rätten till dröjsmålsränta har begynt. Grundräntan 1.7 - 31.12.2001 är 4,5 procent i året enligt finansministeriets förordning 493/2001 och den understiger sålunda för närvarande den räntesats som föreslås i lagen. Den referensränta som finansministeriet fastställt enligt en räntefot som svarar mot årsmedeltalet för marknadsräntan under tre månader ligger

under grundräntan och är 4 % årligen från början av 2001 (finansministeriets meddelande 1043/2000). Denna räntesats avgör den ränta, som enligt 3 § 2 mom. räntelagen (633/1982) skall betalas utan att räntesatsen har bestämts. Ovan nämnda grundränta, som finansministeriet har fastställt, håller huvudsakligen dock på att stiga. Referensräntorna i fråga är känsliga för ändringar i den ekonomiska utvecklingen. På belopp som skall återbetalas föreslås fortfarande en fast ränta enligt en räntesats om 6 % årligen.

Enligt 24 § 1 mom. förordningen om verkställighet av bötesstraff skall ett belopp eller en ränta som understiger 20 mark inte återbetalas. Det är ändamålsenligt att hålla kvar en nedre gräns för återbetalning för att undvika den utredning och de kostnader som återbetalningen medför när det gäller små belopp. Det föreslås att genom förordning av statsrådet kan bestämmas att återbetalning eller ränta inte erläggs om den är mindre än ett föreskrivet belopp.

23 §. *Kvittning.* Det är mycket vanligt att en betalningsskyldig som enligt lagförslagets 22 § är berättigad till återbetalning har någon annan fordran som skall drivas in i den ordning som avses i den föreslagna lagen. Således föreslås att myndigheten har kvittningsrätt i sådana fall. Motsvarande bestämmelse finns i gällande 24 a § förordningen om verkställighet av bötesstraff. Kvittning är en åtgärd som inverkar på den betalningsskyldiges rättsliga ställning i sådan utsträckning att det finns skäl att reglera frågan i lag. Ett meddelande om kvittning skall alltså ges till den betalningsskyldige. I enlighet med 25 § lagen om förvaltningsförfarande, för Rättsregistercentralens del, och 3 kap. 27 § utsökningslagen, för utmätningssmannen del, kan meddelandet ges genom ett vanligt brev under den betalningsskyldiges kända adress.

3 kap. Förvandlingsstraff

24 §. *Inledande av ett förvandlingsstraffförfarande.* Paragrafen innehåller förutsättningarna för att inleda det förfarande som leder till förvandlingsstraff och hinder för stämning.

Enligt 1 mom. skall den betalningsskyldige stämmas in till en rättegång för att bestämma

förvandlingsstraff i det fall att böter, som är verkställbara och kan förvandlas till fängelse, inte kan drivas in till fullt belopp och det inte yppar sig skäl att fortsätta indrivningen av denna påföljd. Regleringen motsvarar i stort sett 6 kap. 6 § 1 mom. lagen om verkställighet av straff.

Bötesstraffet skall för det första vara sådant att det enligt lagen kan förvandlas till fängelse. Förvandling till fängelse förbjuds för samfundsbotens del i 6 kap. 1 § 3 mom. lagen om verkställighet av straff, för ordningsbotens del i 18 § ordningsbotslagen och för disciplinbotens del i 45 § 1 mom. militära disciplinlagen. Det finns även andra förbud mot förvandling av böter till fängelse i lagstiftningen. De viktigaste av dem finns i 7 § kommunallagen (365/1995; böter för ordningsstadgeförseelse), 7 § lagen om samarbete mellan Finland och de övriga nordiska länderna vid verkställighet av domar i brottmål (böter) och 2 a kap. 6 § 3 mom. strafflagen (höjning av böter). En väsentlig begränsning av förvandlingsstraff föreskrivs i 26 § lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt. Enligt denna bestämmelse får förvandlingsstraff inte bestämmas för vite, om inte särskilt vägande skäl kräver det.

Vidare är förutsättningen för en stämning att böterna är verkställbara. Enligt 2 § 1 mom. i den föreslagna lagen är böter som kan förvandlas till fängelse verkställbara när det avgörande där bötesstraffet har bestämts har vunnit laga kraft eller när avgörandet kan verkställas som en lagakraftvunnen dom eller när ärendet slutligt har avgjorts genom strafforder. Enligt 30 kap. 22 § rättegångsbalken verkställs ett hovrättsavgörande som kan överklagas endast om besvärstillstånd har beviljats som en lagakraftvunnen dom. Ärendet har avgjorts slutligt genom strafforder när straffordern har utfärdats.

För närvarande har förutsättningarna för att inleda ett förfarande för förvandlingsstraff tolkats utgående från den gällande lagstiftningen så, att endast ett lagakraftvunnet avgörande om böter kan vara grund för att inleda förfarandet. Förfarandet för förvandlingsstraff är emellertid en del av verkställigheten av ett bötesstraff och det finns inte skäl att avvika från verkställbarheten som den be-

stäms i 30 kap. 22 § rättegångsbalken. Preciseringsingen har inte som syfte att påskynda inledandet av ett förfarande för förvandlingsstraff. I praktiken kan den inte heller ha en sådan verkan. Efter att en hovrättsdom avkunnats och meddelats följer ett indrivningsskede enligt 2 kap. i lagförslaget och under indrivningsskedet hinner hovrättsdomen i praktiken vinna laga kraft, om inte besvärstillstånd söks hos högsta domstolen. Vidare kan högsta domstolen i enlighet med 30 kap. 23 § rättegångsbalken antingen på eget initiativ eller ändringssökandens begäran förbjuda eller avbryta verkställigheten av ett bötesstraff. Det innebär också att förfarandet för förvandlingsstraff inte kan inledas eller måste avbrytas. Högsta domstolen skall meddela sitt beslut till den verkställande myndigheten. Man kan också utgå från att den bötfällda fäster utmätningssmannens eller Rättsregistercentralens uppmärksamhet vid ett anhängigt eller avgjort ärende om avbrytande av eller förbud mot verkställighet.

En stämning kommer enligt 1 mom. i fråga om böterna inte kan drivas in till fullt belopp genom utskökningsåtgärder och skäl att fortsätta indrivningen inte yppar sig. En delbetalning beaktas på så sätt att den betalningsskyldige stäms in för den del av böterna som inte betalats. Som tidigare har konstaterats är böter en påföljd som riktar sig mot den straffades förmögenhet och därför skall man sträva till att undvika förvandling till fängelse. Den betalningsskyldige kan t.ex. inom en nära förestående tid få tillgång till medel som räcker till en full betalning av böterna. De tjänstemän som enligt lagförslagets 25 § 1 mom. är berättigade att delge stämningar, närmast utmätningssmännen, kan beakta det på grundval av de uppgifter om den betalningsskyldiges ekonomiska ställning som utmätningssmannen annars har.

Man skall dock inte ställa tröskeln för stämningen väldigt högt. Utgångspunkten är den att den bötfällda stäms in till domstolen om han eller hon inte omedelbart betalar det fulla beloppet av böterna. Enligt 26 § 1 mom. i lagförslaget har den betalningsskyldige emellertid minst en månads betalningstid före en rättegång om bestämmande av förvandlingsstraff. Den betalningsskyldiges anträffbarhet för delgivning av stämningen

måste också beaktas.

Lagförslagets 12 § om betalning av fordran gäller även en betalning som sker i samband med delgivning av en stämning. Deponering och redovisning av betalningar föreslås närmare reglerade genom statsrådets förordning.

I paragrafens 2 mom. intas en bestämmelse som motsvarar 6 kap. 6 § 3 mom. lagen om verkställighet av straff. Enligt denna bestämmelse kan en betalningsskyldig inte stämmas intill en rättegång för bestämmande av förvandlingsstraff om den betalningsskyldige fullgör sin värnplikt, deltar i reservens repetitionsövningar eller fullgör vapenfri tjänst eller civiltjänst. Stämningförbudet ansluter sig till 43 § värnpliktslagen (452/1950) enligt vilken en värnplikts tjänstgöring i aktiv trupp eller vid reservens övningar inte får avbrytas för verkställighet av förvandlingsstraff för böter. Ytterligare skall i 2 mom. intas ett motsvarande förbud mot stämning vid skuldsanering för privatpersoner. Enligt 18 § 3 mom. lagen om skuldsanering för privatpersoner får verkställighet av förvandlingsstraff för böter inte inledas efter att skuldsaneringen inletts. En skuldsanering inleds när tingsrätten i sitt beslut om skuldsaneringens inledande har beviljat gäldenären skuldsanering. Eftersom verkställighet av förvandlingsstraff är förbjuden kan det inte anses ändamålsenligt att stämma in den betalningsskyldige till en rättegång för bestämmande av förvandlingsstraff.

25 §. *Stämning till ett rättegång för bestämmande av förvandlingsstraff.* I denna paragraf bestäms vilka tjänstemän som får delge stämningar och här regleras även stämningförfarandet. Förslaget motsvarar delvis 6 kap. 8 § 1 och 2 mom. lagen om verkställighet av straff.

Enligt 1 mom. skall den betalningsskyldige stämmas in till en rättegång för bestämmande av förvandlingsstraff genom en muntlig stämning. Stämningen delges av en sådan tjänsteman som nämns i 1 eller 6 § lagen om stämningsman. De tjänstemän som är berättigade att verkställa stämning ökar och omfattar t.ex. stämningmän, gränsbevakningsmän och fängelsedirektörer samt tjänstemän vid fängelse som utsetts till det av fängelsedirektören. För närvarande sköter utmätningsmännen och de biträdande utmätningsmännen om

delgivningen av stämningar och därutöver polismän när de gäller personer som är efterlysta för böter. De tjänstemän som är berättigade att delge stämning behöver inte, med hänsyn till de resurser som står till buds, aktivt söka den betalningsskyldige. De är skyldiga att delge stämningen när de träffar den betalningsskyldige och böterna inte vid detta tillfälle betalas till fullt belopp och det inte yppar sig skäl att fortsätta indrivningen av påföljden i fråga.

I motsats till utmätningsmän och poliser får inte övriga tjänstemän, som enligt lagen om stämningmän är berättigade att delge stämning, automatiskt de uppgifter som behövs för stämningen till en rättegång för bestämmande av förvandlingsstraff. Polismännen får sina uppgifter närmast ur efterlysningsregistret. Sålunda är vetskapen om behovet att stämma en person delvis beroende av slumpmässiga faktorer. Det finns emellertid ett behov i praktiken att utvidga kretsen av stämningberättigade tjänstemän eftersom även övriga i lagen om stämningmän nämnda tjänstemän – utöver utmätningsmän och poliser – i praktiken når de personer som skall stämmas till en rättegång om förvandlingsstraff. En stämningberättigad tjänsteman skall vid behov kontrollera om det finns behov för delgivning av stämning och skaffa andra nödvändiga uppgifter från utmätningsmannen eller Rättsregistercentralen. De stämningberättigade tjänstemännen skall även utreda hindren för stämning enligt lagförslagets 24 § 2 mom.

Enligt 2 mom. kallas den bötfällda i stämningen att innfinna sig vid domstolen för att bemöta allmänna åklagarens yrkande om bestämmande av förvandlingsstraff och i stämningen meddelas tid och plats för behandlingen. Den som stäms in skall i samband med stämningen upplysas om att saken kan avgöras trots hans eller hennes utevaro och att han eller hon kan tillställa domstolen sitt skriftliga bemötande före ärendets behandling. Stämning förutsätter att tingsrätterna informerar de stämningberättigade tjänstemännen om de rättegångsdagar då ärenden om bestämmande av förvandlingsstraff behandlas i domstolen. Det skall vara lätt att på begäran få uppgifterna hos tingsrätten. Det mest ändamålsenliga torde vara att tingsrät-

terna på eget initiativ meddelar de aktuella rättegångsdagarna till utsköknings- och polismyndigheterna i sitt distrikt. Det skall observeras att den betalningsskyldige enligt 26 § 1 mom. i lagförslaget skall få minst en månads betalningstid för betalning av böterna före rättegången.

I 3 mom. föreskrivs att den betalningsskyldige skall få ett stämningsbevis på en blankett som uppgjorts enligt ett fastställt formulär. Stämningsbeviset skall innehålla de uppgifter som nämns i 2 mom. samt uppgifter om obetalda böterna. Stämningsbevisets grundläggande uppgifter är sålunda uppgifter om den myndighet som dömt ut böterna, dagen för detta avgörande, antalet dagsböter och böternas penningbelopp samt det obetalda beloppet av böterna. Blanketten fastställs av justitieministeriet enligt 54 § 2 mom. i lagförslaget. Justitieministeriet fastställer enligt nämnda bestämmelse samtliga blanketter som används i verkställigheten av bötesstraff.

26 §. *Utsättande av dag för behandlingen.* I denna paragraf bestäms den minimitid som den betalningsskyldige skall få för betalning av böterna före rättegången om bestämmande av förvandlingsstraff och de fall där man kan avvika från minimitiden och rentav från stämningen. Förslaget till denna paragraf motsvarar 6 kap. 8 § 3 mom. lagen om verkställighet av straff.

Enligt 1 mom. skall behandlingsdagen sättas ut så att den betalningsskyldige före rättegången har en tid om minst en månad att betala böter som skall förvandlas. Denna minimitid spelar en viss roll i undvikande av förvandlingsstraff och i att böterna flyter in som pengar eftersom böterna brukar betalas inom den stämningstid på en månad som den gällande lagstiftningen kräver. Betalningsmöjligheten har en särskild betydelse för dem som är efterlysta för böter eftersom de ofta inte förrän de blir instämnda blivit föremål för regelmässiga indrivningsåtgärder, dvs. betalningsuppmaningar och utmätningsförsök. Som i motiveringen till 25 § 2 mom. konstateras krävs att tingsrätterna informerar de stämningsberättigade tjänstemännen om de sessionsdagar då de behandlar mål om förvandlingsstraff för att en tillräcklig tid för betalning av böterna verkligen skall kunna ges.

De personer som skall stämmas in till rät-

tegångar om förvandlingsstraff är ofta svåra att nå. De stämningsberättigade tjänstemännens resurser räcker inte till ett aktivt sökande av den betalningsskyldige. Det är ändamålsenligt att hålla kvar möjligheten att den betalningsskyldige i vissa fall kan stämmas in till rättegången utan att minimitiden på en månad iakttas och att en stämning i vissa andra fall överhuvudtaget inte behövs. Har den bötfälde redan stämts in till rättegång för bestämmande av förvandlingsstraff får han eller hon enligt 2 mom. stämmas in till samma rättegång också för andra obetalda böter även med en kortare stämningstid än en månad. Är den bötfälde personligen närvarande vid rättegången, får ett yrkande om förvandlingsstraff framställas utan stämning.

27 §. *Tillfälle att erlægga betalning.* Denna paragraf behandlar det betalningstillfälle som skall ges i samband med stämningen och skyldigheten att lämna uppgifter i detta sammanhang. Enligt paragrafen skall den betalningsskyldige när stämningen till rättegången för bestämmande av förvandlingsstraff delges informeras om sin möjlighet att undvika förvandlingsstraff genom att betala böterna. Den bötfälde skall i en giroblankett eller på något annat motsvarande sätt lämnas de uppgifter som behövs för betalning av böterna och för styrande av betalningen. Närmare bestämmelser om detta utfärdas genom förordning av statsrådet. Dessa uppgifter skall ges även i de fall det finns ett lagbestämt hinder för stämningen.

Det är viktigt att upplysa den betalningsskyldige om möjligheten att fullgöra bötesstraffet genom att betala böterna för att undvika förvandlingsstraff och för att böterna skall flyta in som pengar. De uppgifter som skall ges för betalning motsvarar bestämmelserna i 11 § i lagförslaget om de uppgifter som skall ges när den betalningsskyldige ges tillfälle att betala och får en betalningsuppmaning. Det finns ett lagbestämt hinder för stämning då stämning inte får verkställas (t.ex. för att den betalningsskyldige tjänstgör som värnpliktig) eller då man i samband med att stämningen delges upptäcker att det är fråga om böter som helt eller delvis inte får förvandlas till fängelse. Även i dessa fall är det med hänsyn till indrivningens effektivitet ändamålsenligt att ge den betalningsskyldige

de uppgifter som behövs för betalning och för att rikta betalningen rätt.

28 §. *Eftergift i fråga om förvandlingsstraff.* Bestämmelsen i 6 kap. 10 a § lagen om verkställighet av straff skall flyttas till denna paragraf i oförändrat skick med undantag för en språklig justering. Nämnda bestämmelse fick sin lydelse med bötesreformen, som trädde i kraft den 1 oktober 1999. Bestämmelsen handlar om åklagarens rätt att avstå från att yrka förvandlingsstraff. Detaljmotiveringen till bestämmelsen finns i regeringens proposition 74/1998 rd. Förutsättningarna i sak för bestämmande av förvandlingsstraff har nyligen prövats i samband med nämnda revidering. De berörs inte närmare i denna revidering av förfarandet för verkställighet av böter.

Åklagaren skall på ett lämpligt sätt meddela sitt beslut om att avstå från att yrka förvandlingsstraff till den som stämts in till rättegången i egenskap av betalningsskyldig.

29 §. *Regionalt behörig domstol och dess sammansättning.* I motsvarighet till 6 kap. 7 § 1 mom. lagen om verkställighet av straff skall paragrafens 1 mom. föreskriva att ett ärende som gäller bestämmande av ett förvandlingsstraff behandlas av tingsrätten på den ort där den betalningsskyldige bosatt eller påträffas.

I en rättegång där förvandlingsstraff för böter bestäms är det särskilt viktigt att reda ut den betalningsskyldiges personliga omständigheter. Det finns i allmänhet inte en sådan koppling till brottsplatsen, där den handling som lett till böterna vidtogs, att det skulle finnas skäl att behandla ärendet vid den domstol som regionalt sett är laga domstol i brottmål. Den betalningsskyldige skall kunna stämmas in till den domstol inom vars domkrets han eller hon träffas av det skälet att de betalningsskyldiga som behöver stämmas ofta är svåra att nå och förfarandets effektivitet därför förordar detta. Nämnda möjlighet skall gälla bötfällda som undviker verkställighet, personer som saknar stadigvarande bostad och därutöver betalningsskyldiga som tillfälligt vistas på annan ort än hemorten till följd av t.ex. arbete, studier eller avtjänande av fängelsestraff.

Paragrafens 2 mom. föreskriver att tingsrätten i ett ärende som gäller förvandlingsstraff

är domför även i en s.k. endomarsammansättning, där endast ordföranden är närvarande. Så är fallet redan i dag enligt 6 kap. 7 § 2 mom. lagen om verkställighet av straff. I praktiken avgörs mål om förvandlingsstraff av notarierna i endomarsammansättning. Det finns dock inte skäl att utesluta att ett mål om förvandlingsstraff kan behandlas av domstolen i en sådan sammansättning som föreskrivs i 2 kap. 1 § 1 mom. rättegångsbalken, dvs. med ordföranden och tre nämndemän. Det kan hända att den betalningsskyldige i misstag har stämts in till en rättegångsdag med fulltalig domstol. Å andra sidan kan ordföranden även under en sådan rättegångsdag döma i målet utan nämnd.

30 §. *Behandlingen av ett ärende vid domstol.* Paragrafen handlar om den allmänna behandlingen av ett ärende om förvandlingsstraff i tingsrätten. Särskilda bestämmelser om uppskov, avgörande och rättelse av ett avgörande föreslås införda i lagen (31–33 §). Denna paragraf motsvarar 6 kap. 7 § 3 mom. samt 10 § 1 och 2 mom. lagen om verkställighet av straff. Vissa språkliga justeringar har gjorts.

Ett mål om förvandlingsstraff för böter behandlas enligt 1 mom. i den ordning som gäller för rättegången i brottmål, om annat inte föreskrivs nedan i lagen. Lagen om rättegången i brottmål reglerar rättegångsförfarandet. Därutöver tillämpas rättegångsbalkens bestämmelser vid behandlingen av brottmålet och vid sökande av ändring, om annat inte föreskrivs (12 kap. 1 § lagen om rättegången i brottmål).

En behandling i den ordning som gäller för rättegång i brottmål innebär bl.a. att huvudförhandlingen är muntlig (6 kap. 6 § 1 mom. lagen om rättegången i brottmål). I mål om förvandlingsstraff begränsas huvudförhandlingens muntlighet av den betalningsskyldiges möjlighet att före rättegången lämna in ett skriftligt bemötande och utebli från själva huvudförhandlingen. Om en frånvarande betalningsskyldig har lämnat in ett skriftligt bemötande skall domstolen redogöra för dess innehåll till den närvarande åklagaren. En betalningsskyldig som är närvarande vid huvudförhandlingen skall muntligen framföra sitt bemötande av åklagarens yrkande på förvandlingsstraff även om han eller hon läm-

nat in sitt bemötande på förhand.

I paragrafens 2 *mom.* begränsas kretsen av parter i ett mål som gäller förvandlingsstraff. Ett yrkande på förvandlingsstraff framställs av åklagaren. Även utan en uttrycklig bestämmelse om det i lag är den betalningsskyldige för vilken förvandlingsstraff yrkas naturligtvis part i målet. Målsäganden i det brottmål som ledde till ett bötesstraff är inte heller enligt lagförslaget part i det aktuella ärendet, som gäller verkställighet av straffet.

Åklagaren inleder målet om förvandlingsstraff vid tingsrätten genom ett skriftligt yrkande på förvandlingsstraff och en utskrift ur bötesregistret som verkställighetshandling. Närmare bestämmelser om att lämna nämnda och andra uppgifter om bestämmande av förvandlingsstraff till åklagaren och från åklagaren vidare till tingsrätten utfärdas enligt förslaget genom statsrådets förordning.

I paragrafens 3 *mom.* föreskrivs att den betalningsskyldige skall infinna sig till domstolsbehandlingen om han eller hon önskar bli hörd i saken. Om den betalningsskyldige uteblir utan att ha meddelat laga hinder kan saken avgöras trots hans eller hennes utevaro. Den betalningsskyldige kan före behandlingen av ärendet lämna ett skriftligt bemötande till domstolens kansli.

Det finns inte orsak att ålägga den betalningsskyldige att personligen vara närvarande vid behandlingen. Den betalningsskyldige prövar själv om han eller hon anser att det finns skäl att komma till domstolsbehandlingen för att lägga fram en utredning som kan inverka förmånligt på avgörandet ur hans eller hennes synpunkt sett. En skriftlig utredning kan på förhand ges in till domstolens kansli tillsammans med bemötandet. Därtill är åklagaren enligt den princip som framgår av gällande 30 § 1 *mom.* förordningen om verkställighet av bötesstraff skyldig att utreda omständigheter som har betydelse för avgörandet i målet om förvandlingsstraff, om skäl till det framgår. Utredningsskyldigheten måste anses omfatta även omständigheter till den betalningsskyldiges förmån.

Om domstolen före sammanträdet får vetskap om att den betalningsskyldige uteblir p.g.a. ett laga hinder skall huvudförhandlingen enligt 6 kap. 2 § 2 punkten lagen om rättegången i brottmål inte inledas. Därefter

skall domstolen på det för brottmål föreskrivna sättet kalla in den betalningsskyldige till en ny huvudförhandling vars tidpunkt har bestämts då den föregående huvudförhandlingen återkallades. Såvida yrkandet på förvandlingsstraff inte ändras behöver den betalningsskyldige inte stämmas in på nytt eftersom han eller hon redan en gång blivit instämmd och då fått vetskap om åklagarens yrkande.

Med stöd av 9 kap. 3 § rättegångsbalken kan den betalningsskyldige lämna sitt skriftliga bemötande med bifogad utredning till tingsrättens kansli per post eller med användning av bud. I dessa fall iakttas lagen om insändande av vissa handlingar till domstolar (248/1965) i tillämpliga delar. Bemötandet med bilagor kan sändas elektroniskt till domstolen i enlighet med lagen om elektronisk telekommunikation i rättegångsärenden (594/1993). Ansvar för att bemötandet anländer till domstolen före målet behandlas bärs av den betalningsskyldige.

31 §. *Uppskov med domstolsbehandlingen.* Paragrafens 1 *mom.* reglerar uppskov i ett ärende om bestämmande av förvandlingsstraff. Behandlingen kan skjutas upp först och främst för att ge den betalningsskyldige tillfälle att betala böterna. Denna uppskovsgrund stämmer överens med gällande 6 kap. 10 § 3 *mom.* lagen om verkställighet av straff. Utredning av betalningssituationen är en ny uppskovsgrund i lagförslaget.

Med hänsyn till att böter är en påföljd som riktar sig mot förmögenhet är det ändamålsenligt att domstolen skjuter upp huvudförhandlingen för att betalning skall kunna göras. Det förutsätter att den betalningsskyldige kan visa en utredning om sin ekonomiska ställning som ger vid handen att han eller hon förmår betala den obetalda delen av böterna inom en kort tid.

Uppskov för betalning kan beviljas på grundval av den betalningsskyldiges skriftliga bemötande före huvudförhandlingen och den betalningsskyldiges utredning vid själva huvudförhandlingen. Någon egentlig begäran behöver inte framställas. I oklara fall kan man emellertid anse att domstolens ordförande går korrekt till väga om ordföranden frågar den betalningsskyldige om denna önskar tid för betalning p.g.a. de omständigheter

som denna hänvisat till i rättegången.

I en rättegång om bestämmande av förvandlingsstraff kan den betalningsskyldige påstå att de böter som rättegången handlar om helt eller delvis har betalats. Om åklagaren eller domstolen inte har vetskap om betalning, och påståendet är sådant att det finns skäl att beakta det i belysning av de uppgifter om betalning som den betalningsskyldige har anfört, måste domstolen enligt lag ha möjlighet att skjuta upp behandlingen för att betalningssituationen skall kunna utredas. Ärendet skall inte skjutas upp om betalningssituationen genast kan redas ut t.ex. genom att åklagaren telefonerar utmätningsmannen eller Rättsregistercentralen.

Huvudförhandlingen kan skjutas upp i andra syften än för att ge den betalningsskyldige tillfälle att betala eller för att reda ut betalningssituationen om det finns stöd för det i 6 kap. 10 § lagen om rättegången i brottmål.

2 mom. föreskriver att efter att behandlingen skjutits upp för att den betalningsskyldige skall ges tillfälle att betala böterna skall domstolen meddela den betalningsskyldige en ny tidpunkt för behandlingen och påföljder vid utevaro. När ärendet skjuts upp för att reda ut betalningssituationen behöver domstolen inte ge ett motsvarande meddelande till en betalningsskyldig som uteblivit från behandlingen. Den betalningsskyldige skall enligt 30 § 3 mom. i lagförslaget vara närvarande även vid huvudförhandlingen efter uppskovet vid hot om att ärendet kan avgöras i hans eller hennes frånvaro. I de fall som huvudförhandlingen undantagsvis uppskjuts p.g.a. det skriftliga bemötande den betalningsskyldige har lämnat in till domstolen på förhand, skall domstolen kalla in den betalningsskyldige till den senarelagda behandlingen i den ordning som gäller för brottmål. Däremot behövs inte en ny stämning om straffyrkandet är detsamma. Uppskov för att reda ut betalningssituationen är en teknisk åtgärd utan anknytning till den betalningsskyldiges livssituation och ekonomiska ställning och det kan därför anses onödigt att kalla in den betalningsskyldige till den senarelagda huvudförhandlingen.

32 §. *Domstolens avgörande.* 6 kap. 11 § lagen om verkställighet av straff om avgörandet i ett mål om förvandling av böter till

fängelse står som modell för denna paragrafs 1 mom.

Tingsrätten avgör ett ärende om förvandlingsstraff genom ett beslut. Enligt 11 kap. 1 § lagen om rättegången i brottmål avgörs huvudsaken i ett brottmål genom dom. Övriga avgöranden är beslut. Tidigare reglerade 24 kap. 1 § rättegångsbalken avgörandets benämning i brottmål på motsvarande sätt. Av motiveringen till den först nämnda bestämmelsen (RP 82/1995 rd) framgår inte att syftet med den nya lagen om rättegång i brottmål skulle ha varit att ändra den vedertagna benämningen av ett avgörande om förvandlingsstraff, vilken var beslut. Man kan inte heller i övrigt anse att avgörandet i ett förvandlingsmål skulle vara ett straffrättsligt avgörande i huvudsak.

Beslutet skall innehålla behövliga uppgifter om behandlingen, parterna, yrkandena, bemötandena, bevisningen och domstolens åtgärder. Redogörelsen av de böter som förvandlas kan i beslutet ersättas med en förteckning. Domstolens åtgärder kan vara t.ex. andra avgöranden än förvandlingsbeslutet som den fattar under behandlingen av målet. Uppgifterna om böterna innefattar den myndighet som dömt ut böterna, brottet, indrivningsbeteckningen, dagsböternas antal och bötesbeloppet i pengar. Den handling som domstolen skall producera är således fortfarande en kombination av beslut och protokoll.

Beslutets innehåll regleras i tillämpliga delar av 11 kap. lagen om rättegången i brottmål. I kapitlets 4 § föreskrivs om skyldigheten att motivera avgörandet. Bestämmelsen skall beaktas när den betalningsskyldiges begäran om uppskov inte bifalls. 22 kap. rättegångsbalkens bestämmelser om protokollförläggning kompletterar dessa bestämmelser.

Aven i ärenden där böter förvandlats till fängelse botten verkställigheten i domstolens anmälan. Enligt paragrafens 2 mom. skall domstolen meddela sitt avgörande beträffande bestämmande av förvandlingsstraff till Rättsregistercentralen på det sätt som närmare bestäms genom statsrådets förordning.

I tingsrättens beslut om bestämmande av förvandlingsstraff söks ändring enligt 25 kap. rättegångsbalken. För närvarande är hovrät-

ten domför i endomarsammansättning i ärenden som gäller förvandlingsstraff enligt 6 kap. 14 § 2 mom. lagen om verkställighet av straff. I anknytning till utvecklandet av hovrättsförfarandet kommer 2 kap. 8 § rättegångsbalken att reglera hovrättens behöriga sammansättning. I övrigt är avsikten att upphäva 6 kap. lagen om verkställighet av straff i samband med revideringen av bötesverkställigheten.

33 §. *Rättelse av domstolens avgörande.* Paragrafen innehåller en bestämmelse om rättelse av domstolens beslut p.g.a. en betalning som skett innan beslutet avkunnades. 11 kap. 9 § lagen om rättegången i brottmål om rättelse av skriv- eller räknefel och andra klara fel som kan jämföras med dem skall tillämpas med undantag för de särdrag som ärenden om förvandlingsstraff har. Rättelse görs på grundval av en anmälan till domstolen från åklagaren eller Rättsregistercentralen. I det fall att den domstol som är fullföljdsinstans redan har hunnit avgöra målet, skall denna domstol göra rättelsen. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar i hög grad 6 kap. 13 § lagen om verkställighet av straff.

11 kap. 9 § lagen om rättegången i brottmål innehåller regleringen av vilken domstol som skall göra rättelsen, hörande av parterna, anmälan av rättelsen och den klagan som är medlet för ändringssökande. Enligt bestämmelsen skall domstolen göra rättelsen. Felet kan rättas även av domstolens ordförande, eller, om han eller hon är förhindrad, av lagfaren medlem i domstolen. Parterna skall vid behov ges tillfälle att bli hörda före rättelsen görs. Rättelsen skall antecknas i beslutet och i den kopia av beslutet som en part fått. I det fall att det inte går att rätta den kopia som parten fått skall en kopia av det rättade beslutet skickas till honom eller henne. Rättelsen skall anmälas även till fullföljdsdomstolen om ändring har sökts i beslutet. En part kan inom 30 dagar från det att han eller hon fått del av rättelsen anföra en klagan över rättelsen av felet. Däremot går det inte att söka ändring i en rättelse genom besvär.

I likhet med gällande 42 a § 1 mom. förordningen om verkställighet av bötesstraff tas initiativet till rättelsen av åklagaren eller Rättsregistercentralen, vilka, efter att de fått vetskap om det, är skyldiga att meddela dom-

stolen om en betalning som gjorts innan tingsrättens beslut avkunnades. Meddelandet skall innehålla den utredning om betalningen som behövs för att en rättelse skall kunna göras. Den som dömts till förvandlingsstraff kan fästa åklagarens eller Rättsregistercentralens uppmärksamhet vid en betalning som gjorts och därigenom påverka beslutets rättelse. Om betalningen förblir oklar trots den utredning om betalning som den som dömts till förvandlingsstraff lägger fram, skall åklagaren begära en utredning om betalningen av Rättsregistercentralen.

Ärenden som gäller rättelse av förvandlingsstraff för böter är normalt sådana där man inte behöver ge parterna tillfälle att bli hörda före rättelsen görs. Det är fråga om en teknisk korrigerande till fördel för den som dömts till förvandlingsstraff och den görs på basis av myndighetsutredning. Till denna del finns det inte anledning att förmoda att rättelsepraxis skulle ändras, även om gällande 6 kap. 13 § lagen om verkställighet av straff inte innehåller en bestämmelse om hörande före rättelsen görs. Även meddelandet om rättelsen kommer i praktiken att motsvara det som sägs i den nämnda paragrafen; parterna skall om möjligt underrättas om rättelsen. Inte ens i stöd av 11 kap. 9 § lagen om rättegången i brottmål kan en kopia av beslutet skickas t.ex. till en betalningsskyldig som saknar fast adress.

Det kan fortfarande anses ändamålsenligt att fullföljdsdomstolen gör rättelsen om den har hunnit avgöra besvären över beslutet om förvandlingsstraff. I det fall att den som dömts till förvandlingsstraff i sina besvär hänvisar till en betalning som gjorts före tingsrättens beslut avkunnades i målet skall fullföljdsdomstolen vid behov skaffa utredning om betalningen från Rättsregistercentralen.

Rättelsen görs så att betalningen beaktas och för den som dömts till förvandlingsstraff bestäms ett nytt förvandlingsstraff på de grunder som bestäms i 2 a kap. 5 § strafflagen. Lagförslagets 32 § 2 mom. gäller även det av tingsrätten rättade beslutet. Med hänsyn till verkställigheten skall alltså en anmälan om det göras till Rättsregistercentralen på det sätt som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet.

34 §. *Domstolsavgörandets inverkan på in-
drivningen.* Paragrafen motsvarar gällande 6
kap. 12 § 1 mom. lagen om verkställighet av
straff. Tvångsindrivningen av böter upphör
då ett förvandlingsstraff har bestämts. Den
som dömts till ett förvandlingsstraff kan ock-
så därefter frivilligt betala sina böter enligt
lagförslagets 35 §.

Enligt paragrafen fortsätter indrivningen av
böter om förvandlingsstraff inte har bestämts.
Detta bottnar i en ändring av 6 kap. 12 § 1
mom. lagen om verkställighet av straff som
trädde i kraft i samband med bötesreformen
den 1 oktober 1999. En fortsatt indrivning
kommer i fråga om domstolen har låtit bli att
bestämma ett förvandlingsstraff eller åklaga-
ren har avstått från att yrka förvandlings-
straff. Tidigare upphörde indrivningen med
domstolens beslut även i de fall som ett för-
vandlingsstraff inte fastställdes. Den nämnda
reformen utvidgade möjligheten till att avstå
från åtgärder. Detta har lett till att effekten av
ett bötesstraff har ansetts förutsätta att in-
drivningsmöjligheterna förbättras (RP
74/1998 rd).

35 §. *Betalning av böter som förvandlats
till fängelse.* Enligt denna paragraf skall för-
vandlingsstraffet förfalla om den som dömts
till förvandlingsstraff innan han eller hon
börjar avtjäna det betalar hela beloppet av de
obetalda böter som förvandlats till fängelse. I
det fall att flera förvandlingsstraff skall verk-
ställas har den dömda rätt att betala hela be-
loppet av ett enda förvandlingsstraff, varvid
detta förvandlingsstraff förfaller.

Bestämmelsen om rätten att betala böterna
efter att ett förvandlingsstraff har fastställts
för dem motsvarar 6 kap. 12 § 2 mom. lagen
om verkställighet av straff. Rätten att betala
de böter som ligger till grund för ett förvand-
lingsstraff (av flera) bestäms i nämnda lag
och dess 2 kap. 1 d § 6 mom. som gäller en
person som redan anlät till straffanstalten
för att avtjäna sitt förvandlingsstraff.

Bestämmandet av ett förvandlingsstraff för
obetalda böter ger ofta en impuls att betala
dem. Av de böter som förvandlas till fängelse
är det under 10 % som avtjänas som straff i
en straffanstalt. Med hänsyn till att bötes-
straffet är en påföljd som riktar sig mot för-
mogenhet och till att böter skall flyta in som
pengar till staten finns det skäl att behålla rät-

ten att betala böterna ännu efter det att tings-
rätten har avkunnats sitt beslut. De böter som
ligger till grund för ett förvandlingsstraff
skall dock alltjämt betalas till sitt hela be-
lopp. På detta sätt orsakas inte merarbete ge-
nom en ny fastställelse av förvandlingsstraf-
fets längd. Den andra satsen i paragrafen om
rätt att betala de böter som ligger till grund
för ett enda förvandlingsstraff preciserar den
första satsen.

Utöver de fall som nämns i den aktuella pa-
ragrafen förfaller förvandlingsstraffet även
då den som dömts till ett förvandlingsstraff
har betalat de förvandlade böterna i sin hel-
het redan innan tingsrätten har meddelat sitt
beslut i målet om förvandlingsstraff.

Paragrafen gäller tiden innan den som
dömts till ett förvandlingsstraff anländer till
straffanstalten. Frågan om rätten att betala de
förvandlade böterna då den dömda redan har
börjat avtjäna förvandlingsstraffet kommer
att tas upp i samband med revideringen av
lagstiftningen om verkställighet av fängelse-
straff.

36 §. *Inledande av verkställigheten av ett
förvandlingsstraff.* Paragrafen innehåller be-
stämmelser om förvandlingsstraffets verk-
ställbarhet, de myndigheter som sköter om
verkställigheten och efterlysning.

Enligt 1 mom. skall verkställigheten av ett
förvandlingsstraff inledas när domstolens av-
görande om förvandlingsstraffet vunnit laga
kraft eller kan verkställas som en lagakraft-
vunnen dom. Rättsregistercentralen skall då
söka verkställighet av förvandlingsstraffet
hos utmättningsmannen på den ort där den
dömde bor eller vistas. Utmättningsmannen
skall sörja för att den dömda förs till straffan-
stalten. Regleringen har till denna del 2 kap.
1 § 1 mom. lagen om verkställighet av straff
samt 41 § och 42 § 1 mom. förordningen om
verkställighet av bötesstraff som modell. Ver-
kställighet av ett förvandlingsstraff ingri-
per i sådan utsträckning i individens rättighe-
ter att grunderna för förfarandet skall regleras
i lag.

För verkställbarhetens vidkommande före-
slås att i denna lag intas en precisering av 30
kap. 22 § rättegångsbalken. Syftet med preci-
seringen är inte att effektivisera verkställighe-
ten av förvandlingsstraff. Enligt rättegångs-
balkens nämnda bestämmelse skall ett sådant

hovrättsavgörande, som kräver besvärstillstånd för att ändring skall kunna sökas, verkställas som en lagakraftvunnen dom. Med vistelseort avses en ort där Rättsregistercentralen, när den söker verkställighet, på goda grunder kan anta att den som dömts till ett förvandlingsstraff finns. Arbete, studier eller avtjänande av fängelsestraff kan vara orsaker till att den dömda vistas på orten mer varaktigt.

Paragrafens 2 mom. föreskriver att efterlysning, återkallande av efterlysning och rättelse av efterlysning i samband med verkställighet av ett förvandlingsstraff skall följa lagförslagets 19 och 20 § i tillämpliga delar. Detta motsvarar 42 § 2 mom. förordningen om verkställighet av bötesstraff.

37 §. *Uppskov med verkställigheten av ett förvandlingsstraff.* På samma sätt som 42 § 3 mom. förordningen om verkställighet av bötesstraff skall denna paragraf behandla anstånd med verkställigheten av ett förvandlingsstraff till den del det inte finns bestämmelser om det på annat ställe i lag. Med hänsyn till den dömdas rättsskydd skall grunderna för uppskov med verkställigheten regleras i lag.

Enligt 1 mom. skall utmätningsmannen innan förvandlingsstraffet verkställs fråga den dömda om det finns särskilda grunder för att skjuta upp verkställigheten. De särskilda grunderna är följande: att den som dömts till ett förvandlingsstraff fullgör sin värnplikt, deltar i reservens repetitionsövningar eller fullgör vapenfri tjänst eller civiltjänst, har beviljats skuldsanering för privatperson, vårdas eller är placerad i en anstalt som avses i 2 kap. 1 e § lagen om verkställighet av straff eller under de tre senaste månaderna har varit intagit i en sådan anstalt.

Ett absolut verkställighetsförbud finns vid ovan nämnda militärtjänstgöring enligt i 43 § värnpliktslagen, vid skuldsanering enligt 18 § 3 mom. lagen om skuldsanering för privatpersoner samt vid pågående vård på anstalt enligt 2 kap. 1 e § 1 och 3 mom. lagen om verkställighet av straff. I dessa fall skall utmätningsmannen på tjänstens vägnar och utan anhållan av den dömda bevilja anstånd med verkställigheten.

Enligt 2 kap. 1 e § 2 mom. lagen om verkställighet av straff skall utmätningsmannen

på begäran uppskjuta verkställigheten av ett förvandlingsstraff om den som dömts till förvandlingsstraffet under de tre senaste månaderna vårdats på en vårdanstalt eller annan motsvarande vårdinrättning med stöd av bestämmelserna om vård av dem som missbrukar berusningsmedel. Detsamma gäller för den som med stöd av barnskyddslagstiftningen intagits på en barnskyddsanstalt. Rätten att på begäran få uppskov med verkställigheten är inte utan undantag.

För att rätten till uppskov med verkställigheten p.g.a. anstaltsvård eller -placering som redan upphört skall ha någon betydelse i praktiken skall utmätningsmannen enligt 2 mom. upplysa den dömda om denna möjlighet. Det är möjligt att en dömd som efterlysts begär uppskov hos den polisman som får tag på honom eller henne. Polisen skall då genast ta kontakt med utmätningsmannen för att reda ut frågan.

I 3 mom. konstateras i fråga om uppskov med verkställigheten av ett förvandlingsstraff i övriga fall bestäms särskilt. Detta hänvisar till 2 kap. lagen om verkställighet av straff. Uppskov kan enligt dessa bestämmelser beviljas även i andra fall än de som nämns i 1 e §. En gravid kvinna kan beviljas uppskov (1 b § 4 mom.) och uppskov kan beviljas om en omedelbar verkställighet skulle leda till exceptionella och avsevärda förluster eller svårigheter (1 c och 1 d §). 2 kap. lagen om verkställighet av straff skall upphävas i samband med revideringen av verkställighet av fängelsestraff. Uppskov med verkställigheten av ett förvandlingsstraff för böter kommer i det sammanhanget att prövas på nytt.

4 kap. **Förverkandepåföljd**

38 §. *Verkställighet av en förverkandepåföljd.* I denna paragraf bestäms alternativa förfaranden när egendom har dömts förverkad till staten. 4 kapitlets bestämmelser tillämpas endast till vissa delar på en förverkandepåföljd som uttrycks i ett penningbelopp. I fråga om verkställighet av en förverkandepåföljd vid ett tullbrott hänvisas, som tidigare, till tullagens (1466/1994) specialbestämmelser.

Enligt 1 mom. är förutsättningen för verkställighet av en förverkandepåföljd som avser

att det avgörande genom vilket egendomen dömts förverkad är verkställbart. Egendomen skall i enlighet med ett förordnande av behörig statlig myndighet tas i statens bruk, säljas eller förstöras. I lagförslaget kallas de nämnda åtgärderna för verkställighetsåtgärder. Polisinsättning i häradet sköter verkställigheten. Ett protokoll skall upprättas över det omhändertagande av egendom som sker för verkställigheten. Då iakttas 4 kap. 9 § tvångsmedelslagen (450/1987) i tillämpliga delar.

I 1 mom. grundar sig på 21 § 1 mom. lagen om verkställighet av bötesstraff. De alternativa förfarandena – dvs. att den förverkade egendomen övertas för statens räkning, säljs eller förstörs – är alltså användbara. Förslaget innehåller emellertid en del preciseringar jämfört med den gällande lagstiftningen. Därtill föreslås att befogenheterna för den myndighet som fattar beslut om vilket alternativ som skall användas bestäms närmare i 42 § 2 mom.

Enligt 2 § 1 mom. i lagförslaget är ett avgörande genom vilket egendom har dömts förverkad till staten verkställbart när avgörandet har vunnit laga kraft eller när avgörandet kan verkställas som en lagakraftvunnen dom. Med stöd av 30 kap. 22 § rättegångsbalken kan ett hovrättsavgörande, som gäller egendom som dömts förverkad till staten, verkställas innan det vunnit laga kraft.

Enligt gällande lag skall den förverkade egendomen övertas för statens räkning eller säljas på offentlig auktion om inte domstolen beslutat att det skall förstöras eller det av andra lagliga skäl skall förstöras eller om något annat inte har bestämts för särskilda fall.

I praktiken säljs egendom som dömts förverkad till staten ytterst sällan. Egendom som övertagits för att det använts som medel för brottet, är brottets föremål eller har någon annan anknytning till brottet, brukar ofta förstöras med stöd av lagen utan att den allmänna åklagaren i rättegången yrkar att egendomen skall dömas förverkad till staten och utan att domstolen dömer egendomen förverkad till staten. Detta är i allmänhet fallet t.ex. för narkotiska medel och eggvapens vidkommande.

Enligt 25 § 1 mom. förordningen om verkställighet av bötesstraff är inrikesministeriet den myndighet som beslutar om egendom

skall övertas för statens räkning. Inrikesministeriet kan befullmäktiga vissa andra myndighet att fatta besluten i dessa frågor. Inrikesministeriet har den 11 januari 1999 utfärdat allmänna föreskrifter för verkställighet av förverkandepåföljder för tiden 1.1.1999-31.12.2003 (Dnr 15/1998). Föreskrifterna gäller radioapparater, motordrivna fordon, narkotiska medel, mediciner, skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farlig ammunition.

I 1 mom. nämns särskilt att verkställigheten av en förverkandepåföljd som riktar sig mot egendom sker i enlighet med ett förordnande av behörig statlig myndighet. 42 § 1 mom. reglerar vilken myndighet som är behörig, vilket motsvarar 25 § 1 mom. förordningen om bötesstraff. Denna myndighet har rätt att besluta om egendomen tas i bruk, säljs eller förstörs.

Det föreslås att det alternativa förfarande som uttrycks *övertas för statens räkning* ersätts med uttrycket *tas i statens bruk*. Det nya uttrycket beskriver bättre förfarandets faktiska natur. Den egendom som döms förverkad är nämligen redan före verkställigheten inledd i statens besittning eftersom den är beslagtagnen av polismyndigheten. Att överta egendomen enligt den gällande lagstiftningen innebär att egendomen tas i bruk för statens ändamål. Syftet är inte att få till stånd någon ändring i sak till denna del jämfört med nuläget. Enligt paragrafens 1 mom. skall den egendom som dömts förverkad beroende på situationen och i enlighet med den behöriga myndighetens anvisningar tas i statens bruk, säljas eller förstöras.

För närvarande söker Rättsregistercentralen verkställighet av en förverkandepåföljd hos utmätningssmannen. Eftersom den egendom som dömts förverkad i allmänhet är beslagtagnen och i polismyndighetens förvar, förmedlar utmätningssmannen Rättsregistercentralens begäran om verkställighet till polisen som i sin tur ger utmätningssmannen en utredning över sina åtgärder. Utmätningssmannen skickar uppgifterna om verkställigheten av förverkandepåföljden till Rättsregistercentralen.

Omvägen via utsökningen är onödig vid verkställigheten av en förverkandepåföljd. För närvarande sköter utsökningen endast

försäljningen av egendom som dömts förverkad i enlighet med bestämmelserna i 5 kap. utsökningslagen. En försäljning kommer dock i fråga endast i enskilda fall. I praktiken sköter polisen övriga verkställighetsåtgärder idag.

Justitieministeriet tillsatte en arbetsgrupp för att utveckla verkställigheten av böter och fordringar i länsstyrelserna och i den promemoria som denna arbetsgrupp gav den 4 februari 1987 föreslogs en lagändring så att verkställigheten skulle kunna skötas av den lokala polisinstans där den förverkade egendomen förvarades. Av arbetsgruppens promemoria framgår att polisinstanserna och stadsfogdarna i sina yttranden var positiva till förslaget. Promemorians förslag ledde dock inte till en lagändring.

Paragrafens 1 mom. föreslås nu innehålla en bestämmelse om att härads polisinstans avgör frågan om verkställigheten, dvs. om den förverkade egendomen skall tas i bruk, säljas eller förstöras. Enligt 41 § i lagförslaget, samt närmare bestämmelser i statsrådets förordning, skall Rättsregistercentralen söka verkställighet hos polisinstansen. Rättsregistercentralens begäran om verkställighet samt förmedlingen av verkställighetsuppgifterna till Rättsregistercentralen skall åtminstone i början efter att det ändrade förfarandet börjat tillämpas göras skriftligt. Det är nämligen inte möjligt att innan lagen träder i kraft skapa den adb-kontakt mellan Rättsregistercentralen och härads polisinstanser som verkställigheten förutsätter. Ändringen kan inte antas medföra nämnvärt merarbete för polisen eftersom det är sällan förverkad egendom säljs.

Egendom som döms förverkad är inte nödvändigtvis beslagtagna eller av andra skäl färdigt i den verkställande polisinstansens besittning. För dessa fall, som förekommer ytterst sällan, föreslås i 1 mom. ytterligare att ett protokoll skall göras upp över det omhändertagande av egendom som sker för verkställigheten och det skall ske med iakttagande av 4 kap. 9 § tvångsmedelslagen i tillämpliga delar. Nämnade bestämmelse föreskriver att ett protokoll skall göras upp över ett beslag, varvid beslagets syfte och förrättingens förlopp samt en förteckning över de beslagtagna föremålen skall antecknas. Den

som verkställer beslaget skall därtill ge ett intyg över beslaget till den i vars besittning föremålet har varit.

Enligt paragrafens 2 mom. skall verkställigheten av en förverkandepåföljd som avser ett penningbelopp följa bestämmelserna i 2 kap. om verkställighet av en fordran till den del det belopp som dömts förverkat inte innehåller av polismyndigheten och något annat inte bestäms i 4 kapitel. En förverkandepåföljd i pengar kommer i fråga när domstolen dömer värdet av någon viss egendom förverkad i stället för själva egendomen, eller när det är fråga om den ekonomiska nytta som brottet medfört. Det är t.ex. möjligt att polisen vid en husrannsakan beslagtar medel som erhållits genom försäljning av narkotika, varvid dessa medel sedermera döms förverkade till staten som den ekonomiska nytta som brottet medfört. Bestämmelserna i 4 kap. tillämpas på medel av detta slag i polisens besittning. Inte heller dessa bestämmelser kan till alla delar tillämpas vid verkställigheten av en påföljd som uttrycks i ett penningbelopp p.g.a. egendomens art.

Om det penningbelopp som dömts förverkat inte är i polisens besittning tillämpas i regel bestämmelserna i 2 kap. om verkställighet av fordran vid indrivningen av beloppet. Även för närvarande drivs förverkandepåföljder som gäller penningbelopp in på samma sätt som ersättningar som tilldöms staten. Vid indrivningen skall emellertid bestämmelserna i 40 § om inverkan av ett senare avgörande på verkställigheten tillämpas.

I paragrafens 3 mom. bestäms i likhet med 6 § 3 mom. i gällande lag om verkställighet av bötesstraff att i fråga om verkställighet av en förverkandepåföljd som bestämts i ett tullbrottmål gäller dessutom vad som bestäms särskilt. När det gäller verkställighet av förverkandepåföljder i tullbrottmål skall bestämmelserna i 4 kap. komplettera de specialbestämmelser som finns. Enligt 50 § tulllagen verkställer distriktstullkammaren ett beslut som gäller i ett tullbrottmål förverkad egendom. Tullagen innehåller också bestämmelser om försäljning av egendom som dömts förverkad till staten på tullauktion. I lagförslaget 42 § 1 mom. föreskrivs att inrikesministeriet kan bemyndiga tullstyrelsen att besluta om åtgärder som gäller egendom

som dömts förverkad till staten i ett tullbrottmål. Enligt lagförslagets 42 § 2 mom. begränsas inrikesministeriets befogenheter emellertid av tullagens specialbestämmelser.

39 §. *Brådskande åtgärder.* Denna paragraf motsvarar 22 § lagen om verkställighet av bötesstraff. Om den egendom som döms förverkad är förskämbar, snabbt sjunker i värde eller föranleder avsevärda skötselkostnader för omvårdnad eller om det av andra motsvarande orsaker behövs brådskande åtgärder, kan det förordnas om verkställighetsåtgärden fastän avgörandet om förverkandepåföljden inte är verkställbart. Det är förenligt även med den till förverkandepåföljd dömdas intressen att lätt förskämbar egendom eller egendom som snabbt sjunker i värde säljs för att undvika eller minimera skada. Man kan inte heller anse att det är skäligt att den myndighet som har hand om egendomen skall sköta egendom som kräver avsevärda skötselkostnader och bära skadeståndsansvar för egendomen.

I det fall att avgörandet som gäller förverkandepåföljden inte har vunnit laga kraft då man inleder en brådskande åtgärd och man inte har kommit överens om egendomens värde, skall egendomen enligt lagförslagets 43 § värderas före den tas i bruk, säljs eller förstörs. Vidare kan ägaren eller den, som annars har rätt till egendomen, ha rätt att få ersättning enligt lagförslagets 45 § om domstolen förkastar yrkandet på förverkandepåföljden och egendomen inte längre kan återställas.

40 §. *Inverkan av ett senare avgörande på verkställigheten av en förverkandepåföljd.* Paragrafens innehåll motsvarar 23 § lagen om verkställighet av bötesstraff. Ett senare avgörande leder inte till att verkställigheten återgår förrän avgörandet vunnit laga kraft om ett tidigare avgörande som gäller förverkande av egendom eller ett penningbelopp till staten som inte har vunnit laga kraft redan har verkställts.

Regleringen avviker från 3 kap. 14 § utskönningslagens bestämmelser om inverkan av ett senare avgörande. Enligt denna bestämmelse skall verkställigheten i regel avbrytas när den dom som verkställigheten grundar sig på ändras eller upphävs.

För att säkerställa att verkställigheten av en

förverkandepåföljd är effektiv, skall den egendom eller det penningbelopp som är föremålet för förverkandepåföljden inte omedelbart återställas till den som har rätt till egendomen eller penningbeloppet när hovrätten meddelat eller avkunnat sin dom. Allmänna åklagaren anhåller i allmänhet inte om besvärstillstånd hos högsta domstolen i mindre betydande mål. Den som dömts till en förverkandepåföljd kan gömma, förskingra, använda eller överlåta föremålet för förverkandepåföljden mellan det att hovrätten gett sin dom och högsta domstolen ger sin dom. I så fall kan förverkandepåföljden inte verkställas på nytt om högsta domstolen ändrar hovrättens dom. Eftersom antalet besvär i mål som gäller förverkandepåföljder är litet, gäller denna reglering ett ringa antal personer som dömts till förverkandepåföljd.

41 §. *Ansökan om verkställighet av en förverkandepåföljd.* Enligt förslaget skall Rättsregistercentralen ansöka om verkställighet av en förverkandepåföljd så som närmare bestäms genom förordning av statsrådet, hos den polisinsättning i häradet som innehar den förverkade egendomen eller inom vars verksamhetsområde egendomen annars finns. Åtminstone i början behöver ansökan vara skriftlig eftersom det inte är möjligt att skapa en sådan adb-kontakt mellan Rättsregistercentralen och häradens polisinsättningar förrän lagen träder i kraft.

Det är möjligt att den egendom som dömts förverkad inte är beslagtagen eller av någon annan orsak färdigt i den verkställande polisinsättningens besittning. I så fall sköter den polisinsättning, inom vars verksamhetsområde egendomen finns, om att påföljden verkställs, dvs. att egendomen tas i besittning och att egendomen därefter tas i bruk, säljs eller förstörs. Polisen har de befogenheter som föreskrivs i polislagen (493/1995) när den sköter om verkställighetsåtgärderna.

42 §. *Bestämmande över egendom som dömts förverkad.* I paragrafen anges de myndigheter som har rätt att ge direktiv om verkställighet av förverkandepåföljder och om gränserna för denna bestämmanderätt.

1 mom. i paragrafen motsvarar i stora drag 25 § 1 mom. förordningen om verkställighet av bötesstraff. Inrikesministeriet bestämmer fortfarande om de verkställighetsåtgärder

som avser egendom som dömts förverkad, dvs. om egendomen skall tas i bruk av staten, säljas eller förstöras. Ministeriet kan ge länsstyrelsen eller polisinrättningen i häradet eller, när det är fråga om egendom som dömts förverkad i ett tullbrottmål, Tullstyrelsen rätt att besluta om åtgärder.

I den nämnda förordningen finns endast ett bemyndigande att besluta att egendomen tas över för statens räkning. Bestämmelsen har emellertid tolkats så att den omfattar även försäljning och förstöring av egendomen. Med förslaget preciseras befogenheterna för inrikesministeriet och de myndigheter som den bemyndigar.

Bestämmanderätten och bemyndigandet kan gälla såväl brådskan- åtgärder enligt 39 § i lagförslaget som åtgärder efter att avgörande om förverkandepåföljden blivit verkställbart. Inrikesministeriets befogenhet att förordna om egendomen och att bemyndiga till det omfattar beslut för enskilda fall likväl som allmänt tillämpliga föreskrifter. Möjligheterna att fatta beslut för enskilda fall torde emellertid vara små i praktiken. Det är likväl inte uteslutet att så sker i ekonomiskt eller principiellt viktiga fall. De allmänna föreskrifterna skall vara så heltäckande att de inte lämnar några oklarheter i fråga om förfarandet.

I 2 mom. bestäms att ett förordnande om verkställighetsåtgärder omfattar angivande av förutsättningarna för och förfarandet i fråga om nämnda åtgärder till den del något annat inte bestäms genom lag. Förutsättningarna avser de bedömningsgrunder man tillämpar vid valet mellan de olika alternativen; ibruktagande, försäljning eller förstöring. Förfarandet avser hur alternativen förverkligas, t.ex. regleringen av försäljningssättet. Gränserna för rätten att förordna om förverkad egendom skall bestämmas annanstans i lagstiftningen. Det finns tvingande bestämmelser om förfaranden i andra lagar och från dem kan man således inte avvika med förordnanden och avvikande förordnande får inte heller tillämpas enligt 107 § Finlands grundlag. Exempelvis föreskriver 61 § alkohollagen (1143/1994) om hur alkoholdrycker eller starksprit som dömts förverkade till staten skall förvandlas till pengar.

43 §. *Värdering av egendom som dömts*

förverkad. Paragrafen innehåller bestämmelser om när den egendom som förverkats till staten skall värderas. Till denna del motsvarar regleringen i första satsen av 26 § 1 mom. förordningen om verkställighet av bötesstraff. Det är här fråga om åtgärder som ingriper i individens rättigheter i en sådan utsträckning att det finns skäl att reglera detta genom lag.

Enligt paragrafens 1 mom. skall den egendom som dömts förverkad till staten värderas innan verkställighetsåtgärder vidtas om avgörandet som gäller förverkande av egendomen inte har vunnit laga kraft eller om saken gäller tredje mans rätt, och om det inte i någotdera fallet har nåtts överenskommelse om egendomens värde mellan den behöriga myndigheten och egendomens ägare eller tredje man.

Bestämmelsens användningsområde begränsas i praktiken närmast till de brådskan- åtgärder som avses i 39 § i lagförslaget. Det är fråga om en tredje mans rätt t.ex. då den förverkade egendomen inte ägs av gärningsmannen eller då någon har panträtt i egendomen. Förslaget till 44 § 2 mom. föreskriver att egendomen skall värderas även då den som dömts till förverkandepåföljden har avlidit och verkställigheten fortskrider p.g.a. behovet av brådskan- åtgärder. Den myndighet som avses i 1 mom. är den myndighet som enligt 42 § 1 mom. i lagförslaget har rätt att besluta om att egendomen tas i bruk, säljs eller förstörs.

Om värderingsförfarandet bestäms för närvarande närmare i 26 § förordningen om verkställighet av bötesstraff. Enligt 2 mom. skall förfarandet fortfarande regleras genom förordning. Syftet är att behålla det gällande värderingsförfarandet i stora drag. Värderingen görs av en person som utses till uppgiften av den myndighet som i övrigt beslutar om verkställigheten. Värderingen görs i enlighet med inrikesministeriets anvisningar.

44 §. *Inverkan av att den som dömts till en förverkandepåföljd avlider.* Paragrafen skall reglera dels avbrytande av verkställigheten när egendom har tagits om hand av staten efter att den som dömts till förverkandepåföljden har avlidit, dels förutsättningarna för att fortsätta en avbruten verkställighet. En liknande reglering finns i 23 a § lagen om

verkställighet av bötesstraff som grundar sig på 8 kap. 15 § 2 mom. strafflagen.

Regeringen har lämnat en ny proposition till riksdagen om en revidering av bestämmelserna om straffrättslig preskription (RP 45/2001 rd). Framställningen gäller också 8 kap. 15 § 2 mom. strafflagen som i framställningen motsvaras av 8 kap. 16 § 2 mom. strafflagen. Till denna del har revideringen av bestämmelserna om straffrättslig preskription således inte någon inverkan i sak på revideringen av bötesverkställigheten.

Strafflagens 8 kap. 15 § 2 mom. föreskriver att förverkandepåföljden riktas mot den dömdas dödsbo efter att den dömda har avlidit. En delägare i dödsboet har rätt att ta upp frågan om verkställigheten av förverkandepåföljden, såsom uppenbart oskälig, skall förfalla vid den domstol som avgjort målet i första instans. Tidsfristen är tre månader från det att dödsboets egendom har utmätts eller tagits om hand av staten. I det föreslagna nya 8 kap. 16 § 2 mom. krävs endast oskälighet som grund för att verkställigheten skall förfalla. Det krävs sålunda inte att förverkandet är uppenbart oskäligt.

Verkställigheten skall enligt 23 a § 1 mom. lagen om verkställighet av bötesstraff avbrytas efter en utmätning eller ett omhändertagande av staten enligt strafflagens 8 kap. 15 § 2 mom. Verkställigheten skall fortsätta, om utmätningssmannen inte inom fyra månader räknat från utmätningen eller omhändertagandet av egendomen får ett intyg över att frågan om huruvida verkställigheten skall förfalla förts till avgörande av den behöriga underrätten eller om en ansökan om att verkställigheten skall förfalla har förkastats och avgörandet har vunnit laga kraft. I 23 a § 2 mom. lagen om verkställighet av bötesstraff bestäms att verkställigheten skall fortsätta efter att egendomen har värderats om den utmätta eller omhändertagna egendomen är av den beskaffenhet som sägs i 22 § (lätt förskäms, snart förstörs eller hastigt går ner i värde, eller att dess omvårdnad är synnerligen kostsam) eller om särskilda skäl annars förutsätter det.

Egendomen kommer inte längre att utmätas när polisen övertar skötseln av verkställigheten. Paragrafens 1 mom. skall reglera endast de fall där polisen tar i sin besittning dödsbo-

ets egendom som dömts förverkad till staten efter att den som dömts till förverkandepåföljden har avlidit. Uttrycket omhändertar har inte här samma betydelse som överta i statens räkning i gällande lag om bötesverkställighet. I gällande lag menas att staten tar egendomen i bruk. I förslaget avses en åtgärd som motsvarar det beslagt som inte gjorts. Först därefter beslutas om egendomen skall tas i statens bruk, om den skall säljas eller förstöras i enlighet med den behöriga myndighetens anvisningar.

Förutsättningarna för en fortsatt verkställighet i 1 mom. är likalydande som i 23 a § lagen om verkställighet av bötesstraff. Ett intyg över att ärendet har förts till tingsrätten för avgörande skall dock lämnas till polisinstans i det häradsområde som verkställer förverkandepåföljden.

2 mom. skall i överensstämmelse med gällande lag reglera behovet av brådskande åtgärder och deras inverkan på en fortsatt verkställighet. Om den egendom som omhändertagits är sådan som anges i 39 § skall verkställigheten utan hinder av 1 mom. fortsätta efter att egendomen värderats. Egendomen skall värderas på det sätt som föreskrivs i 43 § och närmare bestäms i statsrådets förordning.

Man kan däremot inte, i motsats till gällande lag, anse att det finns anledning att föreskriva att verkställigheten skall kunna fortsätta om särskilda skäl annars kräver det. Det kan inte anses finnas skäl till beslut i brådskande ordning när egendomen är i polisens besittning och när den inte är sådan som anges i 39 §.

45 §. *Förkastande av ett yrkande på en förverkandepåföljd.* Paragrafen skall reglera återställande av egendom som dömts förverkad när en domstol med en lagakraftvunnen dom har förkastat ett yrkande på förverkandepåföljden eller den ersättning som skall betalas i stället för att egendomen återställs. Med undantag för rättsforum motsvarar bestämmelsen 27 § förordningen om verkställighet av bötesstraff. Den som ursprungligen dömts till förverkandepåföljden har ett rättsskyddsbehov som medför att det finns skäl att reglera frågan genom lag.

Enligt 1 mom. skall egendomen på begäran återställas till ägaren eller till den som annars

har rätt till egendomen om en domstol genom en lagakraftvunnen dom har förkastat ett yrkande på att egendomen skall dömas förverkad. Personen i fråga har rätt att få ersättning för egendomen om det inte längre är möjligt att återställa den på grund av en verkställighetsåtgärd eller någon annan omständighet. På skriftlig ansökan fastställer Rättsregistercentralen ersättningen på basis av en värdering enligt 43 § och betalar ut den till den som saken gäller.

I praktiken handlar 1 mom. om fullföljdsdomstolens dom. Återställandet sker efter att den som är berättigad till föremålet eller någon annan riktat en begäran i fri form till den myndighet som har föremålet i sin besittning. Förutom ägaren kan t.ex. en panthavare ha rätt att få föremålet i sin besittning. Personen i fråga kan ha rätt att få ersättning för skada som verkställigheten av förverkandepåföljden har orsakat honom eller henne, utöver ersättning för själva föremålet.

Rättsregistercentralen fastställer i 1 mom. avsedd ersättning på basis av en värdering enligt 43 § efter att ha fått en skriftlig ansökan. Rättsregistercentralen betalar också ut ersättningen till personen i fråga, till skillnad från 27 § 2 mom. förordningen om verkställighet av bötesstraff enligt vilken länsstyrelsen är den myndighet som sköter utbetalningen. Ersättning skall sökas skriftligt och den skriftliga ansökan skall innehålla de uppgifter som behövs för att fastställa ersättningen. I praktiken bestäms den ersättning som Rättsregistercentralen fastställer i hög grad av den värdering som avses i lagförslagens 43 §. Man kan emellertid avvika från denna värdering om det under behandlingen av ersättningsärendet framkommer omständigheter som man inte har uppmärksammat vid värderingen. Rättsregistercentralen skall med anledning av ansökan fatta ett beslut enligt 23 och 24 § lagen om förvaltningsförfarande. Rättsregistercentralen skall ge sökanden anvisningar om hur han eller hon för ärendet till behandling av tingsrätten, i det fall att sökanden är missnöjd med Rättsregistercentralens beslut.

Enligt 2 mom. skall den som är missnöjd med ett beslut om ersättning ha rätt att föra talan vid tingsrätten på kändens hemort eller vid Helsingfors tingsrätt. Talan skall vid

äventyr förlust av talan anhängiggöras inom sex månader efter att den ersättning som Rättsregistercentralen fastställt har betalats till den som saken gäller. Staten är svarande i målet och företräds av Rättsregistercentralen.

Talan skall väckas och behandlas vid tingsrätten i den ordning som gäller för tvistemål. Rättsforum i ett mål som en enskild person driver mot staten skall, med hänsyn till kändens intressen, vara tingsrätten på hans eller hennes hemort. Alternativt kan målet behandlas vid Helsingfors tingsrätt, exempelvis då kändens inte har hemort i Finland. Att statens talan förs av Rättsregistercentralen är naturligt, eftersom Rättsregistercentralen sköter om verkställigheten av förverkandepåföljden.

5 kap. Bötesregister

46 §. *Ändamålet med bötesregistret och behandlingen av registeruppgifterna.* Uppgifterna i myndigheternas meddelanden i verkställighetsärenden samlas i Rättsregistercentralens saköresregister enligt 8 b § förordningen om verkställighet av bötesstraff. Nämda förordning innehåller även bestämmelser i 57 a och 64 § om uppgifter som hänför sig till verkställigheten och som skall antecknas i saköresregistret.

Saköresregistret är i praktiken det på automatisk databehandling grundade indrivningssystem som Rättsregistercentralen upprätthåller för den praktiska verkställighetsverksamheten. På datateknik grundar sig även Rättsregistercentralens efterlysnings- och fordringsregister, som är ett meddelanderegister för vissa åtgärder enligt lagen och förordningen om verkställighet av bötesstraff. Rättsregistercentralen upprätthåller vidare adb-tillämpningarna för förvandlingsstraff, ordningsbot och brottsskador samt straffordersystemet för verkställigheten av de åtgärder som dessa benämningar står för. Uppgifterna i de differentierade adb-tillämpningarna och straffordersystemet har som syfte att effektivisera verkställigheten och de motsvarar till väsentliga delar uppgifterna i indrivningssystemet. I indrivningssystemet samlas dels uppgifter om de påföljder som skall verkställas i den ordning som lagen om verkställighet av bötesstraff föreskriver, dels uppgifter om

verkställighetsåtgärderna. Systemet utnyttjas när man skickar betalningsuppsmaningar till betalningsskyldiga personer, utsökningsansökningar med återkallelser och rättelser till utmätningsmännen samt för utskrifter av meddelanden, listor och rapporter för Rättsregistercentralens eget bruk.

Rättsregistercentralen har haft som mål att ta i bruk ett nytt datasystem, RASJA, från början av 2002. Systemet, som grundar sig på automatisk databehandling, skall ersätta indrivningssystemet. Också till det nya datasystemet skall uppgifterna i regel överföras datatekniskt från andra system. Verkställighetsuppgifter kan tas emot och registreras dagligen. Systemet skall även ha en datateknisk koppling till utsökningens datasystem ULJAS. I och med att det nya verkställighetssystemet tas i bruk skall Rättsregistercentralens verkställighetsregister ändras så, att indrivningsregistret, efterlysnings- och fordringsregistret och uppgifterna i tillämpningen för förvandlingsstraff utgör en helhet. Utanför denna helhet står strafforder- och ordningsbotssystemen samt tillämpningen för brottsskador. De kvarstår i differentierad form. De nämnda delarna; helheten, systemen och tillämpningen utgör ett nytt register, bötesregister. De innehåller tillsammans de uppgifter som behövs för verkställigheten. Som det ser ut nu kommer ibruktagandet av det nya verkställighetssystemet att försenas.

En anmärkningsvärd del av uppgifterna i indrivningssystemet och det kommande RASJA-systemet lagras datatekniskt i registret genom meddelanden om avgöranden, som skall verkställas, som myndigheterna skickar in samt meddelanden från utmätningsmännen via utsökningens system för automatisk databehandling. En del av meddelandena om avgöranden kommer likväl skriftligt till Rättsregistercentralen, varvid uppgifterna lagras i systemet hos Rättsregistercentralen. Den kvantitativt mest betydande delen av sådana meddelanden är meddelanden om strafforder och ordningsbotsförelägganden.

Innehållet i myndigheternas avgörande-meddelanden och det sätt på vilket de överförs regleras av 1 kap. förordningen om verkställighet av bötesstraff, 8 § 1 mom. förordningen om strafforderförfarande (1026/1993), 3 och 4 § ordningsbotsförord-

ningen (606/1983) samt 22 § militära disciplinförordningen (969/1983). För nordiska domars vidkommande och deras verkställighet finns närmare bestämmelser i förordningen angående verkställighet av lagen om samarbete mellan Finland och de övriga nordiska länderna vid verkställighet av domar i brottmål (620/1964). Därtill har justitieministeriet utfärdat ett beslut den 1 april 1992 om meddelanden som gäller de allmänna underrätternas och hovrätternas avgöranden (278/1992).

I lagförslaget är utgångspunkten den, att myndigheterna fortfarande skall meddela Rättsregistercentralen sina avgöranden och verkställighetsåtgärder på det sätt som bestäms i förordning. Justitieministeriet har befogenhet att utfärda närmare bestämmelser om det tekniska genomförandet av lagringen av de uppgifter som behövs för verkställigheten. De ovan nämnda preciserande och kompletterande specialbestämmelserna om verkställighetsmeddelanden ändras inte.

Vid verkställigheten av böter och andra påföljder som skall verkställas i den ordning lagförslaget föreskriver kommer man i kontakt med fysiska personers privatliv och känsliga personuppgifter som hänger ihop med det. Skyddet för privatlivet regleras i 10 § 1 mom. grundlagen enligt vilken närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter skall utfärdas genom lag. Den allmänna lag som gäller behandlingen av personuppgifter är personuppgiftslagen, som grundar sig på den tidigare personregisterlagen (471/1987) samt Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter, nedan datasekretessdirektivet.

Å andra sidan handlar verkställigheten av böter om sådan myndighetsverksamhet som har offentlighetsprincipen i 12 § 2 mom. grundlagen och 1 § 1 mom. lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet som utgångspunkt. Ett uttryck för offentlighetsprincipen är rätten att på begäran få uppgifter om och från myndighetshandlingar. Denna rättighet kan likväl begränsas genom lag. Med stöd av 8 § 4 mom. personuppgiftslagen regleras utlämnande av personuppgifter ur myndigheternas personregister av lagen om

offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Rättsregistercentralens nya verkställighets-system och de skilt förda strafforderssystemet, ordningsbotssystemet och brottsskadetillämpningen bildar tillsammans en informationsmassa med personuppgifter och därmed ett personregister som p.g.a. datasekretessen kräver en reglering på lagnivå. Personuppgiftslagen i allmänhet och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet vad avkommer på att lämna ut uppgifter räcker inte som reglering av de frågor som hänför sig till bötesregistrets särdrag. Specialbestämmelserna om bötesregistret föreslås införda i 5 kap. i den nya lagen om verkställighet av bötesstraff.

Ändamålet med bötesregistret och regler om behandlingen av registeruppgifterna ingår i den föreslagna lagens 46 §. Enligt 1 mom. upprätthåller Rättsregistercentralen som registeransvarig ett bötesregister som förs och används för verkställighet av ärenden som skall verkställas i den ordning som föreskrivs i den föreslagna lagen. Registrets nytt namn är bötesregister, som bättre än nuvarande namn motsvarar registrets användningsändamål och datainnehåll. Den registeransvarige ändras inte. Även användningsändamålet skall motsvara det nuvarande saköresregistrets, som används som ett hjälpmedel för verkställigheten av påföljder. Det nuvarande saköresregistret innehåller nämligen de uppgifter som behövs för att inleda verkställigheten och uppgifter om de åtgärder som vidtagits vid verkställigheten.

Saköresregistret används för närvarande även för utredning av en persons tillförlitlighet eller personliga lämplighet i enlighet med vad som särskilt bestäms i lag. Denna användning av registeruppgifter skall alltså vara möjlig enligt lagförslagets 50 § 2 mom., som även gör det möjligt att lämna ut uppgifter som är sekretessbelagda för andra ändamål. I 50 § 2 mom. bestäms att Rättsregistercentralen trots sekretessen på begäran får lämna ut uppgifter till dem vilkas rätt att få nämnda uppgifter särskilt regleras genom lag.

Bötesregistret innehåller känsliga och sekretessbelagda uppgifter. Därför bestäms i 2 mom. att Rättsregistercentralens tjänstemän skall ha rätt att behandla uppgifter i bötesre-

gistret till den del det behövs för skötseln av deras tjänsteåligganden. Varje tjänsteman skall ha en användningsrätt som begränsar sig till skötseln av de egna tjänsteåliggandena. Detta går att förverkliga exempelvis genom användaridentifikationer och lösenord. Därtill skall det vara möjligt att datatekniskt utreda vilka personer som har behandlat uppgifter i bötesregistret. På detta sätt kan man övervaka att behandlingen av uppgifterna då tjänsteåliggandena sköts sker i enlighet med lag.

Paragrafens 3 mom. skall konstatera att personuppgiftslagen tillämpas på behandlingen av uppgifter i bötesregistret och att lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet tillämpas på att lämna ut uppgifter, om inte något annat bestäms nedan i den föreslagna lagen. De föreslagna bestämmelserna går före bestämmelserna i de nämnda allmänna lagarna. Enligt 8 § 4 mom. personuppgiftslagen lämnas uppgifter ut från bötesregistret i enlighet med lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Enligt 3 § 2 punkten personuppgiftslagen omfattar behandlingen av personuppgifter insamling, registrering, organisering, användning, översändande, utlämnande, lagring, ändring, samkörning, blockering, utplåning och förstöring av personuppgifter samt andra åtgärder som vidtas i fråga om personuppgifterna. Enligt 8 § 1 mom. 4 punkten i personuppgiftslagen får personuppgifter behandlas endast bl.a. då det bestämts om behandlingen i lag eller om behandlingen föranleds av en uppgift eller förpliktelse som anvisas den registeransvarige i lag eller som påförts denna med stöd av lag. Denna förutsättning uppfylls på grundval av såväl i 1 § 2 mom. lagen om rättsregistercentralen som i bestämmelserna i detta lagförslag.

Viktiga bestämmelser i 2 kap. personuppgiftslagen för både den registeransvarige och den registrerade är 5 § om den registeransvariges aktsamhetsplikt, 8 § om de allmänna förutsättningarna för behandling av personuppgifter som redan tidigare har nämnts, och 9 § om principerna för uppgifternas art, vilka kräver att uppgifterna är behövliga och befria. Särskilt 9 § har betydelse vid bedömningen av ett eventuellt skadeståndsansvar p.g.a. 49 § i lagförslaget. Uppgifternas be-

hövlighet skall styras närmare med lagförslagets 47 § om bötesregistrets uppgifter.

Personuppgiftslagens 3 kap. reglerar känsliga uppgifter och personbeteckningar. Enligt 11 § 3 punkten personuppgiftslagen är uppgifter om en brottslig gärning eller ett straff eller någon annan påföljd för ett brott känsliga. Lagens 12 § 5 punkt tillåter en sådan behandling av känsliga uppgifter som regleras i lag eller som föranleds av en uppgift som direkt har ålagts den registeransvarige i lag. 13 § personuppgiftslagen reglerar behandlingen av personbeteckningar, vilken är tillåten bl.a. för att utföra en i lag angiven uppgift. Den föreslagna lagens 50 och 51 § skall innehålla en närmare reglering av hemlighållandet av uppgifter som har samband med ett brott eller en straffrättslig påföljd och utlämnandet av dessa och andra uppgifter i bötesregistret. Utlämnandet av uppgifter regleras av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet utom till den del det gäller förutsättningarna för att lämna ut sekretessbelagda uppgifter. I övrigt bestäms behandlingen av personuppgifter av personuppgiftslagen.

Den registrerades rättigheter och datasäkerheten, förvaringen av uppgifterna, anmälan till dataombudsmannen samt styrningen och övervakningen av behandlingen av personuppgifter regleras av 6 – 9 kap. personuppgiftslagen. Enligt 24 § 2 mom. 3 punkten behöver den registrerade inte informeras om behandlingen av uppgifterna eftersom det för bötesregistrets del är en verksamhet som regleras i lag. Utplåningen av uppgifter ur bötesregistret skall regleras skilt i den föreslagna lagens 52 §. Lagförslagets 49 § skall reglera Rättsregistercentralens ansvar för att de lagrade uppgifterna är felfria och för att användningen av registret är laglig. På rättigheterna för den som registrerats i saköresregistret tillämpas dessutom 12 § lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Paragrafen reglerar rätten att få ut uppgifter ur en handling som gäller en själv.

47 §. *Uppgifterna i bötesregistret.* I denna paragrafs 1 mom. regleras vilka uppgifter som skall lagras i bötesregistret. Registret får innehålla uppgifter som lämnats från andra myndigheter och som lagrats av Rättsregistercentralen själv om de är behövliga på det sätt som 9 § 1 mom. personuppgiftslagen fö-

reskriver och uttryckligen nödvändiga för just verkställighetens skötsel. Sådana uppgifter är åtminstone identifieringsuppgifter och kontaktinformation, inklusive personbeteckning, beträffande den person som är föremål för påföljden, också personbeteckningen, samt uppgifter om påföljdens art och belopp, de verkställighetsåtgärder som vidtagits samt tidpunkten för dem, de influtna beloppen samt hinder för verkställigheten. Med hinder för verkställigheten avses att den betalningsskyldiges vistelseort är okänd eller att den betalningsskyldige är medellös, vilket framgått vid indrivningen. Bötesregistret får även innehålla övriga uppgifter som är behövliga för utförande av verkställighetsuppdrag.

Enligt 2 mom. skall justitieministeriet utfärda närmare föreskrifter om tekniken vid registreringen av uppgifter. Justitieministeriets bestämmelser kan först och främst gälla hur den information som behövs för verkställigheten förmedlas till Rättsregistercentralen. Detta regleras för närvarande delvis av justitieministeriets beslut den 1 april 1992 om meddelanden som gäller de allmänna underrätternas och hovrätternas avgöranden. Ministeriet kan också föreskriva om vilken typ av uppgifter som skall antecknas i myndighetens verkställighetsmeddelande och i vilken ordning uppgifterna antecknas. Justitieministeriets befogenhet skall även omfatta regleringen av den tekniska lagringen av uppgifter som direkt förs in i bötesregistret.

48 §. *Den registeransvariges rätt att få uppgifter.* Paragrafen skall motsvara gällande 8 b § i förordningen om verkställighet av bötesstraff. I allmänhet framgår de nödvändiga personuppgifterna redan av myndigheternas meddelanden om avgöranden. P.g.a. felaktigheter och brister samt ändringar i dessa uppgifter kräver verkställighetens effektivitet emellertid att den registeransvarige har rätt att få vissa uppgifter om en fysisk person ur Centrala befolkningsregistret. Det gäller uppgifter om en fysisk persons namn, personbeteckning, adress och död samt andra motsvarande uppgifter som behövs för verkställigheten och har samband med att personen i fråga skall kunna påträffas. Andra motsvarande uppgifter är t.ex. uppgifter som behövs för att få tag på den registrerades närmast anhöriga om man genom denna kan få

upplysningar om den registrerade. För att kunna verkställa samfundsbot och andra påföljder som en juridisk person har dömts till skall Rättsregistercentralen ha möjlighet att få motsvarande uppgifter om juridiska personer från de register där de lagrats.

49 §. *Ansvar för de uppgifter som registreras i bötesregistret.* Rättsregistercentralen skall enligt denna paragraf ansvara för att de uppgifter som registreras i bötesregistret är felfria och att användningen av registret är laglig. Den registeransvarige är skyldig att ersätta ekonomisk skada och annan skada som orsakats den registrerade eller någon annan vid sådan behandling av uppgifter som har samband med oriktiga uppgifter eller av annan lagstridig behandling av uppgifter som registrerats i bötesregistret. Skadeståndslagen (412/1974) tillämpas såsom föreskrivs i 47 § 2 mom. personuppgiftslagen. Det straffrättsliga ansvaret bestäms av 48 § personuppgiftslagen och för utlämnandet av uppgifter av 35 § lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

På grundval av myndigheternas meddelanden lagras en betydande mängd uppgifter i bötesregistret utan att Rättsregistercentralen deltar i lagringen och utan att Rättsregistercentralen i praktiken, trots aktsamhetsplikten, har möjlighet att kontrollera riktigheten av uppgifterna. Till uppgiften att föra bötesregistret anknyter dock en risk för fel som inte kan anses bero på vållande, men som kan orsaka betydande skada. En uppgift kan senare visa sig vara felaktig p.g.a. orsaker som ligger utanför den registeransvariges påverkansmöjligheter. Man kan inte från den skadelidandes synpunkt sett anse att det är skäligt att den skadelidande själv skall utreda vilken myndighet eller tjänsteman som deltagit i verkställigheten som orsakat den felaktiga uppgiften. Den som framställer ett ersättningsyrkande skall likväl kunna visa att han eller hon har lidit skada av att behandlingen av uppgifterna i bötesregistret har varit lagstridig.

Det är motiverat att Rättsregistercentralen i förhållande till den skadelidande bär ett skadeståndsansvar oberoende av vållande för att de uppgifter som lagrats i bötesregistret är felfria och att användningen av registret är laglig. Skadestånd kan yrkas direkt av Rätts-

registercentralen. Den skadelidande kan också rikta ett skadeståndsanspråk i enlighet med 4 och 6 kap. skadeståndslagen mot den som behandlat uppgifterna på ett olagligt sätt, om den skadelidande känner till dennas identitet på grundval av en brottsutredning och åtalsprövning eller andra orsaker.

Överensstämmande med artikel 23 i data-sekretessdirektivet och 47 § i personuppgiftslagen skall skadeståndsansvaret gälla alla skador producerats av olaglig behandling av uppgifter och även skada som träffat någon annan än den registrerade. Ansvaret täcker t.ex. allt lidande som orsakas en person p.g.a. olaglig hantering av uppgifterna.

Enligt 47 § 2 mom. personuppgiftslagen gäller i fråga om skadeståndsskyldighet i övrigt vad som bestäms i 2 kap. 2 och 3 §, 3 kap. 4 och 6 § samt 4, 6 och 7 kap. skadeståndslagen. En utgångspunkt är att skadeståndslagen är tillämplig till nämnda delar även när det gäller en lagstridig behandling av uppgifter i bötesregistret. I praktiken kan vissa bestämmelser inte tillämpas, t.ex. skadeståndsansvaret för en minderårig, sinnessjuk eller psykiskt efterbliven eller person vars själsverksamhet är rubbad (2 kap. 2 och 3 § skadeståndslagen), inte heller begränsningarna i statens skadeståndsansvar i 3 kap. 4 och 6 § skadeståndslagen.

Ansvarsfördelningen mellan Rättsregistercentralen och den tjänsteman som orsakat skadan samt ansvaret i förhållande till den skadelidande bestäms enligt 4 och 6 kap. skadeståndslagen. Med stöd av 6 kap. 1 § skadeståndslagen kan skadeståndet jämkas om den skadelidande har medverkat till skadan, t.ex. genom att ge en felaktig uppgift. I 7 kap. skadeståndslagen finns bestämmelser bl.a. om preskriptionstiden för rätten till skadestånd, laga domstol för behandling av ersättningsärendet och rätten att bli hörd vid rättegången.

50 §. *Hemlighållande och utlämnande av uppgifter som ingår i bötesregistret.* I 1 mom. skall föreskrivas att de uppgifter i bötesregistret som har samband med ett brott eller en straffrättslig påföljd skall hållas hemliga. Vid behandlingen av nämnda uppgifter skall den registeransvarige iaktta särskild omsorg samt säkerställa en tillräcklig teknisk och organisatorisk skyddsnivå för registret.

Grunden för sekretessen är att personuppgifter som hänför sig till ett brott är känsliga. Behovet av datasekretess uttrycks i övrigt bl.a. i 11 § personuppgiftslagen (förbud mot behandling av känsliga personuppgifter), artikel 8 punkt 5 i datasekretessdirektivet (behandling av uppgifter som hänför sig till ett brott skall i regel ske under övervakning av en offentlig myndighet), 24 § 28 punkten lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (hemlighållande av en uppgift som gäller en dömd) och 3 § straffregisterlagen (770/1993; hemlighållande av uppgifter i straffregistret). Datasekretessen i personuppgiftslagen och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet gäller inte juridiska personer. Likväl skall uppgifter om samfundsbot hållas hemliga t.ex. med stöd av 2 och 3 § straffregisterlagen.

Omnämmandet av sekretessen i denna paragraf sker för att understryka denna skyldighet. Regleringen motsvarar till denna del 3 § straffregisterlagen. Den sekretess som gäller utlämnande av personuppgifter avviker från 24 § 28 punkten lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. 2 mom. skall också innehålla en tidsbegränsning av rätten att lämna ut uppgifter.

I samband med en ändring av straffregisterlagen omfattade man en sådan lösning att uppgifterna om samfundsbot för juridiska personer skall hållas hemliga. Med hänsyn till datasekretessregleringens enhetlighet är det inte möjligt att avvika från denna lösning. Även om uppgifter om juridiska personer inte i övrigt har samma skydd som personuppgifter finns det inte i praktiken skäl att lösgöra dem från sekretessbelagda uppgifter om brott och straffpåföljder i övrigt eftersom antalet fall är litet. Sålunda skall sekretessen i 1 mom. i sin helhet gälla även juridiska personer.

Enligt 1 mom. skall uppgifter om ett brott och en straffrättslig påföljd hållas hemliga. De uppgifter som här är sekretessbelagda motsvarar de uppgifter för vilka ett behandlingsförbud gäller enligt 11 § 3 mom. personuppgiftslagen. De straffrättsliga påföljder som kommer i fråga är straffen och, för tilläggsstraffens del, förverkandepåföljderna. Likaså skall en uppgift om en avgift som enligt militära disciplinlagen har bestämts i stället för

ett disciplinstraff hållas hemlig eftersom den grundar sig på ett brott. Även uppgifterna om övriga påföljder enligt lagförslagets 1 § skall hemlighållas om det framgår av dessa uppgifter att den registrerade gjort sig skyldig till ett brott.

I denna bestämmelse om sekretess finns ingen sådan prövningsrätt i fråga om rätten att lämna ut uppgifter som det finns i 24 § 28 punkten lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Enligt sist nämnda bestämmelse skall en handling hållas hemlig om det inte är uppenbart att utlämnandet av uppgifter inte äventyrar personens framtida utkomst, anpassning i samhället eller säkerhet, och om det finns grundad anledning att lämna ut uppgiften. Till denna del överensstämmer regleringen av bötesregistret med de principer som omfattats i straffregisterlagen.

Som utgångspunkt hindrar den absoluta sekretessen inte att sekretessbelagda uppgifter i bötesregistret behandlas när verkställighetsuppgifterna sköts enligt 12 § 5 punkten personuppgiftslagen. Därtill kan dessa uppgifter lämnas ut på det sätt som föreslås i paragrafens 2 och 3 mom.

Uppgifter som hänför sig till ett brott och en straffrättslig påföljd är känsliga och därför sekretessbelagda och av den orsaken skall den registeransvarige särskilt sörja för att behandlingen av uppgifterna sker i enlighet med lag. För att uppnå detta syfte skall de tekniska lösningarna förverkligas med sikte på det särskilda kravet på skydd och säkerhet. För att uppgifterna skall skyddas på ett korrekt sätt skall den registeransvarige sörja för att de tjänstemän som behandlar personuppgifter får utbildning för det och utbildningen skall omfatta skolning i den tekniska användningen av datasystemet utöver principerna för behandlingen av personuppgifter.

Paragrafens 2 mom. föreskriver att Rättsregistercentralen trots sekretessen på begäran får lämna ut uppgifter till dem vilkas rätt att få nämnda uppgifter regleras särskilt genom lag. Uppgifter får inte lämnas ut efter att tre år förflutit från det att en lagakraftvunnen dom eller något annat slutligt myndighetsavgörande har avkunnats eller meddelats.

Lagstiftningen innehåller för närvarande talrika bestämmelser som ger rätt till eller som har tolkats så att de ger rätt till att få ut

sekretessbelagda uppgifter ur saköresregistret. På grundval av nämnda bestämmelser används uppgifterna i saköresregistret till det främsta ändamålet, verkställigheten, och utöver det för andra ändamål såsom utredning och bedömning av en persons tillförlitlighet och personliga lämplighet.

De viktigaste bestämmelserna om att lämna ut uppgifter finns i 6 § 1 mom. 2 punkten lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten (1251/1995), 13 § lagen om tillståndsplikt för indrivningsverksamhet (517/1999), 17 § lagen om fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av hyreslägenheter och hyreslokaler (1075/2000), 4 § lagen om koncession för fordonsbesiktning (1099/1998), 1 § förordningen om koncession för järnvägsföretag (554/1997), 13 § 2 mom 1 punkten och 3 mom. 2 punkten lagen om polisens personregister (509/1995), 35 § polislagen (493/1995), 8 § 1 mom. 1 punkten lagen om utlänningsregistret (1270/1997), 29 § 2 mom. lagen om gränsbevakningsväsendet (320/1999), 28 § 1 mom 6 punkten tullagen och 9 § 2 mom. lagen om tillståndspliktig persontrafik på väg (343/1991).

Avsikten är inte att ändra eller bredda användningen av saköresregistret i samband med revideringen av bötesverkställigheten. Förutom för den informationsbehandling som hör till skötseln av verkställigheten skall sekretessbelagda uppgifter alltså lämnas ut från bötesregistret i de fall som särskilt bestäms i lag. Den splittrade regleringen av rätten att lämna ut uppgifter och den oförutsebarhet som hänför sig till behovet av information i framtiden medför att den föreslagna lagen inte uttömmande kan föreskriva om vilka som är berättigade att få uppgifter ur bötesregistret, vilka uppgifter som kan lämnas ut och för vilka ändamål det kan ske.

Datasekretessen och den allmänna utformningen av hänvisningen till övrig lagstiftning ställer emellertid särskilda krav på bestämmelserna om att lämna ut uppgifter. Ett korrekt tryggnande av datasekretessen förutsätter främst att utlämnande av uppgifter regleras i lag. Bestämmelsen om att lämna ut uppgifter skall tillräckligt tydligt ange att rätten att få ut uppgifter uttryckligen gäller bötesregistrets uppgifter. Bestämmelsen skall även spe-

cificera vilka som är berättigade att få ut uppgifter, vilka uppgifter som kan lämnas ut och för vilka ändamål det kan ske.

Det kan inte anses skäligt att ett obetydligt bötesstraff under en lång tid kan påverka utredningar om och bedömningar av en persons tillförlitlighet och personliga lämplighet. Uppgifterna i bötesregistret har också som främsta syfte att betjäna verkställigheten, och det kan inte anses motiverat att förvara dem länge efter att verkställigheten avslutats. Dessa omständigheter har beaktats i 2 mom. som handlar om en absolut tidsgräns för utlämnande av uppgifter.

Den föreslagna tiden om tre år är något kortare än tiden i 10 § 1 mom. 1 punkten straffregisterlagen för avförande av uppgifter, vilken är fem år. Den föreslagna tre års tiden motsvarar dock tidsgränsen i vissa andra gällande bestämmelser om att lämna ut uppgifter. Eftersom den största delen av bestämmelserna om att lämna ut uppgifter inte har någon tidsgräns innebär den föreslagna regleringen en skärpning av förutsättningarna för att lämna ut information. Tidsgränsen för att lämna ut uppgifter är absolut och tillämpas oberoende av vad som bestäms i de gällande bestämmelserna om att lämna ut uppgifter. Tidsgränsen har betydelse för utplåningen av uppgifter, vilket har beaktats i 52 § 2 mom. i lagförslaget.

Tiden om tre år räknas från det att en laga kraftvunnen dom eller ett annat slutligt myndighetsavgörande (t.ex. en strafforder eller ett ordningsbotsföreläggande) har meddelats eller givits. I det fall att rätten till information bottnar i någon specialbestämmelse kan uppgifter lämnas ut redan före ärendet har avgjorts slutligt om det vid det tillfället finns uppgifter i bötesregistret. Så är fallet t.ex. för en hovrättsdom som inte vunnit laga kraft, men är verkställbar.

Enligt paragrafens 3 mom. skall Rättsregistercentralen dessutom få lämna ut sekretessbelagda uppgifter för skötseln av verkställighetsuppdrag enligt den föreslagna lagen till utskötnings-, polis- och fängvårdsmyndigheterna samt till enligt 25 § 1 mom. stämningsberättigade tjänstemän. Bestämmelsen preciserar en utmätningmans rätt till information enligt 3 kap 34 f § utskötningslagen så att denna rätt omfattar även sekretessbelagda

uppgifter i bötesregistret. För andra än sekretessbelagda uppgifters del gäller de allmänna förutsättningarna för behandlingen av personuppgifter i 8 § personuppgiftslagen.

51 §. *Förfarandet vid utlämnande av uppgifter ur bötesregistret.* Enligt 1 mom. skall uppgifter i bötesregistret lämnas ut i form av ett registerutdrag som innehåller alla de uppgifter som den som begärt dem har rätt att få. Uppgifterna kan lämnas ut även genom användning av en teknisk anslutning.

Ett utdrag ur bötesregistret skrivs ut från datasystemet eller överförs genom en teknisk anslutning till den som begärt uppgifterna, om en sådan teknisk anslutning finns mellan denna och Rättsregistercentralen. De tekniska lösningarna bakom bötesregistret säkerställer att man har möjlighet att från utdraget sälla bort uppgifter som den som begärt information inte har rätt att få. Utnyttjandet av en teknisk anslutning innebär att den registeransvarige särskilt skall säkerställa att ett sådant förfaringssätt skapas som säkerställer datasekretessen. Uppgifterna får inte spridas till mottagare som inte har rätt att få just dessa uppgifter ur bötesregistret.

I paragrafens 2 mom. finns en preciserande bestämmelse. Om inga sådana uppgifter som avses 1 mom. har registrerats beträffande den som begäran gäller skall utdraget ur bötesregistret innehålla en upplysning om detta. Regleringen motsvarar 5 § 1 mom. straffregisterlagen till denna del.

I enlighet med hänvisningen i 8 § 4 mom. personuppgiftslagen skall förfarandet för att lämna ut uppgifter i övrigt regleras av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Viktiga bestämmelser i denna lag är 13 och 14 § om begäran att få ut en handling och ett bifallande beslut i den saken.

52 §. *Utplåning av uppgifter ur bötesregistret.* Paragrafen skall reglera tidpunkten för utplåning av uppgifter i bötesregistret. Utgångspunkten i 1 mom. är att uppgifterna i bötesregistret skall utplånas inom ett år efter att verkställigheten av den i den föreslagna lagen avsedda påföljd som uppgifterna hänförs till har slutförts. Verkställigheten slutförs med att fordran betalas, egendom som dömts förverkad tas i bruk, säljs eller förstörs, med att man avstår från verkställighet av en fordran, att den till förvandlingsstraff

dömda förpassas till fängelset, preskription, benådning eller i vissa fall med att den som dömts till påföljden avlider. Efter att verkställigheten har avslutats behöver man göra vissa korrigeringar, varför en omedelbar utplåning av uppgifterna inte är möjlig i praktiken.

Paragrafens 2 mom. föreskriver att uppgifter som har samband med ett brott eller en straffrättslig påföljd, dvs. sekretessbelagd information, likväl skall bevaras tre år från den dag en lagakraftvunnen dom eller något annat slutligt myndighetsavgörande som utgör grund för uppgifterna har avkunnats eller meddelats. Denna skyldighet att förvara uppgifterna i tre år hänförs till 50 § 2 mom. och dess begränsning i tid av möjligheten att ge ut uppgifter. Även om uppgifterna i fråga i enlighet med 1 mom. skall utplånas tidigare, skall de förvaras med stöd av 2 mom. tills tidsgränsen på tre år är nådd.

Uppgifterna skall utplånas så fort som möjligt efter att verkställigheten har slutförts eller tidsgränsen i 2 mom. är uppnådd.

6 kap. Särskilda bestämmelser

53 §. *Domstolsförfarandet vid självindrivning.* Paragrafen skall reglera det sätt på vilket en statlig myndighets självindrivning skall beaktas i domstolsbehandlingen av ett brottmål. Med undantag för vissa preciseringar och tillägg svarar bestämmelsen mot 65 § förordningen om verkställighet av bötesstraff. Brister som har framkommit i praxis är bakgrunden till detta förslag att understryka förfaringssätten genom att reglera dem i lag.

Enligt paragrafens 1 mom. skall en statlig myndighet, som övertar skötseln av indrivningen i fråga om ett skadestånd eller en ersättning för rättegångskostnader som döms ut till myndigheten, innan rättegången avslutas på lämpligt sätt anmäla det till den domstol som behandlar brottmål i första instans. Om ersättningsyrkandet förkastas i en lägre instans kan anmälan göras till fullföljdsdomstolen. Anmälan kan inte göras senare.

Enligt 3 § 2 mom. i lagförslaget kan självindrivningen gälla skadestånd eller ersättning för rättegångskostnader som döms till staten. Självindrivning avser att indriv-

ningen sker utan medverkan av Rättsregistercentralen, dvs. att myndigheten själv söker utsökning och att utmätningsmannen redovisar den betalningsskyldiges betalningar direkt till myndigheten. Bestämmelserna i 2 kap. om Rättsregistercentralen tillämpas på myndigheten med undantag för bestämmelserna om efterlysning. Den myndighet som sköter självindrivningen ger den betalningsskyldige tillfälle att betala, skickar betalningsuppsatningar och beslutar om att bevilja betalningstid och att avstå från verkställighet.

Självindrivningen skall anmälas i samband med att ersättningsanspråket framställs vid den domstol som behandlar brottmålet i första instans. Detta skall ske senast vid huvudförhandlingen. Anmälan kan ske i en skrivelse då domstolen berett tillfälle till det eller vid domstolens sammanträde. I samband med att ett ersättningsanspråk framställs i ett besvär kan myndigheten även framställa en anmälan om självindrivning till fullföljdsdomstolen.

En anmälan om självindrivning kan inte framställas efter att domstolsbehandlingen enligt 1 mom. har avslutats. En sådan möjlighet skulle inte fungera i praktiken eftersom det domslut som utgör grunden för indrivning genom utsökning i så fall inte innehåller ett omnämnande om självindrivningen. Även i övrigt skulle en självindrivning som besluts och inleds senare vara ägnat att röra till verkställighetssystemet.

Enligt paragrafens 2 mom. skall domstolen vid behov utreda om den myndighet som för statens talan i rättegången driver in ersättningen själv och i sitt avgörande nämna den anmälan om självindrivning som gjorts till domstolen.

I det fall att ombudet för den myndighet som för statens talan i rättegången inte då han eller hon framställer ersättningsanspråket uttryckligen meddelar om självindrivningen, skall domstolen ställa en fråga om det för den händelse att anmälan inte gjorts p.g.a. ouppmärksamhet. Att indrivningen styrs till myndigheten i fråga förutsätter att självindrivningen nämns i tingsrättens domslut. Även själva ersättningen tilldöms myndigheten i fråga i dessa fall. Informationen förmedlas till Rättsregistercentralen via överföringen av

domslutet och myndigheten kan själv söka utsökning.

54 §. *Närmare bestämmelser.* Paragrafens 1 mom. skall innehålla ett bemyndigande att utfärda närmare bestämmelser genom förordning till den del bemyndiganden inte givits ovan i lagen. Bestämmelser med bemyndiganden att ge närmare bestämmelser genom förordning finns i 4 § (meddelanden om verkställighet), 11 § (uppgifter som skall lämnas till en betalningsskyldig), 12 § (deponering och redovisning av en betalning), 21 § (avstående från verkställighet), 22 § (återbetalning och räntebetalning som inte verkställs), 27 § (uppgifter som skall lämnas i samband med stämning), 30 § (förmedling av uppgifter i ett ärende som gäller bestämmande av förvandlingsstraff), 32 § (meddelanden om domstolsavgöranden i ärenden om förvandlingsstraff), 41 § (ansökan om verkställighet av en förverkandepåföljd) och 43 § (värdering av egendom som dömts förverkad). Därtill finns i 47 § en bestämmelse om justitieministeriets rätt att ge närmare bestämmelser om tekniken vid registreringen av uppgifter i bötesregistret.

Enligt paragrafens 1 mom. skall närmare bestämmelser om myndigheternas ömsesidiga anmälningsplikt och utredning av ärenden samt diarieföring av och anmälan om verkställighetsåtgärder utfärdas genom en förordning av statsrådet. Detta gäller inte grunder för individens rättigheter och skyldigheter vilket förutsätter att saken regleras i lag. Å andra sidan har ärendena en sådan betydelse och art att de förutsätter en reglering av statsrådet och inte enbart av justitieministeriet.

Bestämmelserna om myndigheternas ömsesidiga anmälningsplikt kan beröra meddelanden om en betalning som hänför sig till bestämmandet av ett förvandlingsstraff, vilket måste understrykas p.g.a. det hot om frihetsberövande som hänför sig till saken. Åklagaren skall också meddela de hinder för bestämmande av förvandlingsstraff som han eller hon upptäckt till Rättsregistercentralen och utmätningsmannen. Detsamma gäller åklagarens beslut att avstå från att yrka bestämmande av förvandlingsstraff. Anmälningsplikten skall vidare gälla beviljande av uppskov med verkställigheten till den som dömts till förvandlingsstraff, den dömdas an-

komst till straffanstalten och en betalning som skett där, förmedlingen av Rättsregistercentralens meddelanden om avgöranden till justitiekanslern och information om benådning. Utredningen av ärendena medför att det är viktigt att de myndigheter som deltar i verkställigheten sinsemellan reder ut fel, oklarheter och brister. Till anmälningsplikten hör dessa myndigheters registrering av verkställighetsåtgärder, om vilket bestämmelser även skall utfärdas genom förordning. För närvarande föreskriver 45 och 46 § förordningen om bötesstraff om utmätningsmannens bokföring.

Enligt paragrafens 2 mom. skall justitieministeriet fastställa formulär för de blanketter som behövs vid verkställigheten.

7 kap. **Ikraftträdelsebestämmelser**

55 §. *Ikraftträdande.* En bestämmelse om ikraftträdandet har tagits in i lagförslagets 55 §. Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter att den godtagits och stadfästs. Genom den nya lagen om verkställighet av böter upphävs den gällande lagen om verkställighet av bötesstraff, 6 kap. lagen om verkställighet av straff samt förordningen om verkställighet av bötesstraff jämte ändringar. Paragrafen föreskriver vidare att åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

56 §. *Övergångsbestämmelser.* Revideringen av bötesverkställigheten innebär inte någon anmärkningsvärd ändring av myndigheternas uppgifter eller förfarandet i huvuddrag. Enligt 1 mom. skall således lagen tillämpas med nedan angivna undantag även på verkställighet av sådana påföljder som har blivit verkställbara innan lagen har trätt i kraft. Påföljdernas verkställbarhet regleras i 2 kap. i den föreslagna lagen.

I motsats till 9 § lagen om verkställighet av bötesstraff innehåller den nya lagen inte en vid undantagsrätt för gäldenären. Även sådan fast eller lös egendom som utgör nödvändig bostad för den bötfällda med make och egna eller makens barn och adoptivbarn för vilkas försörjning han eller hon svarar kan vara föremål för utmätning av böter. Av motiveringen till lagförslagets 9 § framgår att slo-

pandet av denna undantagsrätt inte i praktiken kan antas påverka verkställigheten. Det torde dock vara korrekt att i paragrafens 2 mom. reglera verkställigheten av böter som har blivit verkställbara innan denna lag har trätt i kraft så, att för sådana böter får en sådan bostad som avses i 9 § 1 mom. lagen om verkställighet av bötesstraff inte utmätas.

I paragrafens 3 mom. bestäms att en begäran om betalningstid som blivit anhängig innan denna lag träder i kraft skall behandlas av den myndighet som mottagit begäran, om myndigheten enligt de bestämmelser som gäller ikraftträdandet är behörig att avgöra ett ärende som gäller betalningstid. Bestämmelsen är nödvändig p.g.a. att den föreslagna lagen i någon mån ändrar den inbördes behörighetsfördelningen mellan Rättsregistercentralen och utmätningsmannen i frågor om beviljande av betalningstid. Det torde vara ändamålsenligt att en fråga om betalningstid avgörs av den myndighet som är behörig enligt den gällande lagen, även om denna myndighet inte enligt de nya bestämmelserna har behörighet i frågan. I det fall att den myndighet som tagit emot ansökan inte är behörig enligt de gällande bestämmelserna avgörs betalningstiden av den myndighet som är behörig enligt detta lagförslag i överensstämmelse med huvudregeln i 1 mom. Regleringens betydelse i tid är till denna del mycket begränsad eftersom ansökningar om betalningstid behandlas skyndsamt.

Enligt lagförslaget verkställs en förverkandepåföljd av polisinskrivningen i häradet, utom när det är fråga om ett penningbelopp som inte är i polisens besittning. Paragrafens 4 mom. föreskriver att ärenden som gäller verkställighet av förverkandepåföljder som avser egendom eller penningbelopp som innehålls av polisen upphör att vara anhängiga hos utskökningsmyndigheterna när denna lag träder i kraft. Detta gäller inte ärenden om verkställighet av förverkandepåföljder där den förverkade egendomen är i utmätningsmannens besittning. Utmätningsmannen skall i dessa fall slutföra verkställigheten enligt de bestämmelser som gäller när den föreslagna lagen träder i kraft.

Paragrafens 4 mom. har sin grund i att egendom som dömts förverkad nästan undantagslöst är beslagtagn av polisen och att ut-

mätningmännens uppgifter begränsas till att förmedla verkställighetsuppgifter från polisen till Rättsregistercentralen. Det är inte ändamålsenligt att utsokningsmyndigheterna fortsätter med att förmedla uppgifter i gamla ärenden efter det att lagen trätt i kraft. Ett undantag är de ärenden där den förverkade egendomen innehas av utmätningssmannen. I praktiken är det fråga om en sällan förekommande försäljning enligt 5 kap. utsokningslagen.

1.2. Strafflagen

9 kap. Om straffansvar för juridiska personer

10 §. *Verkställighet av samfundsbot.* Det föreslås att strafflagens 9 kap. kompletteras med en ny 10 § som skall ersätta 6 kap. 1 § 3 mom. lagen om verkställighet av straff. Den sistnämnda bestämmelsen föreslås bli upphävd i samband med revideringen av bötesverkställigheten. Samfundsbot verkställs i den ordning som föreskrivs i den föreslagna lagen om verkställighet av böter. I praktiken skall detta ske i tillämpliga delar eftersom t.ex. ett förvandlingsstraff fortfarande får inte bestämmas i stället för samfundsbot enligt paragrafens 2 mom.

1.3. Lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt

26 §. *Indrivning av vite och bestämmande av förvandlingsstraff.* Enligt 26 § lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt skall viten som dömts ut med stöd av denna lag drivas in genom utsokning och den bötfällde stämmas in till en rättegång om bestämmande av förvandlingsstraff enligt 6 kap. 5 och 6 § lagen om verkställighet av straff. Det nämnda kapitlet upphävs i samband med revideringen av bötesverkställighet. Hänvisningen till de bestämmelser som skall upphävas skall ersättas med en bestämmelse om att viten som har dömts ut drivas in och den bötfällde stäms in till rättegång för fastställande av förvandlingsstraff i den ordning som föreskrivs i den

föreslagna lagen om verkställighet av böter. Bestämmandet av förvandlingsstraff begränsas alltså av 26 § eftersom förvandlingsstraff för viten inte får dömas ut, om inte särskilt vägande skäl det kräver.

1.4. Brottsskadelagen

19 §. Paragrafens 2 mom. reglerar indrivningen av en fordran som grundar sig på statens regressrätt så att den skall ske i den ordning som föreskrivs i lagen om verkställighet av bötesstraff (318/1963). Hänvisningen skall ersättas med en hänvisning till den föreslagna lagen om verkställighet av böter.

I 3 mom. föreskrivs att staten företräds av Statskontoret i ärenden som gäller regressrätten. Enligt den föreslagna lagen om verkställighet av böter sköter Rättsregistercentralen om indrivningen av en regressfordran från det skede att den betalningsskyldige ges tillfälle att betala. Sålunda föreslås att 19 § 3 mom. brottsskadelagen ändras så att Rättsregistercentralen företräder staten i ärenden som gäller utövning av statens regressrätt.

1.5. Lagen om fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av hyreslägenheter och hyreslokaler

17 §. *Tillsyn och tillsynsmyndighetens rätt att få uppgifter.* I paragrafens 3 mom. finns för närvarande en hänvisning till länsstyrelsens rätt att få uppgifter ur det saköresregister som avses i 8 b § förordningen om verkställighet av bötesstraff (321/1969). Hänvisningen skall ersättas med en hänvisning till 46 § i den föreslagna lagen om verkställighet av böter och det bötesregister som nämns där.

1.6. Lagen om tillståndsplikt för indrivningsverksamhet

13 §. *Tillsynsmyndighetens rätt till information.* Hänvisningen till 8 b § förordningen om verkställighet av bötesstraff som gäller länsstyrelsens i Södra Finlands län rätt att få uppgifter ersätts med en hänvisning till det i 46 § den föreslagna lagen om verkställighet av böter nämnda bötesregistret.

1.7. Lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning

6 §. *Efterställda fordringar.* 6 § 1 mom. 2 punkten lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning föreslås ändrad så, att de fordringar som i konkursärenden och utsökning skall betalas sist inte omfattar böter som bestämts som dagsbot i enlighet med strafflagens 2 a kap. 3 § 1 mom. och vite. Ändringen innebär att påföljderna i fråga kommer att tillhöra den grupp fordringar som avses i 2 § lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning. Enligt 2 § har borgenärerna lika rätt till betalning i samma förhållande som storleken av deras fordringar, om denna lag eller andra bestämmelser inte föreskriver något annat. Det handlar således om de tillfällen när de medel som skall fördelas i tvångsverkställigheten inte förslår till betalning av alla fordringar. 3–5 § lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning föreskriver om vissa förmånsberättigade fordringar. Utöver de fordringar som avses i detta förslag till paragraf nämns i gällande 6 § vissa andra efterställda fordringar. Den föreslagna ändringen har betydelse närmast vid utsökning eftersom privatpersoners konkurser och bötesfordringar i sådana konkurser är ytterst få till antalet.

Ändringen av betalningsordningen hänför sig till 13 § i den nya lagen om verkställighet av böter. Enligt nämnda 13 § skall influtna medel i första hand användas till betalning av böter som kan förvandlas till fängelsestraff. Med böter avses i detta sammanhang förvandlingsbara böter som dömts ut som dagsböter och viten. Om dessa påföljder fortfarande betalas sist medför det en kränkning av andra borgenärernas rätt. Om nämligen de medel som influtit för de fordringar (ersätningar som tilldöms staten p.g.a. brott) som avses i 2 § lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning och vilka ju skall verkställas i den ordning som den föreslagna lagen om verkställighet av böter föreskriver, riktas till betalning av förvandlingsbara böter, medför det att de fordringarna, som avses i 2 § lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning och som skall verkställas i den ordning som den föreslagna lagen föreskriver, minskar inte på det

sättet lagen förutsätter med tanke på kommande utmätningar.

Den gällande lagstiftningen om bötesverkställighet grundar sig på en strävan att driva in böter i form av pengar och på att förvandlingsstraff skall komma i fråga endast undantagsvis (RP 15/1963 rd och RP 65/1976 rd). Indrivningen av böter i form av pengar underströks med en lagändring 1977, där målet var att effektivera indrivningen av böter i form av pengar. Med lagändringen i fråga upphävdes 19 § i den då gällande förmånsrättsförordningen (32/1868). Därmed slopades att böterna i konkurs och utsökning hade en sämre ställning än fordringar utan förmånsrätt. Senare upphävdes förordningen med lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning, varvid böter och viten återigen ställdes bland de fordringar som betalas sist. Denna lösning motiverades endast med att det inte är motiverat att penningfordringar som är av straffrättslig natur eller konfiskationsnatur konkurrerar med andra fordringar, t.ex. konto- och skadeståndsfordringar, i verkställigheten.

Den föreslagna ändringen står i samklang med strävanden i nyare lagstiftning, nämligen poängterandet av att böterna är en förmögenhetspåföljd, vilket framgår såväl av den gällande som den föreslagna regleringen av bötesverkställighet, liksom strävandena att undvika förvandlingsstraff för böter, vilket framgår av lagstiftningen och lagberedningen under de senaste åren. Strafflagsprojektet om böter, förvandlingsstraff och ordningsbot (justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 1/1996) utgick från att ett förvandlingsstraff skall bestämmas endast om den bristande betalningen av böterna beror på uppenbar likgiltighet för lagens förbud och påbud och allmänhetens laglydnad kräver att förvandlingsstraff bestäms. Detta förslag skulle ha medfört en väsentlig minskning av förvandlingsstraffen. Ett sådant resultat har uppnåtts i Sverige där 13 § bötesverkställighetslagen förutsätter att ett förvandlingsstraff kommer i fråga endast när den bötfälde tredskar och särskilda allmänna skäl kräver det. Böter hör dessutom till fordringar med förmånsrätt i löneutmätningen i Sverige.

Även om begränsningen av förvandlingsstraff till undantagsfall inte ingick i bötesre-

formen som trädde i kraft den 1 oktober 1999 har domstolens prövningsrätt vidgats så, att domstolens möjligheter att avstå från att döma ut ett förvandlingsstraff har ökat (2 a kap. 6 och 7 §. Samtidigt tillades en ny 10 a § till 6 kap. lagen om verkställighet av straff som reglerar åklagarens möjlighet att avstå från att yrka förvandlingsstraff.

Den ändring av betalningsordningen som föreslås stöder bötesstraffets karaktär av påföljd som riktas mot förmögenhet. Dessutom medför ändringen att de förvridningar i utsökningsspraxis som följt med att böter som bestämts som dagsbot och viten betalas i sista hand kan korrigeras. Enligt 4 kap. 6 och 7 § utsökningslagen samt 1 § förordningen om skyddat belopp vid utmätning av lön (1031/1989) skall ett bestämt penningbelopp lämnas för gäldenärens bruk vid utmätning av lön, pension och vissa motsvarande inkomster. Högst en tredjedel av nettoinkomsterna kan utmätas. Därtill skyddas gäldenärens utkomst av en absolut skyddsandel som uttrycks som ett belopp i mark. 4 kap. 6 a § utsökningslagen föreskriver om ett s.k. frimånadsförfarande där utmätningsmannen på gäldenärens begäran kan avbryta utmätningen. För att undvika att böter avtjänas som fängelse måste gäldenärerna i utsökningsspraxis betala dessa böter från den del av inkomsterna som är skyddad enligt ovan nämnda bestämmelser och som skall finnas för deras eget bruk, vilket särskilt för låginkomsttagare är mycket nödvändigt för att trygga låginkomsttagarnas utkomst. Ytterligare används frimånadsförfarandet, som gäldenären har behov av, för betalning av böter medan utmätningen av andra fordringar är avbruten. I utsökningsspraxis har också framgått ett tryck att rikta betalningen till böter för att undvika förvandlingsstraff trots att det strider mot bestämmelserna i lagen om den ordning i vilken borgenärerna skall få betalning.

Såsom konstateras i framställningen om propositionens ekonomiska verkningar har en ändring av betalningsordningen på det föreslagna sättet inte någon anmärkningsvärt minskande effekt på inflödet av medel till andra borgenärer. Verkningarna på betalningen av andra borgenärers fordringar till följd av ändringen i betalningsordningen är

inte heller nödvändigtvis slutlig, utan i en upprepad utsökning visar den sig endast som en fördröjning av betalningen av fordran. Även vid verkställigheten av böter kommer vid utmätningen av lön eller någon annan upprepad form av inkomst förfarandet enligt 6 kap. 23 § 2 mom. utsökningslagen och 40 § utsökningsförordningen i fråga. Medlen skall sålunda delas turvis mellan borgenärerna. En liknande reglering skall fortfarande finnas i 6 kap. utsökningslagen enligt målen för revideringen av utsökningslagen. Således kan små böter som kan förvandlas till fängelse utmätas först för att undvika ett onödigt förfarande för att bestämma ett förvandlingsstraff.

En ändring av betalningsordningen kan i enskilda fall ha en betydande effekt på bötesgäldenärens ställning. Därtill kan ändringen rentav ha positiva effekter på den offentliga ekonomin samt främja att medel flyter in för betalning av övriga borgenärers fordringar. Avtjänandet av ett förvandlingsstraff kan medföra t.ex. att gäldenären förlorar sin arbetsplats och därigenom orsaka att den böt-fällde och hans eller hennes familj är i behov av utkomststöd eller annat samhälleligt stöd och att de medel som inflyter för andra borgenärers fordringar minskar till följd av att gäldenärens förtjänstmöjligheter minskar eller helt upphör.

En ändring av betalningsordningen på det föreslagna sättet inverkar även på så sätt att till betalningen av böter riktas fler betalningar innan man tyr sig till förfarandet för förvandlingsstraff. Således minskar de ärenden som gäller förvandlingsstraff.

2. Närmare bestämmelser och föreskrifter

I förslaget till ny lag om verkställighet av böter bemyndigas statsrådet att utfärda förordningar om verkställighet av böter i 4, 11, 12, 21, 22, 27, 30, 32, 41, 43 och 54 §. Dessa bestämmelser gäller meddelanden om verkställighet, uppgifter som skall lämnas till en betalningsskyldig, deponering och redovisning av betalningar, avstående från verkställighet, återbetalning och räntebetalning som inte verkställs, uppgifter som skall lämnas i samband med stämning, förmedling av uppgifter i ett ärende som gäller bestämmande av

förvandlingsstraff, meddelanden om domstolsavgöranden i ärenden om förvandlingsstraff, ansökan om verkställighet av en förverkandepåföljd, värdering av egendom som dömts förverkad, övrig informationsutbyte och övrig utredning mellan myndigheterna samt registrering av verkställighetsåtgärder. Därtill finns i 47 § 2. mom. en bestämmelse om justitieministeriets rätt att ge närmare bestämmelser om tekniken vid registreringen av uppgifter i bötesregistret och i 54 § 2 mom. en bestämmelse om att justitieministe-

riet fastställer formular för de blanketter som behövs i verkställigheten.

3. Ikraftträdande

Det föreslås att de lagar som ansluter sig till den föreslagna lagen om verkställighet av böter träder i kraft samtidigt med denna lag.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om verkställighet av böter**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens tillämpningsområde

I den ordning som föreskrivs i denna lag verkställs följande påföljder:

1) böter som bestämts som dagsböter enligt 2 a kap. 3 § 1 mom. strafflagen (39/1889) samt vite, samfundsbot, ordningsbot och disciplinbot (*böter*),

2) avgift som avses i 44 § 2 mom. och 45 b § militära disciplinlagen (331/1983),

3) förverkandepåföljd som avser egendom eller ett penningbelopp;

4) staten tilldömd ersättning som grundar sig på ett brott,

5) staten tilldömd ersättning i något annat mål än ett brottmål, om allmänna åklagare uppträtt i målet på tjänstens vägnar,

6) staten tilldömd ersättning som grundar sig på en sådan ersättning för kostnader i samband med en rättegång som betalats av statens medel,

7) en på statens regressrätt enligt brottskadelagen (935/1973) grundad fordran på den som ansvarar för en skada.

2 §

Påföljders verkställbarhet

Verkställigheten av böter och av förverkandepåföljder som avser egendom skall inledas när det avgörande där påföljden har bestämts har vunnit laga kraft eller när avgörandet kan verkställas som en lagakraftvunnen dom eller när ärendet har avgjorts slutligt

genom strafforder eller ordningsbotsföreläggande.

En avgift enligt militära disciplinlagen är verkställbar omedelbart efter förvandlingen till en avgift.

Ett icke lagakraftvunnet avgörande som gäller en förverkandepåföljd som avser ett penningbelopp eller som gäller en ersättning enligt 1 § 4 - 6 punkten kan verkställas så som i utsökningslagen (37/1895) bestäms om verkställighet av en dom som inte har vunnit laga kraft och gäller en betalningsskyldighet.

Angående verkställbarhet när det gäller regressfordringar som staten har bestäms särskilt.

3 §

Ombesörjande av verkställigheten och förande av statens talan

Rättsregistercentralen skall sörja för verkställighet enligt denna lag och även i övrigt för statens talan i ärenden som har samband med de påföljder som verkställs av centralen.

En statlig myndighet som har till uppgift att bevaka statens intresse i ett mål kan dock, i den ordning som föreskrivs i denna lag, sörja för indrivningen av sådana skadestånd som grundar sig på brott och sådana ersättningar för rättegångskostnader som tilldömts staten eller den nämnda myndigheten (*självindrivning*). Beträffande myndigheten gäller då, med undantag för efterlysning, det som i 2 kap. bestäms om Rättsregistercentralen.

4 §

Meddelanden om verkställighet

Den myndighet som bestämmer påföljder

som verkställs i den ordning som föreskrivs i denna lag skall lämna Rättsregistercentralen meddelande om sina avgöranden och Statskontoret skall lämna Rättsregistercentralen meddelande om sådana ersättningar som kontoret betalat med stöd av brottsskadelagen, enligt vad som närmare bestäms genom förordning av statsrådet.

2 kap.

Verkställighet av en fordran

5 §

Tillfälle att erlægga betalning

Den myndighet som i första instans bestämmer böter och andra i penningbelopp angivna påföljder (*fordran*) som skall verkställas i den ordning som föreskrivs i denna lag, den myndighet som sörjer för självindrivning och Rättsregistercentralen i fråga om en på statens regressrätt enligt brottsskadelagen grundad fordran, skall ge den betalningsskyldige tillfälle att betala beloppet omedelbart.

Vid strafforderförfarande skall den tjänsteman som framställer straffyrkandet ge den betalningsskyldige tillfälle att erlægga betalning.

6 §

Rätt att betala en fordran

Den betalningsskyldige har rätt att betala sina böter redan innan avgörandet om påföljden är verkställbart. Vid strafforderförfarande har den åtalade rätt att betala det belopp som dömts förverkat när straffyrkandet har delgivits honom eller henne.

Betalning utgör inget hinder för den betalningsskyldige att söka ändring i det avgörande genom vilket påföljden i fråga har bestämts eller att få saken prövad av domstol.

Trots att betalning erlagts anses verkställigheten till den del den motsvarar det betalda beloppet avslutad först när avgörandet har vunnit laga kraft eller ärendet slutligt har avgjorts genom strafforder eller ordningsbotsföreläggande.

7 §

Rättsregistercentralens betalningsuppmaning

Rättsregistercentralen skall kontrollera huruvida en fordran som centralen skall verkställa har betalats på förhand. Om fordran är helt eller delvis obetald skall Rättsregistercentralen i en uppmaning som sänds under den adress som är känd, uppmana den betalningsskyldige att betala det obetalda beloppet inom den korta frist som anges i uppmaning-en.

Betalningsuppmaning behöver inte sändas, om det kan anses uppenbart onödigt med anledning av tidigare verkställighet eller av någon annan orsak eller om verkställighet genom utsökning kan äventyras.

8 §

Ansökan om utsökning

Rättsregistercentralen skall söka utsökning, om betalningsuppmaning inte sänds eller om en betalningsuppmaning som sänts inte leder till att fordran betalas.

9 §

Tillämpning av utsökningslagen

Vid sådan verkställighet av en fordran som sker genom utsökning skall utsökningslagens bestämmelser om verkställighet av en betalningsskyldighet iakttas i tillämpliga delar, om inte något annat bestäms i denna lag.

10 §

Utmätningssmannens betalningsuppmaning och upplysningsplikt

När ett i denna lag avsett fordringsärende inkommer till utmätningssmannen skall utmätningssmannen uppmana den betalningsskyldige att fullgöra sin betalningsskyldighet inom en kort frist. Betalningsuppmaning behöver inte ges, om det kan anses uppenbart onödigt med anledning av tidigare verkstäl-

lighet eller av någon annan orsak eller om verkställigheten kan äventyras.

När en betalningsuppsmaning ges skall den betalningsskyldige upplysas om att fordran kan drivas in genom utsökning om den inte betalas frivilligt samt om att den betalningsskyldige kommer att stämmas in till en rättegång för bestämmande av ett förvandlingsstraff om inte böter som kan förvandlas till fängelse kan drivas in ens genom utsökning. Den betalningsskyldige skall också upplysas om möjligheten att på begäran få betalningstid.

11 §

Uppgifter som skall lämnas till den betalningsskyldige

När den betalningsskyldige ges tillfälle att erlägga betalning enligt 5 § samt ges betalningsuppsmaning enligt 7 och 10 § skall den betalningsskyldige lämnas de uppgifter som behövs för betalning av fordran och för styrande av betalningen på ett riktigt sätt med giroblankett eller på något annat motsvarande sätt så som närmare bestäms genom förordning av statsrådet.

12 §

Betalning av en fordran

Den betalningsskyldige skall när en fordran betalas ange de uppgifter han eller hon erhållit för betalning och styrande av betalningen på ett riktigt sätt. Fordran kan betalas till en bank, till utmätningsmannen och i fråga om böter som kan förvandlas till fängelse även till någon annan stämningsberättigad tjänsteman enligt 25 § 1 mom. när tjänstemannen påträffar den betalningsskyldige. Även en delprestation av fordran skall tas emot.

En stämningsberättigad tjänsteman skall ge betalaren ett sådant kvitto över en kontantprestation som anges i förordningen om statens indrivningskvitton (468/1978).

Närmare bestämmelser om deponering och redovisning av betalningar utfärdas genom förordning av statsrådet.

13 §

Fördelning av betalningar

När de medel som den betalningsskyldige erlagt inte räcker till för betalning av samtliga fordringar som samtidigt drivs in av honom eller henne genom utsökning i den ordning som föreskrivs i denna lag, skall de medel som influtit i första hand användas till betalning av sådana böter som kan förvandlas till fängelse. Finns det flera förvandlingsbara böter eller andra fordringar skall en betalning vid fördelningen dessutom anvisas så att den först riktas till en sådan fordran som bestämts tidigare.

14 §

Beviljande av betalningstid

När en betalningsskyldig på grund av sjukdom, arbetslöshet, fullgörande av värnplikt eller någon annan motsvarande orsak inte utan oskäligt besvär genast förmår betala en fordran som avses i denna lag, kan han eller hon beviljas betalningstid om högst ett år för hela beloppet eller en del av det. Av synnerligen vägande skäl kan betalningstid beviljas även för en längre tid.

Betalningstid får inte beviljas om det föreligger orsak att anta att den betalningsskyldige trots att betalningstid beviljas inte kommer att fullgöra sin betalningsskyldighet till fullt belopp.

När betalningstid beviljas kan man ställa villkor som gäller betalningsskyldigheten.

15 §

Förfarandet vid beviljande av betalningstid

Utmättningsmannen beviljar på begäran betalningstid i ärenden som är föremål för utsökning. Rättsregistercentralen beviljar på begäran betalningstid i andra ärenden. Den betalningsskyldige skall när han eller hon begär betalningstid lämna de uppgifter och utredningar som behövs för att ärendet skall kunna avgöras. Utmättningsmannen skall på begäran lämna Rättsregistercentralen de upp-

gifter som den behöver för att fatta sitt beslut.

16 §

Betalningsplan

I fråga om en betalningstid som överskrider ett år skall i beslutet om betalningstid som villkor ställas att betalningen sker enligt en betalningsplan.

Om den betalningsskyldige redan har en betalningsplan för utsökningsärenden kan en betalningsplan enligt denna lag tas in i den planen.

17 §

Ändring och återkallande av ett beslut om betalningstid

Den myndighet som beslutat om betalningstid kan ändra eller återkalla beslutet, om den betalningsskyldige underlåter att uppfylla ett villkor som ingår i beslutet om beviljande av betalningstid, om det blivit uppenbart att den betalningsskyldige inte kommer att uppfylla ett villkor eller att han eller hon inte förmår fullgöra sin betalningsskyldighet, eller om det finns någon annan särskild orsak till att ändra eller återkalla beslutet.

Vid behandlingen av ett ärende som gäller ändring eller återkallande av ett beslut om betalningstid iaktas i tillämpliga delar det förfarande som föreskrivs i 15 §. Beslutet kan återkallas utan att den betalningsskyldige hörs om han eller hon har upplysts om denna möjlighet i beslutet.

18 §

Besvärsförbud samt upptagande av ett ärende som gäller betalningstid till ny behandling

Ändring får inte sökas i ett beslut om betalningstid.

En betalningsskyldig kan utan hinder av ett tidigare beslut begära betalningstid på nytt. Vid behandlingen av ett sådant ärende iaktas förfarandet enligt 15 §.

19 §

Efterlysning

Rättsregistercentralen skall efterlysa en betalningsskyldig om böter som kan förvandlas till fängelse inte kan drivas in genom utsökning ur hans eller hennes egendom och om den betalningsskyldiges vistelseort är okänd eller om han eller hon kan antas dra sig undan indrivningsåtgärderna.

Efterlysningen omfattar en uppmaning som riktar sig till polismännen och har införts i polisens datasystem. Enligt uppmaningen skall en polisman när den betalningsskyldige påträffas driva in en fordran som avses i 1 mom. eller stämma in den betalningsskyldige till en rättegång för bestämmande av ett förvandlingsstraff. Efterlysningen skall innehålla de uppgifter som behövs för betalning av fordran och redovisning av prestationen samt de uppgifter som nämns i 2 § 5 punkten förordningen om polisens personregister (1116/1995).

Efterlysning kan utfärdas utan att utmätningssmannen utfärdat intyg över hinder, om den betalningsskyldige enligt de uppgifter som Rättsregistercentralen förfogar över saknar en stadigvarande bostadsadress, är bosatt utomlands eller om möjligheterna för utmätningssmannen att påträffa den betalningsskyldige kan anses dåliga av andra motsvarande orsaker.

20 §

Återkallande och rättelse av en efterlysning

En efterlysning skall återkallas om verkställigheten har avslutats, om den betalningsskyldige har stämts in till en rättegång för bestämmande av förvandlingsstraff eller om det finns ett lagbestämt hinder för stämning eller bestämmande av förvandlingsstraff. Om de uppgifter som ingår i efterlysningen ändras skall efterlysningen rättas.

För återkallande av en efterlysning skall den som mottar en betalning utan dröjsmål meddela Rättsregistercentralen om betalningen.

21 §

Avstående från verkställighet

När det gäller fordringar som skall verkställas i den ordning som föreskrivs i denna lag får Rättsregistercentralen avstå från verkställigheten av en ringa fordran, en ringa obetald del av en fordran eller en sådan fordran eller del av fordran som länge varit föremål för en resultatlös indrivning, så som närmare bestäms genom förordning av statsrådet.

22 §

Återbetalning av ett penningbelopp

Om det belopp som erlagts för betalning av en fordran helt eller delvis skall betalas tillbaka till den betalningsskyldige med anledning av ett lagakraftvunnet avgörande av en högre domstol eller av någon annan orsak, skall den myndighet som mottagit beloppet återbetala detta och på det betala en årlig ränta om sex procent från betalningsdagen till dagen för återbetalningen. Genom förordning av statsrådet kan bestämmas att återbetalning eller ränta inte erläggs om den är mindre än ett föreskrivet belopp.

23 §

Kvittning

Om den myndighet som skall återbetala medel till den betalningsskyldige för verkställighet innehar någon annan fordran på honom eller henne kan det belopp som skall återbetalas och räntan på beloppet kvittas som betalning för denna fordran. Den betalningsskyldige skall upplysas om kvittningen.

3 kap.

Förvandlingsstraff

24 §

Inledande av ett förvandlingsstraffförfarande

Den betalningsskyldige skall stämmas in till en rättegång för bestämmande av för-

vandlingsstraff, om verkställbara böter som kan förvandlas till fängelse inte kan drivas in hos honom eller henne till fullt belopp och skäl att fortsätta indrivningen av påföljden i fråga inte yppar sig.

Stämning får inte verkställas om den betalningsskyldige fullgör sin värnplikt, deltar i reservens repetitionsövningar eller fullgör vapenfri tjänst eller civiltjänst eller om han eller hon har beviljats skuldsanering enligt lagen om skuldsanering för privatpersoner (57/1993).

25 §

Stämning till ett rättegång för bestämmande av förvandlingsstraff

En sådan tjänsteman som nämns i 1 eller 6 § lagen om stämningsmän (505/1986) skall genom muntlig stämning stämma in den betalningsskyldige till en rättegång för bestämmande av förvandlingsstraff.

I stämningen kallas den betalningsskyldige att infinna sig vid domstol för att bemöta allmänna åklagarens yrkande om bestämmande av förvandlingsstraff och meddelas tid och plats för behandlingen. Den som stäms in skall i samband med stämningen upplysas om att saken kan avgöras trots hans eller hennes utevaro och att han eller hon kan tillstå domstolen sitt skriftliga bemötande före ärendets behandling.

Den betalningsskyldige skall över stämningen ges ett stämningsbevis på en blankett som uppgjorts enligt ett fastställt formulär. Stämningsbeviset skall innehålla uppgifter även om obetalda böter.

26 §

Utsättande av dag för behandlingen

Dagen för behandlingen av ärendet skall sättas ut så att den betalningsskyldige före rättegången har en tid om minst en månad att betala böter som kan förvandlas till fängelse.

Om den betalningsskyldige redan har stämts in till en rättegång för bestämmande av ett förvandlingsstraff kan han eller hon

stämmas in till samma rättegång på grund av andra böter också inom en kortare tid än den som nämns i 1 mom. Också utan stämning kan ett yrkande på bestämmande av ett förvandlingsstraff riktas mot en betalningsskyldig som är närvarande vid en rättegång.

27 §

Tillfälle att erlægga betalning

Den betalningsskyldige skall när han eller hon stäms in till en rättegång för bestämmande av förvandlingsstraff upplysas om möjligheten att genom betalning erlægga de böter för vilka han eller hon stäms in. Den betalningsskyldige skall i en giroblankett eller på något annat motsvarande sätt lämnas de uppgifter som behövs för betalning av böterna och för styrande av betalningen på ett riktigt sätt så som närmare bestäms genom förordning av statsrådet. Uppgifterna skall lämnas även i det fallet att det finns ett lagbestämt hinder för stämningen.

28 §

Eftergift i fråga om förvandlingsstraff

Allmänna åklagaren får avstå från att yrka att förvandlingsstraff skall bestämmas i stället för obetalda böter, om

1) det brott som föranlett böterna, med hänsyn till brottets menlighet, skall anses vara ringa bedömt som en helhet och för brottet inte har föreskrivits strängare straff än böter,

2) det brott, som föranlett böterna har begåtts innan gärningsmannen hade fyllt 18 år och för brottet inte har föreskrivits strängare straff än böter eller fängelse i högst sex månader eller

3) förvandlingsstraffet skall anses oskäligt eller oändamålsenligt med hänsyn till den betalningsskyldiges personliga förhållanden, de övriga följder som brottet medfört för honom eller henne, social- och hälsovårdsväsendets åtgärder eller andra omständigheter,

och ett viktigt allmänt intresse inte kräver något annat.

Allmänna åklagaren kan på de grunder som nämns i 2 a kap. 7 § strafflagen eller i 26 §

lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996) avstå från att yrka att förvandlingsstraff skall bestämmas i stället för ett obetalt vite, om inte ett viktigt allmänt intresse kräver något annat.

Om allmänna åklagaren har beslutat att avstå från att yrka förvandlingsstraff, får han eller hon återkalla sitt beslut endast om det av en ny utredning i saken framgår att beslutet har byggts på väsentligt ofullständiga eller oriktiga uppgifter.

Högre åklagare har rätt att ta upp saken till ny prövning enligt vad som bestäms särskilt.

29 §

Regionalt behörig domstol och dess sammansättning

Ett ärende som gäller bestämmande av ett förvandlingsstraff behandlas av tingsrätten på den ort där den betalningsskyldige är bosatt eller påträffas.

I ett ärende som gäller bestämmande av förvandlingsstraff är tingsrätten domför även med ordföranden ensam.

30 §

Behandlingen av ett ärende vid domstol

Ett ärende som gäller bestämmande av förvandlingsstraff behandlas i den ordning som gäller för rättegång i brottmål om inte något annat föreskrivs nedan.

Allmänna åklagaren skall framställa ett yrkande på förvandlingsstraff. Målsäganden i det brottmål som föranledde att böter dömdes ut är inte målsägande i den rättegång som gäller bestämmande av förvandlingsstraff. Genom förordning av statsrådet bestäms närmare om hur de uppgifter som behövs för bestämmande av förvandlingsstraff skall sändas till åklagaren och från åklagaren vidare till tingsrätten.

Den betalningsskyldige skall infinna sig till domstolsbehandlingen om han eller hon önskar bli hörd. Om den betalningsskyldige utblir utan att ha meddelat laga hinder kan saken avgöras trots hans eller hennes utevaro. Den betalningsskyldige kan före behandling-

en av ärendet lämna ett skriftligt bemötande till domstolens kansli.

31 §

Uppskov med domstolsbehandlingen

Domstolen kan skjuta upp behandlingen av ett ärende som gäller bestämmande av förvandlingsstraff för att ge den betalningsskyldige tillfälle att betala de böter som enligt yrkandet skall förvandlas till fängelse. Behandlingen av ärendet kan skjutas upp också för att betalningssituationen skall kunna utredas.

Efter att behandlingen skjutits upp för att den betalningsskyldige skall ges tillfälle att betala böterna skall domstolen meddela den betalningsskyldige en ny tidpunkt för behandlingen och påföljder vid utevaro. Ett meddelande behöver inte lämnas till en betalningsskyldig som uteblir från behandlingen om ärendet skjuts upp för att betalningssituationen skall kunna utredas.

32 §

Domstolens avgörande

Tingsrättens avgörande i ett ärende som gäller bestämmande av ett förvandlingsstraff är ett beslut som skall också innehålla behövliga uppgifter om behandlingen, parterna, yrkandena, bemötandena, bevisningen och domstolens åtgärder. I beslutet kan en redogörelse för de böter som skall förvandlas ersättas med en förteckning.

Domstolen skall meddela sitt avgörande beträffande bestämmande av förvandlingsstraff till Rättsregistercentralen så som närmare bestäms genom förordning av statsrådet.

33 §

Rättelse av domstolens avgörande

Utöver vad som bestäms i 11 kap. 9 § lagen om rättegång i brottmål (689/1997) skall den tingsrätt som bestämt ett förvandlingsstraff på anmälan av allmänna åklagaren eller Rättsregistercentralen rätta beslutet så att det

motsvarar det obetalda beloppet, om det efter att beslutet avkunnades framgår att den betalningsskyldige innan beslutet avkunnades har betalat en del av de böter som förvandlats till fängelse. Om fullföljdsdomstolen redan har avgjort det ärende som gäller bestämmande av förvandlingsstraff skall den rätta beslutet.

34 §

Domstolsavgörandets inverkan på indrivningen

Efter att ett förvandlingsstraff bestämts får indrivning genom utsökning av de böter som förvandlats till fängelse inte fortsätta. Om förvandlingsstraff inte har bestämts fortsätter indrivningen.

35 §

Betalning av böter som förvandlats till fängelse

Ett förvandlingsstraff förfaller om den som dömts till förvandlingsstraff innan han eller hon börjar avtjäna straffet betalar hela det obetalda beloppet av de böter som förvandlats till fängelse. Om flera förvandlingsstraff skall verkställas, har den dömde rätt att betala sina böter till fullt belopp också i fråga om ett av förvandlingsstraffen, varefter detta förvandlingsstraff förfaller.

36 §

Inledande av verkställigheten av ett förvandlingsstraff

När ett avgörande som gäller bestämmande av ett förvandlingsstraff har vunnit laga kraft eller kan verkställas som en lagakraftvunnen dom skall Rättsregistercentralen ansöka om verkställighet av förvandlingsstraffet hos utmätningssmannen på den ort där den som dömts till straffet bor eller vistas. Utmätningssmannen skall se till att den dömde förpassas till en straffanstalt.

I fråga om efterlysning samt återkallande och rättelse av efterlysning gäller i tillämpliga delar vad som bestäms i 19 och 20 §.

37 §

Uppskov med verkställigheten av ett förvandlingsstraff

Utmätningssmannen skall före verkställigheten fråga den som dömts till förvandlingsstraff om han eller hon fullgör sin värnplikt, deltar i reservens repetitionsövningar eller fullgör vapenfri tjänst eller civiltjänst, om han eller hon har beviljats skuldsanering enligt lagen om skuldsanering för privatpersoner, om han eller hon genomgår vård eller är intagen i en sådan anstalt som avses i 2 kap. 1 e § lagen om verkställighet av straff (39/1889) eller om han eller hon under de senaste tre månaderna har varit i en sådan anstalt.

Den dömda skall upplysas om möjligheten att av utmätningssmannen på begäran få uppskov på grund av sådan 1 mom. nämnd anstaltsvistelse som redan avslutats. Om den som påträffats på basis av en efterlysning uppger att han eller hon begär uppskov skall polismannen utan dröjsmål ta kontakt med utmätningssmannen.

I fråga om uppskov med verkställigheten av ett förvandlingsstraff i övriga fall bestäms särskilt.

4 kap.

Förverkandepåföljd

38 §

Verkställighet av en förverkandepåföljd

När ett avgörande genom vilket egendom dömts förverkad till staten har blivit verkställbart skall egendomen i enlighet med ett förordnande av behörig statlig myndighet tas i statens bruk, säljas eller förstöras (*verkställighetsåtgärd*). Polisinsättningen i häradet sköter verkställigheten av förverkandepåföljden. Över det omhändertagande av egendom som sker för verkställigheten skall ett protokoll upprättas med iakttagande i tillämpliga delar av 4 kap. 9 § tvångsmedelslagen (450/1987).

Vid verkställighet av en förverkandepåföljd som avser ett penningbelopp tillämpas be-

stämmelserna i 2 kap. om verkställighet av en fordran, till den del det belopp som dömts förverkat inte innehas av polismyndigheten och något annat inte bestäms i detta kapitel.

I fråga om verkställighet av en förverkandepåföljd som bestämts i ett tullbrottmål gäller dessutom vad som bestäms särskilt.

39 §

Brådskande åtgärder

Om den egendom som döms förverkad är lätt förskämbar, snabbt sjunker i värde eller föranleder avsevärda skötselkostnader för omvårdnad eller om det av andra motsvarande orsaker behövs brådskande åtgärder, kan det förordnas om verkställighetsåtgärden fastän avgörandet om förverkandepåföljden inte är verkställbart.

40 §

Inverkan av ett senare avgörande på verkställigheten av en förverkandepåföljd

När ett icke lagakraftvunnet avgörande om förverkande av egendom eller ett penningbelopp till staten har verkställts återgår inte verkställigheten på grund av ett senare avgörande innan detta vunnit laga kraft.

41 §

Ansökan om verkställighet av en förverkandepåföljd

Rättsregistercentralen skall ansöka om verkställighet av en förverkandepåföljd, så som närmare bestäms genom förordning av statsrådet, hos den polisinsättningen i häradet som innehar den förverkade egendomen eller inom vars verksamhetsområde egendomen annars finns.

42 §

Bestämmande över egendom som dömts förverkad

Inrikesministeriet bestämmer om de verkställighetsåtgärder som avser egendom som

dömts förverkad. Ministeriet kan ge länsstyrelsen eller polisinrättningen i häradet eller, när det är fråga om egendom som dömts förverkad i ett tullbrottmål, Tullstyrelsen rätt att förordna om åtgärder.

Ett förordnande om verkställighetsåtgärder omfattar angivande av förutsättningarna för och förfarandet i fråga om nämnda åtgärder till den del något annat inte bestäms genom lag.

43 §

Värdering av egendom som dömts förverkad

Den egendom som dömts förverkad till staten skall värderas innan verkställighetsåtgärder vidtas, om avgörandet som gäller förverkande av egendomen inte har vunnit laga kraft eller om saken gäller tredje mans rätt, och om det inte i någotdera fallen har nåtts överenskommelse om egendomens värde mellan den behöriga myndigheten och egendomens ägare eller tredje man.

Närmare bestämmelser om värderingsförfarandet utfärdas genom förordning av statsrådet.

44 §

Inverkan av att den som dömts till en förverkandepåföljd avlider

Verkställighet som skett sedan den som dömts till en förverkandepåföljd avlidit skall avbrytas efter att staten omhändertagit egendomen. Verkställigheten skall fortsätta om inte den behöriga polisinrättningen i häradet inom fyra månader efter omhändertagandet tillställs ett intyg över att frågan huruvida verkställigheten skall förfalla har förts till tingsrätten för avgörande i enlighet med 8 kap. 16 § strafflagen eller om en ansökan om att verkställigheten skall förfalla har avslagits genom ett lagakraftvunnet beslut.

Om den egendom som omhändertagits är sådan som anges i 39 § skall verkställigheten utan hinder av 1 mom. fortsätta efter att egendomen värderats.

45 §

Förkastande av ett yrkande på en förverkandepåföljd

Om en domstol genom en lagakraftvunnen dom har förkastat ett yrkande på att egendom skall dömas förverkad skall egendomen på begäran återställas till ägaren eller till den som annars har rätt till egendomen. Den som saken gäller har rätt att få ersättning för egendomen om det inte längre är möjligt att återställa den på grund av en verkställighetsåtgärd eller av någon annan orsak. Rättsregistercentralen fastställer på basis av en värdering enligt 43 § ersättningen på skriftlig ansökan och betalar ut den till den som saken gäller.

Den som är missnöjd med ett beslut om ersättning har rätt att föra talan vid tingsrätten på kärandens hemort eller vid Helsingfors tingsrätt. Talan skall vid äventyr av förlust av talan anhängiggöras inom sex månader efter att den ersättning som Rättsregistercentralen fastställt har betalats till den som saken gäller. Staten är svarande i målet och företräds av Rättsregistercentralen.

5 kap.

Bötesregister

46 §

Ändamålet med bötesregistret och behandlingen av registeruppgifterna

Rättsregistercentralen (*registeransvarig*) upprätthåller ett bötesregister som förs och används för verkställighet av ärenden som skall verkställas i den ordning som föreskrivs i denna lag.

Rätt att behandla uppgifter i bötesregistret har Rättsregistercentralens tjänstemän till den del det behövs för skötseln av tjänsteåliggandena.

På behandlingen av uppgifter i bötesregistret tillämpas personuppgiftslagen (523/1999) och i fråga om utlämnande av uppgifter lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) om inte något annat bestäms nedan.

47 §

Uppgifterna i bötesregistret

Bötesregistret innehåller följande uppgifter för handhavandet av verkställighetsuppdrag:

- 1) identifieringsuppgifter och kontaktinformation, inklusive personbeteckning, beträffande den person som är föremål för påföljden,
- 2) påföljdens art och belopp,
- 3) de verkställighetsåtgärder som vidtagits samt tidpunkten för dem,
- 4) de influtna beloppen,
- 5) hinder för verkställigheten;
- 6) övriga uppgifter som är behövliga för utförande av verkställighetsuppdrag.

Justitieministeriet utfärdar närmare föreskrifter om tekniken vid registrering av uppgifter.

48 §

Den registeransvariges rätt att få uppgifter

Den registeransvarige har för upprätthållande av bötesregistret och skötseln av lagenliga verkställighetsuppdrag rätt att ur Centrala befolkningsregistret få uppgifter som gäller en fysisk persons namn, personbeteckning, adress och död samt andra motsvarande uppgifter som behövs för verkställigheten och har samband med att personen i fråga skall kunna påträffas samt motsvarande uppgifter om juridiska personer från de behöriga registermyndigheterna.

49 §

Ansaret för de uppgifter som registreras i bötesregistret

Rättsregistercentralen ansvarar för att de uppgifter som registreras i bötesregistret är felfria och att användningen av registret är laglig. Den registeransvarige är skyldig att ersätta ekonomisk skada och annan skada som orsakats den registrerade eller någon annan vid sådan behandling av uppgifter som har samband med oriktiga uppgifter eller av annan lagstridig behandling av uppgifter som registrerats i bötesregistret. Skadeståndslagen

(412/1974) tillämpas så som föreskrivs i 47 § 2 mom. personuppgiftslagen.

50 §

Hemlighållande och utlämnande av uppgifter som ingår i bötesregistret

De uppgifter i bötesregistret som har samband med ett brott eller en straffrättslig påföljd skall hållas hemliga. Vid behandlingen av nämnda uppgifter skall den registeransvarige iaktta särskild omsorg samt säkerställa en tillräcklig teknisk och organisatorisk skyddsnivå för registret.

Rättsregistercentralen får utan hinder av sekretessen på begäran lämna ut uppgifter till dem vilkas rätt att få nämnda uppgifter regleras särskilt genom lag. Uppgifter får inte lämnas ut efter att tre år förflutit från det att en lagakraftvunnen dom eller något annat slutligt myndighetsavgörande har avkunnats eller meddelats.

Dessutom får rättsregistercentralen till utsökings-, polis- och fängvårdsmyndigheterna samt till stämmningsberättigade tjänstemän enligt 25 § 1 mom. lämna ut sekretessbelagda uppgifter för skötseln av verkställighetsuppdrag enligt denna lag.

51 §

Förfarandet vid utlämnande av uppgifter ur bötesregistret

Uppgifter i bötesregistret lämnas ut i form av ett registerutdrag som innehåller alla de uppgifter som den som begärt uppgifterna har rätt att få. Uppgifterna kan lämnas ut även genom användning av en teknisk anslutning.

Om inga sådana uppgifter som avses i 1 mom. har registrerats beträffande den som begäran gäller skall utdraget ur bötesregistret innehålla en upplysning om detta.

52 §

Utplåning av uppgifter ur bötesregistret

Uppgifterna i bötesregistret skall utplånas inom ett år efter att verkställigheten av den i

denna lag avsedda påföljd som uppgifterna hänför sig till har slutförts.

Uppgifter som har samband med ett brott eller en straffrättslig påföljd skall dock bevaras tre år från den dag en lagakraftvunnen dom eller något annat slutligt myndighetsavgörande som utgör grund för uppgifterna har avkunnats eller meddelats.

6 kap.

Särskilda bestämmelser

53 §

Domstolsförfarandet vid självindrivning

Om en statlig myndighet övertar skötseln av indrivningen i fråga om ett skadestånd eller en ersättning för rättegångskostnader som döms ut till myndigheten skall detta på lämpligt sätt innan rättegången avslutas anmälas till den domstol som behandlar brottmålet i första instans. Om ersättningsyrkandet förkastas i en lägre domstol kan anmälan göras till fullföljdsdomstolen. Anmälan kan inte göras senare.

Domstolen skall vid behov utreda huruvida den myndighet som för statens talan i rättegången driver in ersättningen själv och i sitt avgörande nämna den anmälan om självindrivning som gjorts till domstolen.

54 §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om myndigheternas ömsesidiga anmälningsplikt och utredning av ärenden samt diarieföring av och anmälan om verkställighetsåtgärder.

Justitieministeriet fastställer formulär för de blanketter som behövs vid verkställigheten.

7 kap.

Ikraftträdelsebestämmelser

55 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20.

Genom denna lag upphävs lagen den 20 juni 1963 om verkställighet av bötesstraff (318/1963), 6 kap. lagen om verkställighet av straff (39/1889) samt förordningen den 23 maj 1969 om verkställighet av bötesstraff (321/1969) jämte ändringar.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

56 §

Övergångsbestämmelser

Denna lag tillämpas med nedan angivna undantag även på verkställighet av sådana påföljder som har blivit verkställbara innan lagen har trätt i kraft.

För böter som har blivit verkställbara innan denna lag har trätt i kraft får en sådan bostad som avses i 9 § 1 mom. lagen om verkställighet av av bötesstraff inte utmätas.

En sådan begäran om betalningstid som blivit anhängig innan denna lag träder i kraft skall behandlas av den myndighet som mottagit begäran, om myndigheten enligt de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet är behörig att avgöra ett ärende som gäller betalningstid.

Ärenden som gäller verkställighet av förverkandepåföljder som avser egendom eller penningbelopp som innehas av polisen upphör att vara anhängiga hos utsködningsmyndigheterna när denna lag träder i kraft. Om den egendom som dömts förverkad då innehas av utmätningsmannen skall denne slutföra verkställigheten enligt de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

2.

Lag**om ändring av 9 kap. strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
fögas till 9 kap. strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) en ny 10 § som följer:

9 kap.	Förvandlingsstraff får inte bestämmas i stället för samfundsbot.
Om straffansvar för juridiska personer	_____
10 §	Denna lag träder i kraft den 20 .

Verkställighet av samfundsbot

Samfundsbot verkställs i den ordning som föreskrivs i lagen om verkställighet av böter (/).

_____

3.

Lag**om ändring av 26 § lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 16 augusti 1996 om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996) 26 § som följer:

26 §	verkställighet av böter (/). För vite får förvandlingsstraff dock inte dömas ut, om inte särskilt vägande skäl det kräver. Om förvandlingsstraff inte har bestämts, fortsätter indrivningen i utskökningsväg av de viten som varit föremål för förvandling.
<i>Indrivning av vite och bestämmande av förvandlingsstraff</i>	_____
Vite som har dömts ut med stöd av denna lag indrivs och den bötfälde instäms till rättegång för fastställande av förvandlingsstraff i den ordning som föreskrivs i lagen om	Denna lag träder i kraft den 20 .

_____

4.

Lag**om ändring av 19 § brottsskadelagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i brottsskadelagen av den 21 december 1973 (935/1973) 19 § 2 och 3 mom., dessa lagrum sådana de lyder, 2 mom. i lag 1110/1990 och 3 mom. i lag 133/1987, som följer:

19 §

En fordran som grundar sig på statens regressrätt indrivs i den ordning som föreskrivs i lagen om verkställighet av böter (/). Indrivning får inte ske förrän det domstolsutslag genom vilket den för skadan ansvarige har förpliktats att betala ersättning har vunnit laga kraft. Om beviljande av befrielse eller

lättnad från skyldighet att betala ersättning som staten har rätt till enligt denna paragraf gäller dessutom vad som stadgas i lagen om avgiftsbefrielse (529/1980).

Rättsregistercentralen företräder staten i ärenden som gäller utövning av statens regressrätt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag**om ändring av 17 § lagen om fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av hyreslägenheter och hyreslokaler**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 15 december 2000 om fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av hyreslägenheter och hyreslokaler (1075/2000) 17 § 3 mom. som följer:

17 §

Tillsyn och tillsynsmyndighetens rätt att få uppgifter

ter som avses i 46 § lagen om verkställighet av böter (/) få de uppgifter som är nödvändiga för att en ansvarig föreståndares tillförlitlighet skall kunna utredas. Om rätten att få uppgifter ur straffregistret bestäms särskilt.

Länsstyrelsen har rätt att ur det bötesregis-

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.**Lag****om ändring av 13 § lagen om tillståndsplikt för indrivningsverksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 22 april 1999 om tillståndsplikt för indrivningsverksamhet (517/1999) 13 § 1 mom. som följer:

13 §

Tillsynsmyndighetens rätt till information

Länsstyrelsen i Södra Finlands län har rätt att få sådana uppgifter ur straffregistret och det i 46 § om lagen verkställighet av böter

(/) nämnda bötesregistret som är nödvändiga för övervakningen och för behandlingen av ärenden som gäller beviljande och återkallande av koncession.

_____

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag**om ändring av 6 § lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 30 december 1992 om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning
(1578/1992) 6 § 1 mom. 2 punkten som följer:

6 §

Efterställda fordringar

Sist skall betalning erläggas för

2) överlastavgift, konkurrensbrottsavgift,
penningsumma som dömts förverkad samt
annan jämförbar offentligrättslig betalnings-
påföljd som utdömts eller påförts på grund av

ett brott eller ett lagstridigt förfarande, dock
inte böter som bestämts som dagsböter enligt
2 a kap. 3 § 1 mom. strafflagen (39/1889)
och vite, samt en förhöjning av skatt eller
avgift på grund av brott mot stadgandena om
skatt- eller försäkringsskyldighet eller mot
andra motsvarande stadganden;

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 30 november 2001

Republikens President**TARJA HALONEN**Justitieminister *Johannes Koskinen*

*Bilaga
Parallelltexter*

2.

Lag

om ändring av 9 kap. strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 9 kap. strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) en ny 10 § som följer:

Gällande lydelse

Förslagen lydelse

9 kap.

Om straffansvar för juridiska personer

10 §

Verkställighet av samfundsbot

Samfundsbot verkställs i den ordning som föreskrivs i lagen om verkställighet av böter (/).

Förvandlingsstraff får inte bestämmas i stället för samfundsbot.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av 26 § lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 16 augusti 1996 om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996) 26 § som följer:

Gällande lydelse

26 §

Indrivning av vite och bestämmande av förvandlingsstraff

Vite som har dömts ut med stöd av denna lag indrivs *i utsökningsväg* och den bötfällda instäms till rättegång för fastställande av förvandlingsstraff enligt 6 kap. 5 och 6 §§ lagen om verkställighet av straff. För vite får förvandlingsstraff dock inte dömas ut, om inte särskilt vägande skäl det kräver. Om förvandlingsstraff inte har bestämts, fortsätter indrivningen i utsökningsväg av de viten som varit föremål för förvandling.

Föreslagen lydelse

26 §

Indrivning av vite och bestämmande av förvandlingsstraff

Vite som har dömts ut med stöd av denna lag indrivs och den bötfällda instäms till rättegång för fastställande av förvandlingsstraff *i den ordning som föreskrivs i lagen om verkställighet av böter (/)*. För vite får förvandlingsstraff dock inte dömas ut, om inte särskilt vägande skäl det kräver. Om förvandlingsstraff inte har bestämts, fortsätter indrivningen i utsökningsväg av de viten som varit föremål för förvandling.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av 19 § brottsskadelagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i brottsskadelagen av den 21 december 1973 (935/1973) 19 § 2 och 3 mom., dessa lagrum sådana de lyder, 2 mom. i lag 1110/1990 och 3 mom. i lag 133/1987, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §

En fordran som grundar sig på statens regressrätt indrivs i den ordning som stadgas i lagen om verkställighet av bötesstraff (318/1963) Indrivning får inte ske förrän det domstolsutslag genom vilket den för skadan ansvarige har förpliktats att betala ersättning har vunnit laga kraft. Om beviljande av befrielse eller lättnad från skyldighet att betala ersättning som staten har rätt till enligt denna paragraf gäller dessutom vad som stadgas i lagen om avgiftsbefrielse (529/80).

Statskontoret företräder staten i ärenden som gäller utövning av statens regressrätt.

En fordran som grundar sig på statens regressrätt indrivs i den ordning som *föreskrivs i lagen om verkställighet av böter* (/). Indrivning får inte ske förrän det domstolsutslag genom vilket den för skadan ansvarige har förpliktats att betala ersättning har vunnit laga kraft. Om beviljande av befrielse eller lättnad från skyldighet att betala ersättning som staten har rätt till enligt denna paragraf gäller dessutom vad som stadgas i lagen om avgiftsbefrielse (529/1980).

Rättsregistercentralen företräder staten i ärenden som gäller utövning av statens regressrätt.

Denna lag träder i kraft den 2000 .

5.

Lag**om ändring av 17 § lagen om fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av hyreslägenheter och hyreslokaler**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 15 december 2000 om fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av hyreslägenheter och hyreslokaler (1075/2000) 17 § 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

Tillsyn och tillsynsmyndighetens rätt att få uppgifter

Länsstyrelsen har rätt att ur det saköresregister som avses i 8 b § förordningen om verkställighet av bötesstraff (321/1969) få de uppgifter som är nödvändiga för att en ansvarig föreståndares tillförlitlighet skall kunna utredas. Om rätten att få uppgifter ur straffregistret bestäms särskilt.

Länsstyrelsen har rätt att ur det bötesregister som avses i 46 § lagen om verkställighet av böter (/) få de uppgifter som är nödvändiga för att en ansvarig föreståndares tillförlitlighet skall kunna utredas. Om rätten att få uppgifter ur straffregistret bestäms särskilt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag**om ändring av 13 § lagen om tillståndsplikt för indrivningsverksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 22 april 1999 om tillståndsplikt för indrivningsverksamhet (517/1999) 13 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §

Tillsynsmyndighetens rätt till information

Länsstyrelsen i Södra Finlands län har rätt att få sådana uppgifter ur straffregistret och det i 8 b § förordningen om verkställighet av bötesstraff (321/1969) nämnda säköresregistret som är nödvändiga för övervakningen och för behandlingen av ärenden som gäller beviljande och återkallande av koncession.

Länsstyrelsen i Södra Finlands län har rätt att få sådana uppgifter ur straffregistret och det i 46 § om lagen verkställighet av böter (/) nämnda bötesregister som är nödvändiga för övervakningen och för behandlingen av ärenden som gäller beviljande och återkallande av koncession.

Denna lag träder i kraft 20 .

7.

Lag**om ändring av 6 § lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 30 december 1992 om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning
(1578/1992) 6 § 1 mom. 2 punkten som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Efterställda fordringar

Sist skall betalning erläggas för

Sist skall betalning erläggas för

2) *böter, vite*, överlastavgift, konkurrensbrottsavgift, penningssumma som dömts förverkad samt annan jämförbar offentlighetslig betalningspåföljd som utdöms eller påförts på grund av ett brott eller ett lagstridigt förfarande samt en förhöjning av skatt eller avgift på grund av brott mot stadgandena om skatt- eller försäkringsskyldighet eller mot andra motsvarande stadganden;

2) överlastavgift, konkurrensbrottsavgift, penningssumma som dömts förverkad samt annan jämförbar offentlighetslig betalningspåföljd som utdöms eller påförts på grund av ett brott eller ett lagstridigt förfarande, *dock inte böter som bestämts som dagsböter enligt 2 a kap. 3 § 1 mom. strafflagen (39/1889) och vite*, samt en förhöjning av skatt eller avgift på grund av brott mot stadgandena om skatt- eller försäkringsskyldighet eller mot andra motsvarande stadganden;

Denna lag träder i kraft den 20 .